

רבי בנימין ב"ר מאיר הלוי⁶⁸ זיע"א, חמדת ימים⁶⁹ חלק א - שבת, פרק א' - ימות החול - ליל שישי, תיקון היסוד, אות פח

ובכן בהתעוררות זה יתן את קולו בבכי וישפוך את נפשו לפני ה' חנון המרבה לסלוח מחילה וכפרה על אשמתו בסגולת כח הלימוד בלילה הזה אור השישי, בסוד הצדיק אות ברית הוא לעולם וככל צדקותיו יפליא להוציא ניצוצי הקדושה מתוך עמקי הקליפות להוציא יקר מזולל, חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל. וכיפר עליו בכח תשובתו וחרטתו כפרה גמורה ובלבד שיקבל עליו שלא לשוב עוד לכסלה מדעתו, ונרצה לו לכפר עליו ולא עוד אלא כי בכח תיקון הלימוד בלילה הזה ימצא עזר משדי ובל יפקד רע כל הימים. וביותר אם יחזיק בסוד הלימוד, כמאמרי הזוהר והתקונים אשר הוא תקון ושמירה רבה לעלולים בנליות. ומורי נר"ו נתן לאיש אחד שראה קרי ליל יום הכפורים ונפשו מרה ביגון ודאגה רבה התקון הזה, וכן היה אומר שאם יעשו כסדר הזה בימי השבועיים יום לא יצטרך להתענות, כי הוא משפ"ר התקונים לעון זה. ושמעתי מפיו שאם יעשו כסדר הזה בבית היולדת כל ח' הימים או לפחות ד' ימים קודם המילה תהיה התנוק ההוא נאמן בבריתו ולא יטמא את מקדש ה' כל הימים, ונוסף גם הוא תפארת התקון הזה בשמים ממעל אשר בכח סגולת לימודי ה' בעוד הצדיק מחזה שד"י תחזה מבריק ומבהיק עד להפליא ושב ומתפאר בגווניו שלו לקרוא שנת דרור מגלות הארץ המר והנמהר זה, כמה ימים רבים ורעים מר, מר מחמת שדי, ועל כן נקוה כי בכח סגולת לימוד סודי התורה ובסוד הצדיק, יריע אף יזרח על אויביו יתגבר, ופדויי ה' ישובו, כמו שביארנו בספר מחמדי עין, מאמר הרשב"י עליו השלום לרבי אלעזר בריה, **לא תצפי לרגלא דמשיחא עד דיתחזי האי קשת בגווני נהירין ויתנהיר לעלמא. כי איננו סותר מאמר צפית לישועה חלילה**, רק רצה להודיעו קושט דברי אמת כי הדבר הזה תלויה בידינו לעשות כוונות למלאכת השמים, והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ, לקשט מדת הצדיק העליון בעדי עדיים בספר התקונים עד דיתחזי האי קשת בעלמא מתקשטא כגווני נהירין, ובכן אז תצפי לרגלא דמשיחא, יעלו שד"י וכ"ל אשר בו. **כי כן עיקר גאולתנו תחלה וראש לפדיון נפשינו הוא משיח בן יוסף הצדיק, ומביא גואל לבני בניהם הוא היסוד בסוד אם יגאלך טו"ב יגאל**. אמרו צדיק כי טוב. ועל כן נקוה לראות מהרה בתפארת עוז משיח צדקו לתקן עולם. במלכות שדי, ובכן תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק בגאווה ובוז כמו שכתוב במדרש רות בפסוק אם יגאלך טוב ע"ש. ומה יקרו מעלותיו לאיש העושה אלה, אולי יקרה ה' לקראתו עת שערי רצון לעורר את הרחמים למעלה ויוסף ה' שנית ידו לחשוף את זרוע קדשו, יבא שלום רוח אפינו משיח ה' וינהג את הצאן שה פזורה ישראל קוממיות לארצנו ובצל שדי נחסה ונתלונן ברוב ששונים. כי על כל אלה מתוקן ומקובל וטוב ויפה הדבר הזה עלינו לעולם להיות מגמת לבנו ועינינו שם כל הימים בלימודינו ובכל מעשה ידינו להאיר אל עבר פני מעיין הברכה, תרוממנה קרנות צדיק, וביותר באור יום הששי תמיד מידי שבת בשבתו להגות תמיד כל היום ההוא וכל הלילה בסוד הצדיק בקדושה ובטהרה.

ואיתא בתקונים תקון כ"א ז"ל, **אם ישראל יתעורר לה להאי אהבה קדם זמנא צריכים לאתערא כדקא יאות ואם לאו לא יתעורר לה** ^{הדא הוא דכתיב אם תעירו ע"כ}, **ולפיכך יאותה להתקדש מאד במעשה התקון הזה** ⁷⁰ **ביותר וחביבה מצוה בשעתה**, ויתר על כן נמצא תועלת עצום בסגולת לימוד אור השישי להשיב אליו הנשמה אשר תאבד ממנו בפגמי ששת ימי החול כמו שנאמר מנשמת אלוה יאבדו כמו שכתוב בזוהר לך לך דף צ"ד.

מסכת שבת, דף לא עמוד א

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת וגו' - אמונת - זה סדר זרעים, עתיך - זה סדר מועד, חסן - זה סדר נשים, **ישועות - זה סדר נזיקין**, חכמת - זה סדר קדשים, ודעת - זה סדר טהרות. ואפילו הכי יראת ה' היא אוצרו. אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת

⁶⁸ רבי בנימין ב"ר מאיר הלוי זיע"א - נולד בשנת ה'ש"ל, תלמיד תלמידי האר"י הק' זיע"א, סידר את כתבי מהדורה קמא של האר"י ומהרח"ו המכונים, ספר "הכוונות", וספר "הדרושים", וספר "הליקוטים", מלבד נוסחי תפלות ותחינות מחודשות שייסד, ומהן שנתפשו בכל תפוצות ישראל מהספר "שערי ציון". מתלמידיו רבי משה זכות, רבי שמואל אבוהב, רבי דוד חביליו זיע"א. שימש כדיין מוסמך ומקובל אלוהי בעיה"ק צפת.

⁶⁹ נפטר בשנת ה'תל"ו.
⁷⁰ י"ל לראשונה ע"י רבי ישראל יעקב אלגזי זיע"א, איזמיר, ה'תצ"א.
תיקון היסוד

ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, **צפית לישועה**, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר? ואפילו הכי: אי יראת ה' היא אוצרו - אין, אי לא - לא. משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חיטין לעלייה. הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטון? אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העליתה.

קודם כל נדקדק בלשה"ק של הגמרא, ע"מ שיתבארו דברי קדשם של רז"ל ונו"כ, שנשאל האדם אם 'צפית לישועה' **ולא אם 'פעלת לישועה'...**

רש"י הק' זיע"א, שם

צפית לישועה - לדברי הנביאים.

רבי נסים ב"ר ראובן גירונדי זיע"א, שם

צפית לישועה. פי' רש"י ז"ל לדברי הנביאים ע"כ. ועוד צריך לבאר צפית לישועה בימין.

ולא אמר צפית שתבוא ישועה לישראל דמי שאינו מאמין זה אפיקורס הוא שהאפיקורסי' אינן מאמינים שתבוא ישועה לעולם לישראל, כן פי' בתוספות:

ואולי גם יש לדקדק שישנם ד' מיני אפיקורסין בדבר זה:

- א. אפיקורסין שאינם מאמינים שתבוא ישועה לישראל, בגלל שאינם מאמינים בישועה כלל וכלל.
- ב. אפיקורסין שאינם מאמינים שתבוא ישועה לישראל, **אלא אם כן יעשו פעולה שאיננה לפי התורה והמצות...**
- ג. אפיקורסין שאינם מאמינים שתבוא ישועה לישראל, **אלא אם כן יעשו פעולה שהיא כביכול לפי התורה והמצות**, אך יתמכו בריש גלי באלו שכבר דברנו מעניינם בסעי' א'-ב'.
- ד. אפיקורסין שאינם מאמינים שתבוא ישועה לישראל, **אלא אם כן יעשו פעולה שהיא כן לפי התורה והמצות**, אך יתמכו ו/או יסתייגו בריש גלי באלו שכבר דברנו מעניינם בסעי' א'-ג'.

רבי שמואל אליעזר הלוי איידלס 'מהרש"א' זיע"א, שם

בשעה שמכניסין אדם לדין כו'... ואמר צפית לישועה. דהיינו **ישועות בלשון רבים** לפי שהמצפה ומקוה לישועה בכל שעה הם רבים...

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, ליקוטי תורה, מגילת שיר השירים

השבעתי אתכם בנות ירושלים:

דע כמו שיש זוג לזו"ן ע"י יסוד כך יש יסוד כדי לחבר הספי' וההיכלות זה בזה והשם
המחברם הדרניאל וזהו פי' הפסוק השבעתי לשון שבועה בצבאות פי' **צבא**
ואות הם חיילות בהיכלות חיות ואופנים זכרים ונקבות.

**גם תוכל לומר השבעתי לשון שבעה ופי' ספירות מתלבשות בז' היכלות,
בנות ירושלים שאינם עושים זוג כ"א מל"ש לל"ש ואז הוא בצבאות פי' ל'
צביון ורצון ואז חוצבות כהנפשות מאצילות.**

ואילות השדה זהו זוג חול לשון תוקף תוקפי' דיצחק והם למטה מנה"י לכן נקראים כן
ואמר אילות השדה **שהם אז נפשות תמורה ואל תמירני בו**,⁷² אם תעירו מלכות
ואם תעוררו בינה ב' התעוררות שהוא בזוג שבת שמתעוררים כל הז', את האהבה פי'
מ"ל מתקשטת ב"ג בוסמין עלאין שהם שיר ושבתה וכו' י"ג כמנין אהב"ה⁷³, עד
שתחפץ שאז⁷⁴ הוא רצון עליון:

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, עץ הדעת טוב ריש פרי' וישלח
כי הנה העבדות והגלות הזה הנה הוא **ללבן עונותינו**.

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, עץ הדעת טוב, פרשת חוקת

...גם ההיזק הג' דחו אותו בכלל דבריהם כה אמר אחיך ישראל וכו' ירצה כי ג' סיבות יש

הא' כי בני ישראל לא למדו מלחמה ותמיד היו שבויים ומעונים ולא כן שלשים ואחד
מלכי כנען מאריות גברו וכראותם כי מלך אדום נתן אותם עבור בגבולו להלחם ביושבי
כנען יקומו על אדום ויכריתו,

הב' כי אף אם נאמר כי בדרך נס ינצחו ישראל אינו כן שהרי גזירת בין הבתרים היתה
וענו אותם ארבע מאות שנה והם לא נשתעבדו רק רד"ו שנה,

הג' כי הרי בני אפרים שלשים רבוא היו ויצאו קודם לכן שלשים שנה
והרגום פלישתים אנשי גת ואף גם עתה אלו שיצאו קודם הקץ לא יכלו
לרשת ארץ כנען ולז"א כה אמר אחיך ישראל וכו', ירצה אם לסיבה הראשונה אתה
ידעת בידעה אמיתית סיבת כל התלאה אשר מצאתנו בתחלה לאבינו יעקב ולשנים עשר
בניו כמ"ש לא שלותי ולא שקטתי וכו' כמשז"ל על יעקב וטעם הדבר כי הקב"ה אמר כי
גר יהיה זרעך על יעקב נאמר כמ"ש כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק וגרות זה
התחיל מיום לידת יצחק כנודע וזהו ענין וישב יעקב בארץ מגורי אביו ר"ל ביקש לישוב

⁷¹ א' בחשוון ה'שי"ג - ל' בניסן ה'ש"ף

⁷² נדרים סוף פ"ב

⁷³ ע"י זוה"ק חב קל"ב, וליקוטי תורה פס' זה.

⁷⁴ א"ז - יחוד הוי"ה אהי"ה

בשלוה בארץ כנען אשר היא מגורי אביו שנגזר עליו שיהיה גר בארץ ואח"ז היה יעקב אבינו ראוי לירד בשלשלאות של ברזל והקב"ה ברחמיו עשה כי וירדו אבותינו מצרימה מעצמם בכבוד ולא הורידום המצרים ואחר היותם שם בכבוד ימים רבים ישיבה גמורה אח"כ וירעו לנו וכו' **וכל זה לא מפני חולשתנו רק מפני גזירת בין הבתרים א"כ עתה כהתם הקץ נחזור לגבורתנו כי גבורת יעקב ובניו מודעת בכל הארץ ואל תתירא פן ינצחונו אנשי כנען**, ואם לסיבה הב' **כי יצאו קודם הקץ ולא יעזרנו השי"ת אינו כן כי הרי אתה ידעת את וכו'** כי הכל מאת השי"ת היתה כנ"ל ואותם הת"ל שנים התחילו מגזירת בין הבתרים ולכן מאז גם יחקק ויעקב אבותינו גרים היו בארץ כנען ושם מצאתם כמה מיני תלאה כנ"ל ואח"כ וירדו וכו' ונשב ימים רבים רד"ו שנה ולא די שהיו ימים רבים בשעבוד אלא וירעו לנו המצרי רעה גדולה אשר לא ציווה השי"ת בכך וברוב הצער ההיא ונצטק אל ה' וכו' וירמז אל מ"ש בספר הזהר ובמדרשים על ויהי בימים הרבים ההם כל מקום שנאמר ימים רבים לשון צער הוא והכוונה כי הקב"ה מיהר את השעבוד והגדילו כדי לקצר את הקץ כי ע"י תוקף תכבד העבודה ויצעקו בני ישראל ותעל שוועתם וכו' וז"ש ונשב וכו' וירעו וכו' ויצעקו וכו' ועי"כ וישמע קולנו והראיה לזה כי וישלח מלאך לא איש כשאר הנביאים אלא כמלאך ממש כי הרי עלה שמים וירד מקום מדור מלאכי מרום וקבל התורה יהורידה לנו אשר לא נהיתה כזאת בעולם והוא הוציאנו ממצרים ולא אנחנו יצאנו מדעתנו, וגם הסיבה הג' **נסתלקה בזה והוא כי בני אפרים יצאו ע"י יגנ"ן שעשה עצמו שליח השי"ת על שקר ולא עשה להם אותות ומופתים כמושה איש האלקי הנקרא מלאך ולא איש** והראיה עוד כי הנה אנחנו בקדש וכו' משא"כ בני אפרים שהרגום פלישתים ולא נותר מהם איש ואנחנו כולנו חיים וקיימים וכבר הגענו להלום בקדש אשר אם תניחנו ולעבור דרך ארצך תיכף אנחנו נכנסים בארץ כנען המובטחת לנו בין הבתרים כנ"ל וא"כ אין לך להתירא כלל...

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, ספר החזיונות למוהר"ו ז"ל - חלק ד

[כו.] א"ל מורי ז"ל, כי שלשה היו שטעו בקץ, והם יעקב כשקרא לבניו ונעלם ממנו הקץ. וכן ר' עקיבא יש בו אותיות יעקב לרמוז, **כי טעותם שוה וטעה וחשב שכן כוזיבא היה משיח**. וכן שמואל טעה בענין אליאב שחשב שממנו יצא המשיח וכמ"ש "אך נגד ה' משיחו". ולכן שלשתן נתגלגלו לתקן טעות הזה.

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, הקדמת המהרח"ו לשער ההקדמות

אמר הצעיר מעיר. הדל באלפי חיים ויטאל בן לא"א הרב יוסף ויטאל זלה"ה **בהיותי בן שלשים לכח תשש כחי ישבתי משתומם. ומחשבותי תמהים. כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו. רפואה לא עלתה למחלתנו. אין מזור לבשרנו. ולא עלתה ארוכה למכתנו לחרבן בית מקדשינו. הנחרב זה היום אלף ות"ק וד' שנים או לנו כי פנה היום יום אחד של הקב"ה שהוא אלף שנים וגם נטו צללי ערב שהם ת"ק וד' שנים יותר מחצי היום הב'.** וכלו כל הקצין ועדיין **בן דוד לא בא. ונודע את אשר ארז"ל כל דור שלא נבנה בה"מ בימין כאלו נחרב בימיו.** ואתנה את פני לחקור ולדעת מה זה וע"מ נתארך קיצינו וגלותנו. **ומדוע לא בא בן ישי.** ומצאתי און לי ואנינה בקרבי ולבי דוי. ממאמר א' הובא בס' התיקונים תיקון ל' דף ע"ז ע"ב. וז"ל תנינא כתב ורוח אלהי"ם מרחפת וגוי' מאי ורוח אלא בודאי בזמנא דשכינתא נחתת בגלותא האי רוח נשיב על אינון דמתעסקי באורייתא בגין שכינתא דאשתכחת בינייהו והאי רוח אתעביד קלא וימא הכי אינון דמיכין דשינתא בחוריהון סתימין עינין אטימי לבא קומו ואתעררו לגבי שכינתא דאית לכוון לבא בלא סכלתנו למינדע ביה ואיהו בינייכו ורזא דמלה קול אומר קרא. כגון קרא נא היש עונך

וגו' והיא אומרה מה אקרא כל הבשר חציר. כלא אינון כבעירה דאכלי חציר. וכל חסדו כציץ השדה כל חסד דעבדי לגרמייהו הוא דעבדי. ובההוא זמנא מ"כ ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב דא איהו רוחו של משיח. ווי לון מאן דגרמי דיוזיל ליה מן עלמא. ולא יתוב לעלמא דאילין אינון דעבדי לאורייתא יבשה ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה וגרמין דאסתלק נביעו דחכמה דאיהו יו"ד מינה ואשתארת ביי"ת יבשה ווי לון דגרמי עניותא וחרבא ובזה והרג ואבדן בעלמא. והאי רוח דאסתלק דאיהו רוחו של משיח כמה דאתמר ואיהו רוח"ק. ואיהו רוח חו"ב. רוח עצה וגבורה. רוח דעת ויראת ה'. פיקודא תנינא ויאמר אלהים יהי אור. **ובג"ד אמר הקב"ה השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ כו' דאיהו רחימו בלא פרס ולא ע"מ לקבל פרס. ויראה ואהבה ע"מ לק"פ איהי שפחה ותחת שלש רגזה ארץ וגו'. תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה עכ"ל...**

...אמר עוד במ' הנ"ל ובג"ד השבעתי אתכם בנות ירושלים וכו' פירוש הדברים כי הנה היתה השבועה הגדולה לאלהים שלא יעוררו את הגאולה עד שאותה האהבה תהיה בחפץ ורצון טוב כמ"ש עד שתחפץ כבן העובד את אביו ועיין בכל פלטרין דיליה ובכל גניזין דיליה ולא כעבד העובד במשנה ולוקח השפחה ע"מ לקבל פרס וכבר אמרו רז"ל כי זמן השבועה היא עד אלף שנים כמ"ש ז"ל בברייתא דר' ישמעאל בפרקי היכלות ע"פ דניאל וז"ל ואתיהבון בידיה עד עידן ועידנין ופלג עידן ואיך הראהו הקב"ה ליעקב אבינו שר עולם והוא שרו של בבל ע' עוקין וכו' ע"ש. וכן בזהר פרשת וירא ד' קי"ז ע"א וז"ל אמר ר' יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמיה חבריא דאיהו יומא חד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר דכתיב נתנני שוממה כל היום דזה⁷⁵. עוד מאמר אחר כתוב בפי' בראשית דף כ"ו וכ"ז ע"ב וע"א ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים אילין אינון ארבעה שנכנסו לפרד"ס. חד עאל בפישון פי שונה הלכות תנינא עאל בגיחון ודא איהו רמ"ז. תליתאה עאל בחדקל לשנא חדא וקלילא לדר"ש. רביעאה עאל בפרת דאיהו סוד מוחא דביה פריה ורביה. בן עזאי ובן זומא ואלישע אחר עאלו בקליפין דאורייתא הוו לקאן בהון ר"ע דעאל במוחא איתמר ביה נכנס בשולם ויצא בשולם א"ר אלעזר אבא יומא חד הוינא בבי מדרשא וכו' בגין דאורייתא מתרין לוחין אילין הוו משה נחית לון לישראל ולא זכו בהון ונפלו ואתברו ודא גרם אבודא דבית א' וב' ויהיב לון אחרנין מסטרא דעץ הדעת טוב ורע דמתמן אתיהבת אורייתא באסור והיתר מימינא חיי ומשמאלא מותא וכו' דא' ונהר יוצא מעדן בודאי לעילא כעץ החיים וכו' להשקות את הגן דא פרדס דמטטרו"ן דתמן עאלו בן עזאי ובן זומא ואחר וקליפין דליה מסטרא דא טוב ומסטרא דא רע ודא איהו איסור והיתר פסול וכשר טומאה וטהרה וכו' כגוונא דא אמרו חבריא מארי מתני' וימררו את חייהם בעבודה קשה דא קושיא בחומר דא ק"ו. ובלבנים דא לבון הלכה. ובכל עבודה בשדה דא ברייתא. את כל עבודתם דא משנה. ואי תייבין בתיובתא מה כתיב ויורהו ה' עץ דא עץ החיים וביה וימתקו המים ודא משיח דאתמר ביה ומטה האלהים בידי וכו' וכולא איהו בגלותא מחמת דיליה. הנה נתבאר במ"א הזה כי עון אדה"ר בעץ הדעת טוב ורע הוא שלא בחר להתעסק בעץ החיים שהיא חכמת הקבלה וזהו עצמו עון הערב רב האומרים למשה דבר אתה עמנו ושמעה בעץ הדעת טוב ורע ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות בסתרי תורה כסברת הטועים קצת בני תורה אשר בזמנינו זה המוציאים שם רע על חכמת האמת חיי עולם ואומרים שכל מי שמתעסק בה ימות בקצרות שנים ח"ו ולכן נשברו הלוחות הראשונות מסטרא דעץ החיים ונתנו להם מסטרא דעץ הדעת טוב ורע משנה שפחה דמטרוניתא וגרם איבודא דחורבן בית א' וב' וגלות האחרון המר והארוך אשר אנו בעו"ה עד דיתובון בני ישראל בתיובתא ובקשו את ה' אלהיהם להכירו וליודעו ברזי תורה וידעו את מי הם עובדים ומי הוא מלכם וכדין יזכו לעסוק בחכמת האמת כמ"ש ויורהו ה' עץ וימתקו ע"י המשיח וכמ"ש בפרשת נשא בר"מ ד' קכ"ד ע"ב וז"ל ובגין דעתידין ישראל למיטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא וכו' ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר לא שליט על ישראל יתיר וכו' כי אז יהיו כמלאכי עליון עוסקים בחכמת התורה דאצילות ולא בתורת מטטרו"ן מלוכשת במלבושים וספורים גשמיים. עוד אמרו

⁷⁵ אמר הצעיר מעיר. הדל באלפי חיים ויטאל בן לא"א הרב יוסף וויטאל זלה"ה בהיותי בן שלשים לכת תשש כחי ישבתי משתומם. ומחשבותי תמהים. כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו. רפואה לא עלתה למחלתינו. אין מזור לבשרנו. ולא עלתה ארוכה למכתנו לחרבן בית מקדשינו. הנחרב זה היום אלף ות"ק וד' שנים אוי לנו כי פנה היום יום אחד של הקב"ה שהוא אלף שנים וגם נטו צללי ערב שהם ת"ק וד' שנים יותר מחצי היום הב'. וכלו כל הקצין ועדיין בן דוד לא בא. ונודע את אשר ארז"ל כל דור שלא נבנה בה"מ בימיו כאלו נחרב בימיו. ואתנה את פני לחקור ולדעת מה זה וע"מ נתארך קיצינו וגלותינו. ומדוע לא בא בן ישי.

בס"ה תקון ששית וז"ל וכמה בני נשא יתפרנסון לתתא מהאי חבורא דילך בדרא בתראה
בסוף יומיא ובגיניה וקראתם דרור בארץ:

וכאן יש דבר מה חשוב להרחיב ולעיין בדברי קדשו של המהרח"ו כי כבר ניסו בעלי
הדעות המשובשות להלביש את דעותיהם העקומות ולסרס ולעוות את דברי קדשו של
המהרח"ו ע"מ לרמות יהודים תמימים...

ולהלן אביא כמה וכמה סיבות בראשי פרקים מדוע דברי קדשו של המהרח"ו אינם
כפי שניסו להציג:

א. להביא מקור מלא ולא מסורס

לאפוקי ממה שנוהגים להביא מאמר זה בצורה מסורסת, הבאתי את כל המאמר הנ"ל
בצורה שלמה יותר ע"מ שנבין שמה שהמהרח"ו מבאר בדברי הברייתא של רבי
ישמעאל כהן גדול בפרקי היכלות, זה לא שהסתיימו 'איסור השבועות' אלא שהיו
אמורות להסתיים שלושת השבועות לאחר אלף שנה ע"י כך שהיה בא משיח בן דוד
ובונה בית המקדש ומקבץ הנידחים, **אבל בגלל שלא עסקו בתורת הסוד לכן הגלות
נמשכה...**

"ואתנה את פני לחקור ולדעת מה זה וע"מ נתארך קיצינו וגלותינו. ומדוע לא
בא בן ישי"

שהרי כל הקונטרס הנ"ל סובב סביב העניין הזה של חשיבות לימוד תורת הסוד.

ב. פרקי היכלות דרבי ישמעאל ע"ה

אם נפתח את פרקי היכלות ונחפש היכן מוזכרות השבועות לא נמצא כלל וכלל שום
איזכור ל'איסור השבועות'... אבל מה שכן נמצא שם הוא זמן בו עתיד להתגלות משיח
בן דוד

פרקי היכלות דרבי ישמעאל, פרק לט אות ד

ויאמר גשה נא אלי ואדבר לך דבר אלהים דע כי מנחם בן עמיאל יבא
בארבעה עשר בניסן⁷⁶ ויעמד על בקעתי ויען ויאמר מנחם בן עמיאל לזקנים
אני הוא משיח ה' אשר שלחני לבשר אתכם:

פרקי היכלות דרבי ישמעאל, פרק מ' פיס' א

יביטו הזקנים כי הוא נבזה ולבוש בלויים יבזו אותו כאשר בזתה את הזקנים
כי הוא נבזה ותבער בו חמתו ויסר בגדיו מעליו וילבש בגדי נקם תלבושת **ויבא
עמו אליהו הנביא**⁷⁷ וילכו לירושלם ויחיה את נחמיה בן חושאל⁷⁸ הנקבר
בשערי ירושלם וילכו אל עדת ישראל ויראוהו בני ישראל כי נחמיה עמו
ויאמינו במנחם בן עמיאל⁷⁹ דבר מטטרו"ן ומיכאל שר צבא ה' **באמת אפרים**

⁷⁶ ראה מסכת ראש השנה, דף יא ע"א

רבי יהושע אומר: בניסן נברא העולם, בניסן נולדו אבות, בניסן מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה
נפקדה שרה רחל ורחל ונחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו
במצרים, **בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל.**

⁷⁷ משיח ואליהו כמו משיח ואיהרן (וע"ע)

⁷⁸ נחמיה בן חושאל – אחד משמותיו של משיח בן יוסף כפי שמופיעים במדרשים.

⁷⁹ מנחם בן עמיאל – אחד משמותיו של משיח בן דוד כפי שמופיעים במדרשים, וע"ע מסכת סנהדרין דף צח ע"ב;
מסכת ברכות ירושלמי פ"ב ה"ד; איכה רבה פרשה א ד"ה נא מעשה בדואג; ילקוט שמעוני תהלים רמז תתנ"ד

**לא יקנא את יהודה (ישעיה יא יג) ועצת שלום תהיה ביניהם (זכריה ו יג)
ובשבעה ועשרים לחדש הראשון⁸⁰ חרבות ירושלם שמונה מאות
ותשעים שנה⁸¹ תשועה לה':**

והנה התאריך שמובא מפרקי היכלות הוא כ"ז בניסן ד'תת"צ דהיינו שזה 1060
שנים (בקירוב 1000 שנה) לאחר חורבן ביהמ"ק

דהיינו שהמהרח"ו מתכוון לומר ש'איסור השבועות היה אמור לפוג אליבא דפרקי
היכלות הכוונה היא לכך שמשיח בן דוד יבוא לגאול את האומה הישראלית **ורק אז**
כאשר משיח בן דוד מגיע מסתיימות 'איסור השבועות'

שנה ד'תת"צ מובאת כמו"כ אצל חזיון חלום שחלם רבי יהודה הלוי הי"ד זיע"א, נמת
נרדמת

מה, החלום חזה אשר חלמת ? כי דל וכי שפל ואתה רמת ? מבן-גברתך אשר זעמת ! אולי בהקיץ כן כבר שממת ; תבוש ותחפר מאשר זממת, מה-כבדה ידך ומה עצמת! ואשר בקדישי זבול נלחמת באחרית באת והתרוממת צלמא, לשלם לך אשר הקדמת!	נמת ונרדמת וחרד קמת אולי חלומך הראך שונאך אמרו לבן-הגר⁸² : אסוף יד גאווה שפל ראיתך ושומם בחלום, ושנת תת"צ תותץ לך כל גאווה האת אשר נקרא שמך פרא אנוש, האת מקרא פום ממל רברבן. האת חסף טינא ברגלי פרזלא אולי, נגפך אל באבנא די-מחת
--	---

ועוד איתא בפיוטו של רבי שלמה אבן גבירול זיע"א, שרש בנו

שְׁרֵשׁ בְּנוֹ יִשְׂרָאֵל, עַד אֵן תִּהְיֶינָה נִקְבְּרִי
הוֹצֵא לְךָ פֶּרֶחַ, כִּי הִסְתֵּייו עֲבָרִי

לפני שמש ינון ; רד"ק זכריה פרק ג פסוק ח ; רבי דון יצחק אברבנל זיע"א, ישועות משיחו חלק שני, העיון השני -
פרק א'; רבי פינחס ב"ר פילטא זיע"א, ברית שלום, מגילת רות ד"ה וזהו שרמז.

⁸⁰ כ"ז בניסן

⁸¹ ד'תת"צ - אך הכוונה היא אולי לה'תת"צ

⁸² והדברים קשורים האם להאי כידוע וכן איתא בבעל הטורים, בראשית פרק כה פסוק יח

על פני כל אחיו נפל - וסמך ליה ואלה תולדות יצחק. לומר כשימול ישמעאל באחרית הימים אז יצמח בן
דוד שהוא מתולדות יצחק:

אבל לא שהוא יפיל אותו אלא יפול בידי אדם

וכן ידוע שמשיח בן דוד הוא נגד קלי' ישמעאל... מהסיבה הידועה שמשיח בן דוד תפקידו להמליך את ה' בעולם
"בלי ירית אקדח אחד"⁸² ואילו הישמעאל טוענים שתפקידם הוא להמליך את ה' בעולם ע"י החרב (אקדח), לכן מובן
מדוע הוא כנגדו

[ואסביר מדוע משיח בן יוסף הוא כנגד קלי' אדום, משיח בן יוסף הוא פנימיות (מילה נרדפת לקודם) של העולם,
ואילו קלי' אדום הוא חיצוניות של זה העולם.

דהיינו שאדום אומרים "הלעיטני נא מהאדום האדום הזה", הוא לא מתייחסים למאכל בשמו אלא רק בצבע
החיצוני שלו... שנובע מעין הרע

ואילו משיח בן יוסף תפקידו לגלות את הפנימיות, הוא נגד עין הרע... לכן קיבל ברכת הדגים..., וק"ל].

ולגבי קלי' הערב רב התיקון שלהם הוא תרין משיחין דהיינו האחדות (תרין משיחין) נגד הפירוד (ערב רב), וק"ל

אבל כמובן שהדברים הללו רחוקים מהבנתם של בעלי הדעות המשובשות, שהם בעצמם מקלי' הערב רב, כפי שביאר
זאת המהרח"ו שם היטב היטב, ולכן הם מתנגדים ללימוד פנימיות התורה.

לָמָּה יְהִי עֶבֶד מוֹשֵׁל בְּבֶן-שָׁרִים?
 תַּחַת מֶלֶךְ צָעִיר – שָׁעִיר הֲלֹא גִבֹּר!
מִנִּי זְמַן אֶלֶף שָׁנִים אֲנִי נֶעֱבֵד,
אֲדָמָה בְּתוֹךְ גִּלּוּת לְקֹאֵת בְּתוֹךְ מִדְּבָר.
 הָאֵין לְבוּשׁ בָּדִים לְשָׂאֵל? וְאֵיךְ יִגְלֶה
 הַקֶּץ – וְאַל צָנֶה: סֶתֶם וַחֲתֵם דְּבָר!

אזי למדנו שבשנת ד'תת"ץ כפי שמצינו כן בפרקי היכלות דהיינו שהשאיפה היתה לכך ש**משיח בן דוד יתגלה בשנת ד'תת"ץ**, אך לא הסתייע מילתא, ואולי כוונת המדרש שיתרחש בשנת ה'תת"ץ, אך הדבר תלוי אך ורק בתשובתנו כדאיתא בדברי קדשו של רבי אליעזר אזקרי זיע"א, ספר החרדים, הקדמה

הן אמת כי טרדות הגלות ודוחק השעה והעוני, לא נתנונו השב רוחנו, ואנחנו מבטלים את התורה מעוני לפי שבטלנוה מעושר בהיותינו במלכותנו, כמאמר התנא, ופסוק מלא הוא (דברים כח, מח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת אח אויבך וגוי ובחוסר כל. ולא גזר עלינו מלכנו גלות רק אלף שנים, כמאמר נביאו נתנני שוממה כל היום הזה, יום שלו יתברך. ולפי שלא נתעוררנו לתשובה, נתארכו ימי גלותינו עוד חצי יום ועוד⁸³:

ועוד כתב כך המהרח"ו מפורשת בפתיחתו לקונטרס הנז"ל מהמהרח"ו

...אמר הצעיר מעיר. הדל באלפי חיים ויטאל בן לא"א הרב יוסף וויטאל זלה"ה בהיותי בן שלשים לכח תשש כחי ישבתי משתומם. ומחשבותי תמהים. כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו. רפואה לא עלתה למחלתינו. אין מזור לבשרנו. ולא עלתה ארוכה למכתינו לחרבן בית מקדשינו. הנחרב זה היום אלף ות"ק וד' שנים או לנו כי פנה היום יום אחד של הקב"ה שהוא אלף שנים וגם נטו צללי ערב שהם ת"ק וד' שנים יותר מחצי היום הב'. וכלו כל הקצין ועדיין בן דוד לא בא. ונודע את אשר ארז"ל כל דור שלא נבנה בה"מ בימיו כאלו נחרב בימיו. ואתנה את פני לחקור ולדעת מה זה וע"מ נתארך קיצינו וגלותינו. ומדוע לא בא בן ישי...

דהיינו שמהפתיחה שלו לקונטרס, הוא בעצמו מתאונן על כך שארכה הגלות משום שלא נגלה משיח בן דוד ואין בית מקדש, ומבאר שהסיבה לכך היא בגלל שלא עסקו בתורת הסוד... שזוהי התשובה של האומה הישראלית⁸⁴

ונחזור לענייננו לומר שכאשר המהרח"ו מביא לי אסמכתא מפרקי היכלות כוונתו היא לומר שלאחר 1000 שנים השבועות היו אמורות להתבטל מכיוון שמשיח אמור הי' להגיע, אך מכיוון שטרם הגיע השבועות לפי המהרח"ו לא התבטלו כלל וכלל וזה מסביר מדוע ראו ראינו שתלמידיו ותלמידיו של המהרח"ו וכן של האר"י הק' זיעועכ"א עדיין הזהירו את בני ישראל לעבור על 'איסור השבועות', וק"ל.

⁸³ וע"ע בדברי קדשו של רבי חיים יוסף דוד אזולאי "חיד"א" זיע"א, שם הגדולים, חלק גדולים, מערכת א אות ריט, רבי אלעזר בעל ספר רוקח; רבי יעקב אביחצירא 'האביר יעקב' זיע"א, מחשף הלבן, פרשת בהר
⁸⁴ מסכת חגיגה ירושלמי פ"א ה"ז

...שאילו אותי עזבו ותורתי שמרו השאור שבה היה מקרבן אצלי...

וכן פירש רבי דוד ב"ר נפתלי הירש פרנקל זיע"א בעל קרבן העדה על הירושלמי שם

השאור שבה. פי' רמז לסודות החכמה מצאתי ול"נ דה"ג המאור שבה וכ"ה ברבה:

ג. פרקי היכלות דרבי ישמעאל ע"ה, הפס' שמהרח"ו מביא משם

מענין הדבר הוא שהמהרח"ו מביא ג"כ פס' שעליו נדרש הדבר בפרקי היכלות דרבי ישמעאל ע"ה

...כי זמן השבועה היא עד אלף שנים כמ"ש ז"ל בברייתא דר' ישמעאל בפרקי היכלות ע"פ דניאל וז"ל ואתיהבון בידיה עד עידן ועידנין ופלג עידן...

אבל שוב ג"כ פס' זה לא מצינו בפרקי היכלות דרבי ישמעאל, והקרא אסמכתות שמובאות שם מספר **דניאל** הינם מדברות מענייני הגאולה **בזמן ביאת משיח צדקנו**

פרקי היכלות רבי ישמעאל, פרק לח אות ב

וצריך אתה ללמד **משיח כשהוא מגלה כבשר ודם הוא מגלה או כמלאך הוא מגלה כבר מפורש על ידי דניאל וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא (דניאל ז יג)** מלמד שמוסרין לו חמש מאות רבוא גלגלי אור ועמו חיות הקודש שרפים וכרובים וכיון שרואין אותו אומות העולם באותו שעה אומרים זה לזה שמא זהו שאומרים עליו משיח הוא והוא אומר להם אני הוא משיח שכולם נופלים תחת כפות רגליו שנאמר (תהלים פט כד) וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אגוף וכתותי מפניו צריו אלו הפרסיים שהוא משקין רוחן של ישראל כבשר בתוך הקדרה ומשנאיו אגוף אלו מלכי אדום הרשעה שעתיד הקדוש ברוך הוא להשיב גמולם בראשם שנאמר (דברים לב מא) אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם:

ואין הכוונה היא לכל אומות אדום אלא רק אלו ש'השתעבדו בנו יותר מדאי', ולא מצינו כאשר עברו 'אלף שנים' קרה הדבר או בעת שהוקמה המדינה אלא ההפך בעת שהוקמה המדינה הכפיפו עצמם מול 'מלכות אדום'

ושוב נחזור לומר שכאשר המהרח"ו מביא לי אסמכתא מפרקי היכלות כוונתו היא לומר שלאחר 1000 שנים השבועות היו אמורות להתבטל מכיוון שמשיח אמור הי' להגיע, אך מכיוון שטרם הגיע השבועות לפי המהרח"ו לא התבטלו כלל וכלל וזה מסביר מדוע ראו ראינו שתלמידיו ותלמידי תלמידיו של המהרח"ו וכן של האר"י הק' זיעעכ"א עדיין הזהירו את בני ישראל לעבור על 'איסור השבועות', וק"ל.

ד. הפס' שמהרח"ו מביא מדניאל

ואולי הפסוק שמביא מהרח"ו מדניאל אין כוונתו לומר שהוא קרא אסמכתא אלא מקור בפני עצמו לגבי כך שהשבועות חלות עד האלף מחורבן ביהמ"ק, אזי יש לעיין בפרשנים על הפס'

רש"י הק' זיע"א, דניאל פרק ז פסוק כה
עד עידן ועידנין ופלג עידן - קץ סתום הוא זה כאשר נאמר לדניאל סתום הדברים וחתום ודרשוהו הראשונים איש לפי דעתו וכלו הקצים ויש לנו

לפותרו עוד כאשר ראיתי כתוב בשם רב סעדיה הם אלף וגי' מאות ול"ה שנים
האמור בסוף הספר אשרי המחכה וגו' ופי' המועד עד עת שני עתים וחצי עת
ואמר שהעתים הם ד' מאות ופי' שמיום צאתם ממצרים עד שנבנה הבית, וד'
מאות ועשר ימי מקדש ראשון **הרי תת"ץ ועוד חצי העת הזה תמ"ה הרי**
אל"ף של"ה את אלה חשוב מעת הוסר התמיד עד שוב זבח התמיד אל מקומו
והוא הוסר שש שנים לפני החורבן ויש קצת ראייה בספר זה, ועוד יש מביאין
ראיה לחשבון זה הסתר אסתיר פני הסתר אסתיר בגי' אלף ושל"ה :

רבי יצחק אברבנאל זיע"א, פירוש לספר ישעיה, פרק ס פס' כ

ולכן לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף כלומר שלא תתבטל עוד מלכותך, וכן
תרגם יונתן לא תבטל עמוד מלכותך ויקרך לא יעדי, ואמר זה לפי שהדברים
מחוייבים מפאת המערכה השמימית יש להם זמן מוגבל בהגיעו יפסקו
ויחדלו בהשתנות תנועותיהם ומצביהם אמנם הדברים המושגחים יהיו כפי
רצון המשגיח יתברך ולכן אפשר שיהיו מתמידות מבלי הפסק, ועי"ז אמר כי
ה' יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבלך, והותרה בזה השאלה הרביעית.
והראב"ע פירש, לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף על לקות השמש שיעדר
האור מהארץ, ואינו נכון. ומפני שההשגחה האלקית יצטרך אליה זכות
המקבלים כי היא תחול על הרשעים לכן סמך לזה (כא) ועמך כולם צדיקים
לעולם יירשו ארץ רוצה לומר שיצרף אותם האל כמאמר הנביא וצרפתים
כצרוף את הכסף (זכריה יג, ט), והנשארים בהם יהיו כולם צדיקים כמ"ש
והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלם קדוש יאמר לו (ישעיה ד, ג) ולכן לעולם
ירשו ארץ וישכנו לעד עליה באופן שהכל יכירו וידעו שהם זרע ברכ' ה' נצר
מטעיו מעשה ידי להתפאר (כב) ואע"פ שהם עתה בגלות מתי מספר הנה בזמן
הגאולה יתרבו בדרך נפלא עד שהשבט הקטן מהם יהיה לאלף פעמי' ממה
שהוא עתה והצער בבית אביו יהיה לגוי עצום, ואמנם מתי יתקיים כל זה
הנה הוא בעתה שהוא הזמן הגזור והמוגבל לפניו יתברך לקנות את עמו
שבהגיע אותו עת יעשה הדברים ההם במהירות גדול וחפזון **רב כי אע"פ**
שנתארך הגלות עדן ועדנין ופלג עדן דעו נא וראו כי בהגיע שעת הגאולה לא
יצטרך זמן רב לעשותה כי הנה הקב"ה ימהר יחיש מעשהו, וכבר ידעת מה
שדרשו בפרק חלק (צח, א) **זכו אחישנה לא זכו בעתה** שגלו בזה מה
שפירשתי למעלה שיש לגאולה שני זמנים האחד הוא אפשרי ע"י תשובה
וזכות הדור והאחר הוא מחוייב בהגיע עת הגזור לפניו יתברך :

מלבי"ם זיע"א, שם

ויתיהבון בידה עד **עדן ועדנין** ופלג **עדן** - אחר שסתם ולא פירש איזה עדן,
בודאי כיון על עת ידוע, והוא או ארבע מאות שנה מועד גלות מצרים, או ת"י
שנה זמן שעמד מקדש ראשון, וכן פי' חז"ל וכל הקדמונים, רק שהם פירשו
פלג **עדן** חצי זמן מארבע מאות או מת"י שנה, ולפי"ז כלו כל הקצים, והאמת
הוא שפי' פלג **עדן** חצי זמן הכולל של **עדן** ועדנין, ואם נחשוב **העדן** ד' מאות
שנה, שלשה עדנים הם אלף מאתים, וחצי **עדן** הוא שש מאות שנה, סה"כ ח"י
מאות שנה, ויגיע הזמן בשנת תרכ"ח, שאז יכלו ח"י מאות שנה מזמן חורבן
בית קדשנו ע"י הרומיים, רק זמן זה לא יתאים עם יתר הזמנים שיבואו בספר
הזה, ומוכרח שה**עדן** הוא ת"י שנה כזמן עמידת בית ראשון, שלשה עדנים הם
אלף ר"ל שנה, וחצי **עדן** הוא תרט"ו, סה"כ אלף שמונה מאות מ"ה שנה, ויגיע
זמן הקץ בשנת תרע"ג, והוא מתאחד עם יתר המועדים הבאים בספר כמו
שיתבאר, וזמן זה בא שנית בסי' י"ב שאמר המלאך לדניאל כי למועד מועדים
וחצי תכלינה כל אלה, ואחר שהזמן סתום, וזמנים הידועים בימי דניאל היו

שתים ארבע מאות ות"י, לא רחוק כי לכן הוכפל הדבר להודיע שכיון על ב' הזמנים שלמועד מועדים וחצי מזמן של ארבע מאות שהוא בשנת התרכ"ח תהיה ההתחלה, והדבר ימשך עד מועד מועדים וחצי מזמן השני הידוע שהוא ת"י של בית ראשון, ויגיע אחרית הדבר בשנת תרע"ג:

ה. זוהר חדש

זוהר חדש כרך א, פרשת ויצא, דף מח ע"א

מה דוד היה עוסק בתורה לילה ויומם כך צריך האדם להתעסק בתורה לילה ויומם ובעוד שיתעסקו בה ויתגדלו בה כמגדל דוד הצואר בנוי בנין חזק וגדול. **ואם לאו אלף המגן תלוי עליו אלו אלף שנים שיהיו בגלות** והדבר תלוי אם יגאלו [בו] ואם לאו. זכו בתורה יגאלו באלף שנים **לא זכו כל שלטי הגבורים א"ר תנחום כל שלטי הגבורים ישתעבדו בהם ולאחר כן יגאלו.**

רבי אברהם אבוש ב"ר חנוך הניך ריינהאלד זיע"א, זכרון משיח, פרק כ"ד, דף כה ע"ב
שם פ' ויצא (כ"ט): **זכו בתורה יגאלו באלף שנה**, לא זכו **כל שלטי הגבורים ישתעבדו בהם ולאחר כן יגאלו**:

אז מה עוד יש להסביר, אם הזוה"ק אומר כבר שאם לא יחזרו בתשובה ע"י שיעסקו בסודות התורה **שבכך תלוי גאולת ישראל וכל העולמות כולם...**

הרי 'איסור השבועות' עדיין עומדים על תילם...

ו. תלמידיו ותלמידי תלמידיו של המהרח"ו

אמנם אנו יכולים להמשיך להתפלפל ולהביא אסמכתות ע"מ להבהיר את דברי קדשו של המהרח"ו - וכך אעשה לאחר סעי' ד' - אבל ישנה אפשרות פשוטה יותר היא לראות מה תלמידיו ותלמידי תלמידיו של המהרח"ו שהרי הם קבלו מרבים את תורתם אזי שנראה מה הם אומרים...

וע"מ שלא מאריך יותר מדי בדפים ללא צורך, לכן נציג רק מראי מקומות מכאן והמעייך כראוי יעיין שם בדבריהם ודפח"ח.

תלמידי רבי חיים ויטאל 'המהרח"ו' בארץ ישראל, בעמ' 69-71

תלמידי רבי חיים ויטאל "המהרח"ו" מאר"צ, עמ' 149-155

וכמובן מאותם תלמידיו קיימות שושלות של תלמידי חכמים גאוני ומקובלים... **אזי נטה אוזן לדבריהם מכיוון שהם קבלו מ'כלי ראשון' להבדיל מאותם בעלי דעות** משובשות שמלאים ב'סברות כרסי' ולא בכרסים שממלאים ב'ש"ס ופוסקים' אלא ממלאים ב'טרפות ונבלות' בהכשר של רע-בנים מטעם... ואין כאן מקום להאריך.

וכן כבר החל מהזה"ק ועד גדולי המקובלים שהבאתי מדבריהם **שהזהירונו מפני 'איסור השבועות'...**

ז. ויואל משה

להעתיק מדברי קדשו ממאמר א', פיס' עי-עד' הדבר קשה עלי לכן הנני מביא מתוכן הענינים, מעמ' קפ"ד

סימן ע. מה שנדפס מהציונים להביא ראוי מהמקדמת הרח"ו ז"ל הנדפס בתחלת ס' העץ חיים שהשבעה שעל ישראל שלא ידחקו את הקץ אינו אלא עד תשלום האלף שנה ולא יותר, זה זיוף גמור ולהד"ס, **ומבאר בדברים ברורים שהשבעה שעל ישראל שלא ידחקו את הקץ היא ע"כ עד רגע האחרונה טרם ביאת המשיח.**

סימן עא. מבאר לשון הרח"ו ז"ל דקאי על שבועתו של הקב"ה בגזירת הגלות שהי' על אלף שנה כל היום דוה הוא יומו של הקב"ה **אבל אחר אלף שנה אין הדבר תלוי אלא בתשובה, אבל ח"ו לדחוק את הקץ.**

סימן עב. מבאר עוד בראיות ודברים ברורים כשמלה שא"א להעלות על הדעת בכוונת דברי הרח"ו ז"ל דקאי על שבועתו של ישראל בדחיקת הקץ.

סימן עג. בדברי התיקונים והרח"ו מיושב מה שנתקשה טובא החיד"א ז"ל דכיון שכתבו בכמה מקומות בזוהר ובמדרש **שבתוך האלף שנים הי' מוכרח גזירת הגלות בשבועה ואף תשובה לא הי' מועיל תשובה גם אז.** גם האברבנאל נתקשה טובא בזה. אבל לפי דברי התיקונים והרח"ו נראה ליישב זה היטב.

סימן עד. במה שנתקשה החיד"א זלה"ה וכתב ראשונים שאלו אמי לא אתא משיחא בזמן רשב"י וכדומה, מבאר מה שיש לדבר בזה באריכות, **אבל האמת הוא שרשי הדברים של כל עניני הגלות והגאולה הם דברים סתומים וחתומים ולא נמסרו אלא להקב"ה בלבד הוא ואין בלתו ית"ש.**

ואביא מדברי קדשו של רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זיע"א, הגהות אור זרוע לצדיק על הספה"ק צבי לצדיק⁸⁵, הגהה א

הענין כי הגלות היה על עון אבותינו אם בעגל אם בבית עצמו כאותו הדור, ואז נגזר על ישראל אלף שנה, ואפילו ייטיבו דרכם בדרך בינוני זכו האומות באלף שנה, **ועליו נאמר אם תעירו ותעוררו אפילו בתפלה, אמנם מאלף ולמעלה תלוי בתשובה** מפני שעכובו על עון הדור ההוא בעצמו שאינם זוכים לגאולה, ולזה בן דוד בא או בדור שכולו זכאי מאלף שנים ולמעלה או בדור שכולו חייב בעתה הידועה ואז יגאלו ישראל ח"ו בחמה שפוכה וישארו אחד מעיר ושנים ממשפחה, וראה שיש זמן שאינן בזמן שבא בחשובה הוא מלשון הימים, מכלל שאם אינו באחרית אפילו ישובו לא תקובל תשובתם, אמנם באחרית הימים ושבתי וגו', ואז אם יהיה נדחך וגו', ועתה אין ספק שיש לו עת שלא יוסיף והם הזמנים שפ"י לעיל...

... ומה נאמר ומה נדבר עתה שעבר קציר וכלה קיץ, וכבר עברו כל הקיצים, ובעוה"ר נתארך הגלות ועדיין לא נושענו, **ועוד לא נרמז לנו שום רמז ורמיזה**

⁸⁵ ירושלים, (י"א תמוז) ה'תשי"ח.

לגאולה וישועה האמיתית שצריכה להיות דוקא ע"י משיח צדקנו, כנאמר לנו בייסודי הנביאים הקדושים, ולא עוד אלא בעוה"ר לנסיון האחרון, שטנא נצח, [תמיד ל"ב.], ועשה מדינה של גיהנום, כמו שפירש שם [רבינו גרשום ז"ל] שהשטן הוא נוצח שמתעה אותם ונותן להם גאולה ולבסוף יורדים לגיהנום עכ"ל, וירד הס"מ בעצמו עם כל חיילותיו להתעות ולשכר את כל ישראל בגאולתו התמורה ר"ל. ובמקום שקוינו שיהיה אתא בוקר אור הגאולה האמיתית ע"י משיח צדקנו, ונהפוך הוא בעוה"ר אשר באה לילה וגם חושך, ונחשכו עינינו מהסתר פנים העליונים, והחושך כסה את כל עיני ישראל ועין הארץ הקדושה, ואתי עלן גלותא חדתא של ממשלת מינים וכופרים דלית בהון הימנותא כלל, וקמו מאליהם ולקחו בכח ועצם ידם ובאבדון נפשות רבות מישראל, מלכותא דארעא קדישא בלא תגא דשמיא ואורייתא, וגלותא בתראה הדין יותר גרוע מגלותא דעממא, כי לא הזיקו העממים כל כך לכלל ישראל במשך שנות גלותם עד היום, כמו אלו המינים [אשר הזהו"ק קראם ערב רב] המסיתים ומדיחים שהדיחו את שארית פליטת עם ישראל, שהביאו אותם לארץ [תחת שם זיוף ושקר "קבוץ גליות" שכינו זאת], ובזמן קצר מאד השמידו אותם הם ונשיהם ובנותיהם גם יחד, אוי לאזנים שכך שומעות ועינים שכך רואות, ואינה דומה שמיעה לראיה, וכען אנן יתבי ארעא קדישא לן יאות למספד לן יאות למבכי לא אתנשי מרירו דבכיה מינן, ואנן חמאין בכל יומא היכלא חריב, ותעלין דמדברא דאכלין קדלי דחזירא מחללי הקדש עאלין ונפקין, ומינין והאפיקורסין שרקין כיענים בגאון ומושלים עלינו, וידם פשוטה ר"ל להשכיח שם ה' ותוה"ק, ולהעביר ולבטל הדת ישראל בארץ ישראל ח"ו, השי"ת ישמרנו ויצילנו מידם ולא יעזוב את פליטת עמו וארצו ונחלתו הקדושה, כמ"ש יהי ה"א עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב.

וכבר הוסכם ע"י רבי עובדיה יוסף זיע"א, מסירת שטחים מארץ ישראל במקום פיקוח נפש⁸⁶, ז. מצות יישוב א"י בזה"ז והאיסור שלא להתגרות באוה"ע, עמ' 42-45

וראיתי שכבר האריך מאד בזה בספר ויואל משה על דברי המהרש"ו והחיד"א הנ"ל (מעמוד פה והלאה), ומשם בארה, ואכמ"ל.

ז. לימוד מחדר"ג

כתב הרמ"א זיע"א, שו"ע, חלק אה"ע סי' סעי' י'

הגה: לא] ומ"מ בכל מדינות אלו התקנה והמנהג במקומו עומד, ואין נושאים שתי נשים, וכופין בחרמות ונדויין מי שעובר ונושא ב' נשים לגרש אחת מהן.

וי"א דבזמן הזה אין לכופ מי שעבר חרם ר"ג (ב"י סי' פ"ז), מאחר שכבר נשלם אלף החמישי (שם בשם מהרי"ק), ואין נוהגין כן.

⁸⁶ 1* הדברים דלהלן נאמרו בהרצאה במסגרת הכנס לתורה שבע"פ שנערך במוסד הרב קוק בירושלים בחודש מנחם-אב תשמ"ט. הדברים נדפסו לאחר מכן בבטאונים "יתד נאמן" ו"שורשים", וחוזרים ונדפסים כאן עם כמה תוספות מאת מרן הראש"ל ה"ר עובדיה יוסף. הע' מערכת

ולכן אמרין ג"כ לגבי 'איסור השבועות' שזוהי תקנה שנתפשטה בישראל דמכיון שנתפשט צריך ב"ד גדול להתירו.

אזי אמור מעתה שאלו שקיבלו עליהם את 'איסור השבועות' אין מקום כלל להתירם, עד שישב בית דינו של אליהו ב"ב.

וזוהו פשיטא מכיוון שכבר מצינו לעיל שתלמידיו של המהרח"ו ג"כ הביאו להלכה את 'איסור השבועות' ולא חשבו לומר שבטלו.

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, ספר עץ הדעת טוב, פרשת ויצא

ויאמר להם יעקב וכו' במראה הנבואה אמר אל הרועים מנהיגי ה' אחי מאין אתם כי אין בכס כח לרעות צאן ישראל בהליכתן להשיבם בתשובה גמורה ויאמרו מן הגלות הנק' חר"ן מלשון חרון אף ה' משם אנחנו רועי הדור ולכן אין בנו כח להשיבם בתשובה גמורה כי אין בנו יכולת להוכיח דורנו, ויאמר להם הכל תלוי בידכם כי אם חרה אף ה' בעמו והכניסם בגלות הנק' חרן הנה הב"ה רחמן עם הטובים ורגזן עם הרעים פעם נק' לבן מלבן עונות ישראל והנה גם הוא רחמן מלא רחמים לבושה כתלג חיור מדת הרחמים ופעם נק' בן נחור"ר היפוך אותיות חרו"ן וא"כ בידכם הוא להפך מדת הדין לרחמים להוציאם מן הגלות הנק' חרן, וכבר ידמת כי כל התורה שמותיו של הקב"ה ובזה אל תתמה מה שפירשנו על לבן בן נחור ואגב אורחין תדע ג"כ איך לבן חמיו של יעקב והבן זה, ויאמרו לו ידענו כל זה כי חכמים אנו אז שאל להם השלום לו אם בשלום הוא עמכם אם לא ויאמרו שלום האמנם אי אפשר לגמור השלום בינו לבינינו לגמרי אלא עד אשר רחל אמנו בתו של השי"ת ירום קולה ברמה כמ"ש קול ברמה נשמע ובזכותה יבא עמה ישראל נק' צאן וז"ש והנה רחל בתו באה עם הצאן, ויאמר להם מה לכם להמתין אל צעקת רחל שובו והשיבו את ישראל בתשובה ותגאלו והנה הן עוד היום גדול ויובן זה ממ"ש בס' הזוהר כי נשבע הקב"ה להניח את ישראל בגלות יום א' שלם והוא אלף החמישי⁸⁷ שעליו נאמר נתנני שוממה כל היום עד שיפוח היום אבל עדיין קצת מאלף הששי צריך להיות בגלות ועליו נאמר ונסו הצללים זה זהו סוד כי תמול אנחנו בגלות באלף החמישי וחשבנו שיספיק ולא נדע כי עדיין צריך צל ימינו של יום הששי שיראה על הארץ ואח"כ נגאל, כנודע כי כל מה שהיה בששת ימי בראשית סימן אל כל המאורעות בשתא אלף שני דעלמא והנה ביום החמישי נבראו כל התנינים ורמש הים ובתחילת יום הששי בלבד נבראו בהמה ורמש וחיתו ארץ ואח"כ נברא אדם רמז אל מלך המשיח וכמו שנאמר באדם ורדו בדגת הים כך וירד מים עד ים גם בזה יובן משז"ל היום אם בקולו תשמעו כמו שהשיב המשיח לרבי יהושע בן לוי⁸⁸ והרי כתבנו בס' הזוהר כי נשבע הב"ה להניחם אלף שנים בתשובה כמ"ש השבעתי אתכם וכו' יתורץ עם הנז' כי ביום החמישי היתה השבועה⁸⁹ אבל באלף הששי תלוי בתשובה ובו יקוים היום אם גדול ומיעוט תשובתכם נתארך לכם הגלות גם באלף ששי ולכן אתם הרועים השקו הצאן ולמדום דרכי שלימה ולכן רעו אותם כרועים נאמנים וע"י כן יגאלו. ויאמרו לא נוכל וכו' אין הדבר תלוי בנו לבדנו עד אשר יאספו כל העדרים שהם כל מחנות ישראל הנפוצים בגלות וכולם יחד צריכין לשוב בתשובה כסברת ר' אליעזר בס' הזוהר וכאשר כולם ישובו יחד בתשובה ויסירו לב האבן מבשרם ויותן להם לב בשר אז נוכל להשקות הצאן שפע מים חיים, גם ירמוז אל מה שנודע כי גלות זה של אדום הוא מפני שנאת חנם בלב ולכן לא נודע הקץ כמ"ש כי יום נקם בלבי מדה כנגד מדה ואוי יום נקם הוא מורכב משני נקמות

⁸⁷ ואז ישלח משיח צדקנו, משיח בן דוד, עיי"ש בזה"ק... וק"ל

⁸⁸ דהיינו שצריך לעשות תשובה ומעשים טובים כדי להגאל, וכן איתא במהרש"א זיע"א, חידושי אגדות, מסכת פסחים, דף נד ע"ב

ויום נחמה פירש"י של כל אדם כו' ע"ש ויותר נראה לפרש יום נחמה שיתנחמו ישראל על גלותן והיינו טעמא שיהיו כל ישראל תמיד בכל יום בתשובה דאין נגאלין אלא בתשובה כדאמר פרק חלק היום אם בקולו תשמעו:

⁸⁹ על השבועה של "להרבות בתחנונים יותר מדאי..." כי עניין התשובה קשור לכך שיעזבו את מעשיהם הרעים ויתפללו לה' יתברך, כי תפילה היא אמונה....

נקם מן האומות על שהרעו לישראל ונקם מן ישראל כי לא נגלה קיצו מפני שנאת חנם כנז' ונשאר שמור בלבי וזה ג"כ ענין מש"א דומה הנדרש בס' הזוהר על **גלות אדום** כי לכן נק' משא מפני היות הנבואה הזו צרה לישראל והיא דומה כמשא כבד על השי"ת והכתוב עצמו ביאור הטעם הנז' למה קרא את הנבואה הזו משא ואמר שהטעם הוא לפי שהיא דומה ולא נגלה הקץ שלה כשאר הגליות והנה הוא יודע הקץ ואורך הגלות הזה והנה מצפינה בלבה ולא ישיחנה לזולתו ולכן היה טורח ומשא עליו ענין רוממות הזה, והנה אם בשבעים שנה של גלות בבל אשר מנו המן ואחשורוש וטעו במנינם כנודע ולכן אמרו ישנו עם א' ישן הוא האלוה שלכם **מכ"ש בגלות החל והארוך הזה של אדום שאפילו ישראל עצמן כביכול אמרו עורה למה תישן ה'** כדרך בני אדם הישנים בלילה כן אתה כביכול ישן בגלות אדום הנק' לילה ואמנם אינו כן כי אפילו שהוא לילה הנה הוא נמשל בו אל השומר שכל הלילה נעור ואינו ישן ואז ישראל קורין אותו בהיותם בגלות שעיר הוא אדום וז"ש אלי קורא משעיר ואומרים אלי אתה הנק' שומר ואינך ישן בזה **הגלות** הנק' לילה מה זמן נשאר עדיין אל **הגלות** הזה וז"ש מה מלילה מה מליל ומשיב להם **הב' ה' הנק' שומר** וז"ש **אמר שומר אל ישראל אתה בוקר יראה כבר עבר אלף החמישי שנשבעתי להניחכם בגלות הנק' לילה ואתה בוקר של אלף הששי שיכולין אתם ליגאל בו אמנם שבועתי כבר עברה זמנה ובעונותיכם שאינכם רוצים לשוב בתשובה גרמתם כי גם אלף הששי הנק' בקר יען כי הוא זמן גאולתכם הפכת' גם אותי לגלות הנק' לילה** וז"ש וגם לילה ולכן דעו לכם כי (אז) אם לא תשובו בתשובה גמורה בלב ונפש כמ"ש פ' נצבים ושבת עד ה' אלדיך וכו' בכל לבבך וכו' אם יהיה נדחך וכו' אפילו שתברו תפלה אם תבעיון בצלותיך ובתחנוניך בעיו ותברו **תפלות אמנם לא אדרש לגאולתכם** אמנם אם תשובו באמת אז אתיו מן הגלות ואקבץ קץ גליותכם ובואו ציון **ברינה**⁹⁰:

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, עץ הדעת טוב - על ספר תהילים⁹¹, מזמור כד
אין ספק שעם היות ארץ ישראל מקודשת יותר מכל הארצות ודאי כי ישראל הם יותר מעולים וקדושים ממנה לאין קץ. כי הנה היא חומר דומם וישראל הם בחינת אדם בנשמה חצובה מכסא הכבוד ולא נצטוו ישראל לגור בארץ אלא כאדם השוכן בתוך בית אחד והוא טפל אליו וצריך להיות הבית ההוא נקי מכל טומאה לסיבת האדם הקדוש הדר בו. והנה הם נמשלים כנשמה הממלאה את כל הגוף כך בהיות ישראל תוך ארץ ישראל הם כנשמה תוך הגוף והם נשמתה ורוחניותה של ארץ ישראל וכמו שהנשמה שואבת חיים אל הגוף כך ישראל ממשיכים השפע במעשיהם אל הארץ כנודע

רבי חיים ב"ר יוסף ויטאל 'מהרח"ו' זיע"א, שערי קדושה, חלק ג' השער השישי
...וזהו סוד ענין קבלה מעשית. ולכן אסור להשתמש בה, כי בהכרח יתדבק גם ברע המתדבק בטוב, וחושב לטהר נפשו ומטנפה בסבת הרע ההוא, וגם אפילו שישג, הוא אמת בתערובת שקר, ובפרט כי אין אפר פרה מצויה וטומאת הקליפות מתדבקות באדם המתקרב להשיג על ידי קבלה מעשית, ולכן שומר נפשו ירחק מהם, כי **מלבד שמטמא**

⁹⁰ לציון ברינה ולא בעצבים.... ודו"ק.

⁹¹ פיעטרקוב, ה'תרפ"ו

נפשו יענש בגיהנם, ואף גם בעולם הזה קבלה בידינו כי יעני או הוא או זרעו או יחלה בחולאים הוא או זרעו או ישתמד הוא או זרעו⁹²:

וקח ראה מרבי יוסף דילא ריינה ורבי שלמה מולכו שנשתמשו בקבלה מעשית ונאבדו מן העולם, וכל זה לסבה הנזכרת כי אין טוב בלתי רע, ולא עוד אלא שמכריחים אותן בעל כרחן על ידי השבעות, ואז מפתים אותן ומטין אותן לדרכים לא טובים עד שמאבדים נפשם, וגדולה מזו כי כל דרכי ההשבעות האלו העלימום הראשונים ואין אנו בקיאים היטב בדרכיהן וראוי להתרחק מהם בתכלית:

רבי יוסף חיים הבבלי 'בן איש חי' זיע"א, דעת ותבונה, פרק כ', דף סט ע"ב⁹³

...ומאז ואילך נשתמשו בשימושי עולם העשיה לבדה ולהיותו עולם השפל מכולם וגם כי המלאכים שבה מיעוטן טוב ורובן רע, ולא עוד אלא שהטוב והרע מתדבקים יחד מאד לכן אין בו השגה כלל, כי אי אפשר להשיג טוב לבדו, ולכן מערבת ההשגה בטוב ורע אמת ושקר, וזהו סוד ענין קבלה מעשית הכתובה בספרים כי היא בעולם העשיה ולזה נקראת קבלה מעשית. ולכן אסור להשתמש בה כי בהכרח יתדבק גם ברע המתדבק בטוב. וחושב לטהר נפשו ומטנפה בסבת הרע ההוא, וגם אפילו שישג הוא אמת בתערובת שקר. ובפרט כי אין אפר פרה מצויה וטומאת הקליפות מתדבקות באדם המתקרב להשיג על ידי קבלה מעשית, ולכן שומר נפשו ירחק מהם כי מלבד שמטמא נפשו יענש בגיהנם, ואף גם בעה"ז קבלה בידינו כי יעני או הוא או זרעו או יחלה בחולאים הוא או זרעו או ישתמד הוא או זרעו⁹⁴:

וקח ראה מרבי יוסף דילא רינא ורבי שלמה מולכו שנשתמשו בקבלה מעשית ונאבדו מן העולם, וכל זה לסבה הנז' כי אין טוב בלתי רע. ולא עוד אלא שמכריחים אותן בעל כרחן על ידי השבעות, ואז מפתים אותן ומטין אותן לדרכים לא טובים עד שמאבדים נפשם. וגדולה מזו כי כל דרכי ההשבעות האלו העלימום הראשונים ואין אנו בקיאים היטב בדרכיהן וראוי להתרחק מהם בתכלית:

רבי אברהם ב"ר אליעזר הלוי 'הזקן'⁹⁵ זיע"א, מעשה נורא מר' יוסף דילה ריינה

⁹² וכן איתא בספה"ק ספר המידות למוהר"ן זיע"א, ערך ממון, אות נז

על ידי שמוש שמות הקדושים בא עניות ומיתה, ואפלו על מי שיש בידו למחות ואינו מוחה:

והמקור לכל הלימוד הנ"ל מצינו במס' ע"ז דף יח ע"א במעשה דרבי חנינא בן תרדיון ע"ה

אבא שאול אומר: אף ההוגה את השם באותיותיו! להתלמד עבד, כדתניא: לא תלמד לעשות - אבל אתה למד להבין ולהורות. אלא מאי טעמא אענש? משום הוגה את השם בפרהסיא [דהוי]. ועל אשתו להריגה, דלא מיחה ביה. מכאן אמרו: כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה - נענש עליו.

⁹³ ירושלים, ה'תרע"א

י"ל לאור ע"י בנו רבי יעקב ב"ר יוסף חיים זיע"א, והוגה ע"י רבי יוסף חיים ב"ר אליהו ב"ר משה חיים זיע"א.

⁹⁴ וכן איתא בספה"ק ספר המידות למוהר"ן זיע"א, ערך ממון, אות נז

על ידי שמוש שמות הקדושים בא עניות ומיתה, ואפלו על מי שיש בידו למחות ואינו מוחה:

והמקור לכל הלימוד הנ"ל מצינו במס' ע"ז דף יח ע"א במעשה דרבי חנינא בן תרדיון ע"ה

אבא שאול אומר: אף ההוגה את השם באותיותיו! להתלמד עבד, כדתניא: לא תלמד לעשות - אבל אתה למד להבין ולהורות. אלא מאי טעמא אענש? משום הוגה את השם בפרהסיא [דהוי]. ועל אשתו להריגה, דלא מיחה ביה. מכאן אמרו: כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה - נענש עליו.

⁹⁵ איתא בספה"ק אור החיים, אות א', הר"ר אברהם הלוי, ערך 351

מעשה גדול ונורא מן יוסף דילה ריינה שהיה אדם גדול וחכם ובקי בחכמת הקבלה מעשית והיה יושב בארץ הגליל היא צפת תוב"ב, **ויהי היום ויתן אל לבו לפצור ולהביא הגאולה ולהעביר ממשלת זדון מן הארץ** והנה היו לו חמשה תלמידים אשר היו עמו יום ולילה לכל בקשתו וגם היו בקיאים בחכמה ההיא כמו שלמדו ממנו ויאמר אליהם בניי הנה נתתי אל לבי לדרוש ולתור בחכמה אשר נתן לי האלקים כי אין טוב לבלות ימינו בלי תועלת ולא לחינם חנני אלקים מזאת החכמה רק לעשות נחת רוח ליוצרינו להעביר רוח טומאה והגלולים מן הארץ ולהביא משיחנו ויפרקנו מצרינו, ויענו חמשת תלמידיו כלם פה אחד ויאמרו אדונינו מורינו ורבינו הננו מוכנים לכל אשר תצונו וכל אשר תחפוץ נעשה כי ה' אלקיך עמך ואנחנו עבדיך ותלמידך נעשה ככל אות נפשך. ויאמר אליהם אם כן זאת עשו הטהרו והחליפו שמלותיכם והיו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה והכינו לכם צדה כי ביום הג' נצא השדה ולא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו בארץ הקדושה בעזרת נורא עלילה ואשר לו הכח והנותן ליעף כח בימינו ה' נאדרי בכח. ויהי כשמוע התלמידים את דברי רבם קמו בזריזות ובחוזק גדול ללבוש בגדים נקיים ויטהרו ויחליפו שמלותם ויקחו בידם צדה ומזון פת נקיה אשר עשו אותו בטהרה ולא נגע בהם אשה. ויבואו אליו ביום השלישי והנה גם הוא נצב לבדו בבית מדרשו בקדושה ובטהרה גדולה ובפרישות גדולה, מתבודד וראשו בין ברכיו, ויהי בבואם הרים ראשו ויאמר אליהם בואו בניי ברוכי ה' ויהי נועם ה' אלקינו עלינו יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידינו ויסכים עמנו הקב"ה ויעזרנו על דבר כבוד שמו ויענו ויאמרו אמן כן יאמר ה' וחפץ השם בידך יצלח.

אחר הדברים האלה לקח ר' יוסף הנז' כל מיני מרקחות וקסת הסופר במתניו ויאמר אליהם קומו נצא ויצאו ויבואו אל מירון ויבואו על קבר הרשב"י וישתטחו על קברו וילינו שם בלילה ההוא וכל הלילה לא ישנו רק שינת עראי ויהי לעת הבקר מעט קודם עלות השחר נתנמנם הר' יוסף ויבא אליו בחלום הרשב"י ובנו ר' אלעזר ויאמרו לו למה תכניס ראשך במשא כבד אשר לא יעלה בידך וכוונתך רצויה אם יעלה בידך ולכן הזהר והישמר מאד על נפשך. ויאמר אליהם אל אלקים הוא יודע כוונתי ורחמנא לבא בעי ויעזרנו על דבר כבוד שמו המחולל ויאמרו לו ה' אלקיך ירצך. ויהי בבוקר הלכו לעיר טבריה וילכו בשדה ויבואו אל היער אשר אילנות הרבה וישבו שם כל היום ההוא ולא פסקו מגירסא ובתענית ולא היו מסתכלים ולא רואים שם שום אדם ולא בהמה רק עופות השמים. והיו עוסקים בצירוף שמות הקודש ובייחודים הנודעים להם בקדושה ומורא גדול והיו הולכים בכל בקר לטבול בים טבריה כ"ו טבילות רצופות כנגד שם ההוי"ה והיו מכוונים על כל טבילה וטבילה לצירוף וייחוד הנודע להם. כמשפט הזה עשו שלשה ימים רצופים ושלשה לילות בתענית לילה ויום, ובלילה לא היו אוכלים שום בעל חי לא בשר ולא דגים לא יין ולא שכר. ויהי לעת ערב בעלות המנחה ויקם ר' יוסף עם תלמידיו ויתפללו מנחה בקול ערב בכוונה גדולה ועיניהם סגורות וכשהגיעו לשמע קולנו אמרו ענינו ובמקום שהיו מזכירין שם ההוי"ה בכינוי אדנות הם היו מזכירים את השם הגדול ככתבו בנקודות הידועות ויחודין הצריכין, והרבה הפצירו בתפלה ארוכה ובהשבעות גדולות לכל מלאכי עליון הנודעים אצלו עד שבסוף אמר ההוי"ה בצירוף שם

הר"ר אברהם הלוי - ב"ר אליעזר גיסו של הרב מו"ה אברהם זכות כאשר העידו בעל ספר מאור עינים חלק אמרי בינה פ' מ"ג ובעל ספר שלשת הקבלה דף מ"ז ע"ב היה ממגורשים ועבר דרך מצרים וארץ המערב ובא לירושלים עה"ק ושם מנוחתו והיה בצפת העה"ק בזמן הרב מו"ה אלעזר אזקרה ככתוב בספר חרדים (דף מ"ה ע"ב) אולי הלך לשם לקבל מן הרב מו"ה משה קורדובירו סודות הקבלה ואחר פטירתו שמש להארי"י וקבל גם ממנו ככתוב בספר עמק המלך הקדמה השלישית פ"ב והיה אפטרופוס גדול לשבת מזכיר ומזהיר תמיד על שמירתו שיאפו ויבשלו מבע"י ולא יבואו לחלל את השבת והיו קורים אותו הרב ברוכים ככתוב בקה"ד (סוף דף מ') והפליג מאוד בזקנה לדעתי יותר ממאה שנה ולזה נקרא ה"ר אברהם הלוי הזקן וחבר:

א' מאמר משרא הקטריין לגלות מתי קץ הפלאות וקיים שנת ר"צ לאלף השי שנתן גיסו הנזכר בספר התכונה שלו ומכוון השבעים שבדניאל לדעתו ונשלם ט"ו סיון גדול יהיה כבוד הבית האחרון לפ"ק (רס"ה):

ב' פירוש על נבואת נחמן קטופא דמן כפר ברעם אשר נשלחה לחכמי ברצלונה מן רבינו דוד הנגיד נכד הרמב"ם, וחבר הפירוש בתוככי ירושלים בשנת ה"א רע"ו ככתוב בשה"ק דף מ"ו ע"ט:

ג' ספר מגרושיו וקצת גירושיו ספרד ומביאתו למצרים ומשיבת הנגיד ר' נתן הכהן שולל ובנו ה"ר יצחק הכהן וכדומה היה בכ"י בידי הרב מו"ה שמואל די אבילה ומביאו בהקדמת ספרו כתר תורה:

ד' ספר זכרון על פירוש רש"י עה"ת עם הקדמה בראשו נראה מתוכה שחברו בתוניס בשנת רס"ז ועודנו עצור שם בכ"י כאשר העיד ה"ר יגל יעקב בקונטרס אחרון דף קל"ג ע"ב:

ה' ספר תקוני שבת אשר מעורר ומזהיר מאוד בו על שמירת שבת נדפס בס"ס ראשית חכמה הקצר לר"י פויטו בבסיליא שס"ג ובקראקא תכ"ז והספר הזה היה בכ"י להרב ה"ר ישר מקאנדיא עם פירוש על האדרא ועל כמה מאמרים מהזוהר ופירוש על ל"ב נתיבות ושאר חפצים רבים ככתוב בס' נובלות חכמה דף קצ"ה ע"א:

בנו רבי טוביה ב"ר אברהם הלוי זיע"א למד תורה בישיבתו של רבי שלמה סאגיס זיע"א.

מ"ב ענינו בעת ובעונה הזאת ובכח השם הגדול הזה השביע לאליהו הנביא שיבא מיד אליו בהקיץ וידבר עמו ויורה אותו את אשר יעשה כדי להביא מחשבתו לפועל. וגמר תפלתו ונפלו על פניהם בנפילת אפים ומיד אחרי נפילת אפים והנה אליהו הנביא בא במרוצה ובפתע פתאום עליהם נגלה ויאמר אליהם הנה עתה באתי ומה אעשה לכם ומה בקשתכם אשר הפצרתם בתפלה. ויקם ר' יוסף על רגליו הוא ותלמידיו וישתחו אפים ארצה ויאמרו שלום לאדונינו אבי אבי רכב ישראל ופרשיו נביא אמת קדוש ה' מבשר טוב משמיע ישועה אל נא ירע בעיני אדוני כי הפצרתי להביאך אלי כי גלוי וידוע לפני אלקיני כי לא לכבודי ולעצמי הטרחתי עליך רק קנא קנאתי לכבוד קב"ה ושכינתיה ואתה לך ראוי לקנא קנאת ה' צבאות כי כך אומנותך ולכן תיפול נא תחינתי לפניך והראנו הדרך אשר אוכל לכבוש בה סטרא אחרא ולהגביר ולחזק סטרא דקדושה. ויען אליהו הנביא ויאמר לו, דע לך כי הדבר אשר אתה חושב לעשות כבוד ממך הדבר ולא יעלה בידך כי בעוונות הקליפות וסמא"ל וסיעתיה גברו מאד ולא תוכל להם כי צריך תוספת טהרה גדולה ופרישות גדולה ולהבדל מענייני העולם הזה ולהוסיף סיגופים וטבילות כי לא תוכל להם בלא זה אולי יפגעו בך ויזיקוך. אבל דע כי כוונתך רצויה אם תוציא מחשבתך לפועל אשריך וטוב חלקך אבל עצתי היא חדל לך פן יפגעו בך ס"מ וסיעתיה כי לא תוכלו לו. ויען ר' יוסי ויאמר אל נא אדוני אל תרפה את ידי וחזקני ואמצני כי נשבעתי לא אשוב אל ביתי עד אוציא ואקים שכינתא קדישא מגו עפרא ואתה גם אתה ברוך ה' תן ידך עמנו והורני כדת מה לעשות ועלי המצוה לשמור את כל אשר יצוה אדוני את עבדו ואני מוכן ומזומן למסור נפשי ורוחי למות לכבוד קודשא בריך הוא ושכינתיה אך יבא נא דברך מה נעשה כי עליך ענינו, ויהי כשמוע אליהו הנביא את דבריו כי הוא חרף נפשו למות לכבוד קב"ה ושכינתיה אז אמר לו מה אוסיף לדבר אליך עוד ואם יעלה בידך ותוכל לעמוד נגד ס"מ וסיעתו ותשמור את אשר אנכי מצוך היום אשריך וטוב חלקך ונעים גורלך. ועתה זה הדבר אשר אתה ותלמידך תעשו בשדה רחוק מן הישוב כאשר ישבת עד עתה ולא יראה ולא ימצא עמכם מאדם עד בהמה ותשבו שם כ"א יום ולא תאכלו ולא תשתו רק מלילה ללילה ומאכל שלכם יהיה לחם ומים לבד ולא תאכלו לשובעה רק כפי אשר תדעו בעצמכם שתוכלו לחיות. ובכל לילה תמלטו מעט באכילה עד שתרגילו עצמכם באכילה מעט מזער ותרגילו להריח בשמים בעניין שיהיה החומר שלכם זך ונקי ותוכלו לסבול מראות מלאכי עליון אשר תוריד אותם לדבר עמך. וכן בכל יום תעשו כ"א טבילות כמנין אהי"ה ובסוף כ"א יום תעשו הפסקה ותקבלו תענית שלשה ימים רצופים לילה ויום ובכל יום תעשו כ"א טבילות כנ"ל וביום הג' אחר תפילת המנחה תזכיר שם הגדול שם בן מ"ב שאתה יודע עם הצרופים והכוונות שלו ותזכיר השם הגדול היוצא מפסוק שרפים עומדים ממעל לו כאשר אתה יודע בניקודו ומקורו, וכאשר תעשה תהיו מעוטפים בטלית ותפילין ותכסו את פניכם ותשביעו באלו השמות הקדושים את סנדלפון המלאך הוא עם מחנהו שיבואו לכם וכאשר יבואו התחזקו בריח הטוב להריח כי יהיה לכם פחד ורעדה וחולשה גדולה מקול הרעש והאש הגדולה ומיד תשליכו עצמכם לארץ ותאמרו בקול רם מאד בשכמל"ו, ומיד סנדלפון וסיעתו יאמרו אליכם למה עשיתם הדבר הזה ומיד בדברו אליכם מקול הרעש הגדול מכח דבורו תצא נשמתכם ותישארו בלא כח ויסתמו דבריכם ולא תוכלו להשיבו מרוב הפחד והחולשה ולכן באותו הפעם יהיה לכם לבונה זכה להריח בה ותבקשו מהמלאך הנז' בבקשה ובתחנונים שיחזק אתכם ויתן בכם כח שתוכלו לדבר והוא יאמר לכם את אשר תעשו יען כי הוא השומר הדרך והנתיב אשר לא יכנס ס"מ במקומות הקדושה ומכיר תחבולותיו ויודע מקומות אשר הוא בו מתחזק ובמה תלוי בהן כדי שתוכל להלחם עמו וה' אלקיך ירצך ושלוש.

אז מיד שהלך אליהו לדרכו התאזרו והתחזקו ר' יוסף עם תלמידיו יחד בלב אחד והוסיפו קדושה יתירה על קדושתם ויעשו ככל אשר אמר להם אליהו ולא הפילו דבר מכל אשר צוה אותם ולא פסקו גירסא ביום ובלילה, ולא היו מהרהרין בדברי העולם רק במושכלות ובמעשה מרכבה עד שכמעט הופשט מהם החומר הטבעי. וכאשר השלימו הימים הנז' ככל אשר צוה אותם אליהו מיד לעת מנחה גדולה קם רבי יוסף ותלמידיו במורא גדול ובפחד ובאימה ונתעטפו בטלית ותפילין וכסו את ראשם והתפללו תפלת מנחה בכוונה גדולה ואמרו ענו כנ"ל ובמקום שם הוי"ה היו אומרים השם הגדול והנורא ככתבו וניקודו הנודע להם בניגון ונעימה וגמרו התפלה ונפלו על פניהם בנפילת אפים מכוסים וקמו מיד על רגליהם ואמרו וידוי על עוונותם ועל עון כל בית ישראל. ואחר זה זעקו בקול רם בכל כחם ענו אלקי המרכבה ענו ועשו השבעה בשם מ"ב ובשם אשר אמר להם אליהו היוצא מפסוק שרפים עומדים ממעל לו והשביעו למלאך סנדלפון שיתגלה עתה אליהם הוא וכל סיעתו הקדושים בכח השמות הקדושים. ויהי ככלותם לדבר נפתחו השמים ויבא אליהם פתאום סנדלפון המלאך עם כל מחנהו והנה רכב אש וסוסי אש מחנה גדול ואש להבה מלאה כל הארץ רעש גדול קול גדול ולא יסף ויחרד ר' יוסף חרדה גדולה עד מאד ורוח לא נשאר בקרבו הוא ותלמידיו ויפלו על פניהם ארצה

ויפג לבס ורעדה אחזתם ויתחזקו והריחו מריח לבונה זכה אשר בידם ותשב להם רוחם אך אימה ורעדה וחולשה גדולה נשארה עליהם עד כי לא יכלו לדבר. והנה כאשר בא אליהם המלאך סנדלפון עם מחנהו ויאמר מה לך בן אדם רמה ותולעה איך מלאך לבך להרעיש עליונים ותחתונים ולא תשגיח ותראה ערכך השפל התכבד ושב בביתך פן יפגעו בך חיילותי וישרפוך בהבל פיהם. ויען ר' יוסף בקול נמוך ונשבר מרוב חולשה ואימה גדולה אשר היה מרתת כל גופו ואבריו ויאמר אדוני מלאך האלקים קדוש מה יוכל עבדך זה לדבר לפניך והנה נשארתי בלי רוח ונשמה כמת ברוב פחדך ואימה ורעדה גדולה נפלה עלי כי יראתי מהאש הגדולה הזאת ואיני יכול לענות לאדוני כי אם בחסדך חזקני ואמצני ותן לי רשות לדבר לפני אדוני. מיד כשמוע המלאך את דבריו ויגע בו ויאמר קום ודבר דבריך ראה החזקתי אותך. ויהי כאשר נגע בו המלאך קם ונתחזק וישתחו לאפיו ארצה ויסר מנעליו מעל רגליו אבל תלמידיו עדיין פניהם בארץ ולא יכלו לקום ויען ויאמר רבי יוסף שלום לך ושלום בואך מלאך ה' צבאות ושלום לכל מחנך הקדושים ובבקשה ממך חזקני ואמצני ועזרני למלאכת את רצוני כי גלוי לפני ממ"ה הקב"ה כי לא לכבודי ולכבוד בית אבי אני עושה רק לכבוד אלקים חיים מלך מלכי המלכים אשר לו לבדו הממלכה. ועתה אתה קדוש וחיילותיך הקדושים הסכימו עמי להלחם בעמלק ושרו והורוני הדרך אשר אעשה להעביר ממשלת זדון מן הארץ ואיך ובמה אוכל להוריד ס"מ ממעונו ולהעלות מחנות וצבאות קדושים להעדיף רם על רמים כאשר היו בימים קדמונים. ויען המלאך את רבי יוסף ויאמר לו הלא דבריך טובים ונכוחים ומי יתן שומע לך ויהי אלקים עמך כי כל חמדת המון קדושים שרפים ואראלים וכל מחנות קדושים יושבים ומצפים מתי יבא נקמת ה' אלקים ואימת שכינת קדושתו אשר בעונות מושפלת עד גולות תחתיות. אבל דע לך בן אדם כי כל אשר עשית עד עתה אינו כלום ואלו היית יודע המקום אשר עלה ס"מ ומחנהו לא היית נכנס בדבר הזה כי מי יוכל לו זולתי הקב"ה לבדו בעצמו עד עת בא דברו. ואני הנה עתה באתי אליך לכבוד שם הגדול אשר זכרת אבל מה אני יכול לעשות לך כי איני יכול להשיג לדעת במה כחו גדול של ס"מ ומחנהו ובמה תלוי ירידתו ועלייתו זולתי המלאך הגדול אכתריאל וחיילותיו ומ"ט שר הפנים וחיילותיו שלולי הם היה נכנס והיה כח בידו לעשות כליה לשונאיהם של ישראל ואני אין כח בידי לעשות רק לשמור נתיבות הקדושים אשר בעולם העשיה שמשם עוברים תפלות ישראל ואני שומר אותם עד אשר אני מוסר אותם לאלו המלאכים והם היודעים ויוכלו להגיד במה תלוי כחו הגדול של ס"מ. והנה מי יוכל לעמוד לפני אלו המלאכים האדירים ולא תוכל לסבול המראה הגדולה והמורא הגדול והאש אוכלת אש של אלו המלאכים אשר הם למטה ממחיצתם ואם נבהלת מפני איך תוכל לסבול ולעמוד ולהתקיים לפניהם. וכן בעניין הפרישות אשר עשית צריך שתוסיף כהנה וכהנה ועתה הלא כה דברי פרוש וקבל שכר אבל האמת אם היית יכול לעשות הדבר על נכון שכר הרבה מאד ומי יוכל לעמוד במחיצתך. ויען רבי יוסף ויאמר צעיר אני וקטן ויודע אני בעצמי שאיני ראוי לעשות הדבר הזה כי מי אני לבא לפני המלאך אבל יודע אני כי לב נשבר ונדכא, אלהים לא יבזה כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. ואני גמרתי בדעתי למסור נפשי ורוחי על קדושת קב"ה ושכינתיה ליחדו יחוד שלם עם שכינתיה וכל אשר צריך אעשה ואשפוך את נפשי ודמי ובשרי קרבן לפני קב"ה ושכינתיה ולכן מלאך השרת קדוש השם הורני מה אעשה להוריד אכתריאל ומטטרון ומה פרישות אוסיף בקדושה ובטהרה ואיזה שם אשביע אותם כי אמרתי אמותה הפעם אחרי ראיתי פני מלאכים קדישים ועליונים כי בזה יהיו לי חיים נצחיים. ויוסף המלאך ויאמר שמע נא דברי ויהי אלהים עמך את הדבר הזה תעשה וציון אלהים ויכלת עמוד ויהיה רצון מלפניו להצליח ולהוציא מחשבתיך לפועל. זה הדבר אשר תעשה ככל אשר עשית עד עתה מהטבילות והתעניות וטהרת המחשבה כן תעשה ארבעים יום ולא יזוז מחשבתיכם מן המושכלות אפילו רגע בין ביום בין בלילה ותגרעו בכל יום דבר מה מהמאכל עד שתרגילו באכילה דבר מועט ותוסיפו בהנאת הריח כי היא היא עיקר חיות הנשמה ואחר ארבעים יום תזכיר שם המפורש של שם בן ע"ב עם כל כוונותיו ונקודותיו ומקורו הידוע לך וכו' תשביע השני מלאכים הגדולים והאדירים וקודם ההשבעה תתפללו ותתחננו בבקשה מלפני האל שיעזור אתכם ויתן לכם כח לסבול המורא הגדול והאש הגדולה שלא תמותו. ואחרי כן תתחננו לאלו המלאכים שיעשו למען כבוד השם המפורש ויבואו לך והתחזק כאשר עשית עתה ושאל מהם כח ועוז לדברך כי הם מלאכים אדירים וגדולים והם יודיעו לך דרכי ס"מ ובמה תוכל להורידו וחזק ונתחזק בעד עמנו ובעד עדי אלהינו וה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך. וילך מלאך ה' בסערה השמים ועדין התלמידים מושלכים ארצה מרוב הפחד והאימה.

ויהי כאשר נסע המלאך סנדלפון ומחנהו ויקומו מעל פניהם ויאמרו להם ר' יוסף בני ברוכי ה' חזקו ואמצו ונעשה בזריזות ככל אשר ציווני המלאך. ויאמרו הננו מוכנים ומזומנים ואשרינו כי ראינו מראות אלהים ושמענו כל דברי ה' הגם כי היינו. נופלים

ארצה ועתה כל אשר תעשה אדונינו ורבינו נעשה, ויאמר ברוכים אתה לה'. ויקומו משם וילכו דרך המדבר על הר אחד קרוב למירון וימצאו מערה וישבו בה ויעשו כל הארבעים יום בקדושה ובטהרה ככל אשר נצטוו לא גרעו דבר עד כי לא היו מרגישים בעצמם שום דבר מדברי העולם ולא ראו כל אותם הימים לא אדם ולא בהמה, ויהי כאשר השלימו הארבעים יום יצאו אל המדבר מקום אשר עובר נחל קישון מלמעלה מצד מקורו כי שם היו טובלים כל אותם הארבעים יום ויכינו עצמם להתפלל תפלת מנחה גדולה ויאמרו ענינו כנז"ל ויתפללו לפני השם על כך בתפלה ובתחנו ובטבילה גדולה ועשו עגולה בארץ ויכנסו בתוך המעגל ויתנו ידם כל א' ידו לחברו עד אשר נקשרו בידיהם זה עם זה בעיגול ויצעקו אל ה' אחר נפילת אפים ויזכירו שם המפורש וישבעו למלאך אכתריא"ל ומחנהו ולמלאך מטטרו"ן ומחנהו, ויהי בהזכירם שם הגדול ותגעש ותרגש הארץ ויהי קולות וברקים ונפתחו השמים וירדו המלאכים עם כל מחנותיהם ויבקשו לפגוע ב' יוסף ותלמידיו לולי שלא נתפרדו ידיהם והתחזקו בכוונות ושמות ידועות אצלם במחשבתם אבל לא בדבור כי לא היה להם כח לדבר ונפלו כולם לארץ אמנם ידם משולבות זה עם זה ולא נפרדו. ומיד כאשר ירדו המלאכים הנז' התחילו בחרי אף הגדול ואמרו מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו להשתמש בשרביטו של מלך ואיך מלאך לבך לדבר הזה אתה בשר ודם טפה סרוחה רמה ותולעה ומי אתה קראת אל המלך. והנה כראות ר' יוסף המראה הגדולה הזאת אימתה ופחד גדול נפלה עליו מקול הרעש הגדול ומהאש הגדולה רוכבי אש וסוסי אש מלאכים ושרפים וחייליהם מלאה כל הארץ ורוח סערה מפרק הרים ומשבר סלעים וחרי האף הגדול המלאכים אשר בקשו לפגוע בו, היה כאלם ונרדם לארץ הוא ותלמידיו ולא נשאר בהם נשמה ולא יכלו לענות למלאכים כי נבהלו מפניהם. ויוסף המלאך מטטרו"ן ויגע בו ויאמר דבר הלא נענה טפה סרוחה מה החרדה הגדולה אשר חרדת אלינו ואוי לך כי לא חשת לכבוד קונך אז כאשר יגע בו המלאך פתח פיו ויאמר בשפה רפה וחולשה גדולה ועיניו רתומות ויאמר מה יוכל העבד הגרוע והשפל לדבר לפני מלאכים קדושים וטהורים אם לא תחזקוני ועתה אדוני חזקוני והרשוני לדבר כי הנני כאבן דומם ופרחה רוחי ונשמתי. ויושט המלאך אכתריא"ל גם הוא את ידו ויגע בו ויאמר ראה החזקתיך ודבר דבריך ואז נתחזק רבי יוסף ויפתח את פיו. ויען רבי יוסף ויאמר אל אלקים הוא יודע אם במרד ואם במעל עשיתי כל המעשים האלה כי אם לכבוד קב"ה ושכינתיה להקים אותה מעפרא אשר היא מושפלת בעוונותינו ועתה אתם מלאכין עלאין קדישין עליכם המצוה הזאת ולא יקרא תפארת על הפעולה הזאת ולכן המלאכים ראוי להיות מקנאים קנאת ה' צבאות ולכן בבקשה מכם מלאכי השרת בכח השם הגדול המפורש אשר על שם הקדוש הזה תלויים ועומדים עליונים ותחתונים תנו כבוד לשמו והורוני במה כחו של ס"מ ומחנהו ובמה אוכל להורידו, ויענו המלאכים יחדיו הקשית לשאול כי אם היית יודע בעוונותיהם של ישראל כמה הוא תקיף וכמה הוא חזק ואין מי שיכיר אותו בלעדנו כי אנחנו שומרים נתיבות עליונים ממחנות סמא"ל וסיעתו והוא חזק מאד ואין מי שיוכל להורידו כי בין כוכבים קנו ושם מושבו מוקף בג' מחיצות מחמת עון ישראל וחזק הוא מאד ולא תוכל לו בלעדי הקב"ה בעצמו עד עת בא דברו. ויוסף עוד רבי יוסף ויאמר כבר חרפתי למות נפשי על כבוד קב"ה ושכינתיה ואחרי אשר ראיתי מחנות קדושים ותנצל נפשי בטחתי בחסדי האל יעזור לי ויעלה בידי ויבואו דבריהם הטהורים כדת מה לעשות וכל אשר תאמרו לי אשמור מאד לעשות. ויענו המלאכים ויאמרו שמע יוסף דבר ה' עד הנה לא נעלם לפני מי שאמר והיה העולם כי מחשבתך לו רצויה **אבל**

עדיין לא הגיע השעה וכבר נגזרה גזרה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה.

ועתה מצד החכמה והמדע מסודות נעלמים אשר חנך צור עולמים ובם אנו מוכרחים לכבוד שמו הגדול המפורש לומר לך ולהורות את הדרך אשר תעשה. אבל דע לך כי לא תוכל לו ולכן אל תכנס במקום שאינו ראוי לך ועד פה תבא ולא תוסיף אבל אתה תרצה לפצור בדבר על ידי שמו הגדול אנו נאמר לך מה תעשה והאמת אם באולי תעלה בידך מה טוב חלקך ומה נעים גורלך. ויען רבי יוסף ויאמר קדישין עלאין דבריכם טובים ונכוחים אבל חס לבי בקרבי בראותי שכינת עוזו מושפלת וקנאתי לציון קנאה גדולה וה' הטוב בעיניו יעשה ואם יקטלני לו איחל לא אסיר מחשבתי ממנו ואתם מלאכי עליון חזקוני במיטב הגיון והיה לי לזכרון ולא אסור ימין ושמאל ובטחתי בשמו הגדול שלא יהיה לי פוקה ומכשול.

אחרי כן פתח אכתריא"ל המלאך ואמר דע לך כי מצד אחד כנגדי יש לו לסמא"ל שתי מחיצות חזקות אחת חומת ברזל מהארץ עד לשמים ואחת מחיצה גדולה של ים אוקיינוס זה הים גדול ורחב ידים. וכן גם כן ענה המלאך מטטרו"ן כי מצדו ונגדו יש לו לס"מ מחיצה מהר גדול של שלג וראשו מגיע השמימה. ועתה שים עיניך ולבך לכל אשר נאמר אליך וחזק ואמץ כי אתה צריך להשפיל ולהעביר אלו השלש מחיצות כדי לעלות על הר שעיר הוא אדום לשפוט את הר עשו. וזה אשר תעשה בצאתך מזה המקום שים דרכך

ולך דרך הר שער ושם אנו קודמים לפניך בהר שער למעלה וכל אשר תעשה אתה למטה כפי אשר נאמר לך כן נעשה למעלה ודיוקן נשמתך למעלה עמנו בכל פעולותיך אשר תעשה אתה למטה כן תעשה נשמתך למעלה ולכן תזהר והשמר אל תפל דבר מכל אשר נאמר לך. והיה בבואך דרך הר שער הזה בקדושה ובמיעוט אכילה ובייחודים כאשר עשיתם עד עתה כי כבר נשמתכם עלתה במעלה שכמעט אתם בגדר מלאכים ונשכח מכם דרכי העולם ובה תתמיד ולא תפרד מחשבתכם מן המושכלות אפילו רגע אחד. והנה שם בדרך יבואו עליכם כח גדול של כלבים שחורים והם כתות של סמא"ל אשר שלח לבלבל כוונתכם ולא תפחדו ותזכירו עליהם שם של הויה במילוי ההי"ן שהוא כמנין ב"ן וכמנין כל"ב ותכוננו בניקודו וביחודו ויברחו מפניכם, ומשם תלכו לעלות להר תמצאו הר גדול של שלג עד לשמים ואין דרך לנטות ימין ושמאל ותזכירו שם היוצא מפסוק הבאת עד אוצרות שלג הנודע לך צירופו וניקודו ויעקר ההר ממקומו ותזכיר השם של תשלג בצלמון כאשר אתה יודע בצירופו וניקודו ויתבטל ההר ממקומו לגמרי ותלך באלו הכונות בידך ולא תזוז מחשבתך עד אשר תגיע למחיצה האחרת של ים אוקיינוס אשר גליו יעלו עד לשמים ותזכיר עליו שמות היוצאים מהמזמור הבו לה' בני אלים עם אזכרות שלו ככתבם ונקודותם וצורפם ומקורם ותתייבש ותעבר בביבשה. אחרי כן תלך ותמצא חומה גדולה של ברזל מן הארץ עד לשמים ותקח בידך סכין ותכתוב עליהם שם היוצא מפסוק חרב לה' ולגדעון עם ניקודו ומקורו ותחתוך בסכין בתוך הברזל ותעשה פתח ותכנס והזהרו שתחזיקו בפתח עד אשר תעבור אתה ותלמידך שלא תסגר יען כי אחרי אשר תעברו יחזור הפתח ויסגר ואחרי כן תלכו ותגיעו עד הר שער. ובאותו הפעם אנו משליכים לס"מ ממקומו וכבר הוא בידך ימסר, ואז יהיה בידך מוכן שם המפורש כתוב וחרות על טס של עופרת וכן יהיה לך טס אחר ותכתוב עליו חרות שם היוצא מפסוק של זכריה ויאמר זאת הרשעה וישלך אותם אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה. ותכתוב השם היוצא מהפסוק עם ניקודו ומקורו ואחר כן תלך בכל אות נפשך בהר שער ושם תמצא סמא"ל הרשע וזוגתו לילית ותחפש אחריהם כי הם ברחו מפניך ונחבאו בחורבא אחת ותמצא אותם בדמות שני כלבים שחורים זכר ונקבה ותקרב אליהם ולא תפחד מהם ותשים על הכלב הזכר הטס של שם המפורש ועל הנקבה הטס האחר ומיד תשים חבל או שלשלת בצוארם והטסים עליהם והם יבואו אחריך עם כל סיעתם ואז חפץ ה' כבר עלה בידך ותביא אותו לדין על הר שער שעברת. ושם יתקע בשופר גדול ויתגלה המשיח ויעביר רוח הטומאה מן הארץ והקב"ה ישמוט אותו לפני הצדיקים ותהיה גאולה שלימה והיתה לה' המלוכה. אם את הדבר הזה תעשה על מתכונתו אשריך ומה טוב חלקך מה נעים גורלך אך הזהר והשמר בכוונות האמורות אתה ותלמידך ולא תפסיקו מהכוונות אפי' רגע. וגם הזהר מאד כי כאשר יהיו בידך סמא"ל וזוגתו ויבכו ויתחננו לך שתתן להם דבר מה לאכילה או לשתיה או איזה מזון לקיום גופם לא תשמע להם ולא תתן שום דבר כי יחנן קולו אל תאמן בו והזהר מאד על זה וגם על הכוונות כי אפי' שיהיה בידך צריך אתה שמירה גדולה מאד ולא תגרע דבר מכל אשר אמרנו לך והי' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד.

ואחר כן עלו שני הצלאכים הקדושים בסערה השמים ור' יוסף רואה וכורע ומשתחוה אבל תלמידיו עדין היו נופלין על פניהם ולא יכלו להרים ראשם עד אשר עלו וכאשר עלו המלאכים גם הם קמו בשמחה רבה ואחרי אשר עלו המלאכים קמו ר' יוסף ותלמידיו בזריזות ויסדרו סדרי השמות והאזכרות והכוונות אשר צווי' והשני טסי העופרת וישימו פניהם דרך הר שער והנם בדרך והנה לקראתם כתות כלבים שחורים ויקומו עליהם ויסובו עליהם מכל צד ומיד הזכירו השם אשר נצטוו ויפוצו הכלבים מעליהם ויברחו ולא נראו עוד. ואחר כן הלכו הלוך ועולים עוד כמו מהלך יום ויהי לעת ערב מצאו הר גדול של שלג עצום מאד מן הארץ עד לשמים ומיד נתחזקו בשמות ובצירופים הנז"ל ויעקר ממקומו ובצירוף האחר הנז"ל נתבטל לגמרי וילינו שם בלילה ההוא. ואחרי כן בבקר השכימו והלכו שני ימים אחרים וביום השלישי כעלות השחר והנה לפניהם ים גדול ורחב ידים אשר היה הולך וסוער וגליו עולים עד לשמים ומיד הזכירו השמות כנז"ל ויעברו בתוך הים ביבשה ובחצי היום הגיעו לחומת הברזל הגדולה מן הארץ עד לשמים ויקח ר' יוסי הסכין אשר כתב עליו השם כנז"ל ויחתוך בחומת הברזל אשר היתה עוביה טפח ויעש בה פתח ויחזיקו את הפתח עד אשר עברו כל החמשה תלמידים ובעת עוברם נתעצל אחד מן התלמידים אשר היה אחרון ונשטט הדלת מיד ר' יוסף ונסגר על רגל התלמיד ונלכד רגלו ויצעק מורי ורבי הצילני כי נלכדה רגלי מיד הוציא רבי יוסף הסכין וחתך בברזל סביב רגלו ויעבור והדלת חזר ממקומו. ויעלו לראש הר שער וילכו משם עד עת ערב וימצאו בקעה והנה שם כמה חורבות וישמעו קול כלבים צועקים ויבואו לתוך החורבה והנה שם נחבאים שני כלבים שחורים גדולים מאד זכר ונקבה וכאשר קרבו אליהם ויקפצו עליהם לבלוע אותם והיה ביד ר' יוסי הטסים ומיד הרגיש כי הוא סמא"ל ולילית ויושט ידו הימנית ויתן הטס בצואר הכלב הזכר והשמאלית על צואר הנקבה,

ותלמידיו בידם חבלים ויקשרו אותם והטסים עליהם, ומיד כאשר ראו כי כלתה עליהם הרעה נפשטו מצורת כלב ונתלבשו בצורתם כצורת אדם ולהם כנפים ומלא עינים כמו אש בוערה ויתחננו ויבקשו מרבי יוסי ליתן להם לחם ומים כדי להתקיים ולעמוד ויאמרו לו אדוני עתה הנה אנחנו עם כל מחנותינו כפופים ואסורים בידך ואין בנו כח עוד ועשה בנו כטוב בעיניך רק תן לנו במה לחיות בו כי הושלכנו ממחיצתנו אשר היינו נזונים מזיו השכינה מאחורי הפרגוד ועתה למה נמות תן לנו מזון לחיותנו עד בואנו אל שעיר. וימאן רבי יוסי כאשר צווה ולא רצה לתת להם מאומה ויהי המה הולכים בדרך רבי יוסי עם תלמידיו שמחים וטובי לב ופניהם פני להבים וסמא"ל ולילית עם כל מחניהם הולכים ובוכים וישמח ר' יוסף והתחיל לזוז דעתו עליו ויאמר מי האמין לשמועתנו שהיו אומרים שלא יעלה בידינו והנה זה היום ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים, ה' מלך. אז ענה סמא"ל ויאמר ידעתי כי יכול תוכל ולא יבצר ממך מזימה ויבכה בכיה גדולה ויאמר אדוני מה תפחד ממני ומכל מחנותי אין לנו עוד שום כח וחוזק והננו כולנו תחת ידך לעשות רצונך אלא יותן לנו דבר מה להחזיק רוחינו כי במה נעמוד ונתקיים עד בואנו שמה.

ויען ר' יוסף ויאמר לא אתן מאומה כאשר צווה ויהי בבואם קרוב להר שעיר לקח ר' יוסף קורט לבונה להריח בה, ויאמר סמא"ל ואם לא תתן לי אכילה תן לי מעט מזה הלבונה אשר בידיך להריח בה ויושט ר' יוסי את ידו ויתן לו מעט מהלבונה אשר בידו ויוציא סמא"ל ניצוץ אש מפיו וישרוף את הלבונה ועודינה ביד ר' יוסי ויעל עשנה לאף סמא"ל וינתק את המוסרות והחבלים וישלך מעליו את טסי העופרת ויתנגד הוא עם חיילותיו ויפגעו בתלמידים וימותו מהם שנים מיד מקול התרועה אשר הרע סמא"ל וחיילותיו ושנים אחרים נפגעו ויצאו מדעתם ונשאר ר' יוסף לבדו הוא ותלמיד אחד והוא עייף ויגע ומשתומם ולא ידע כי בנפשו נתן לו הלבונה והקטיר לפניו באופן שעשה אותו עי"ז ונתבטלו כוחות הקדושה שבטסי העופרת עי"ז הקטרת ובעונות לא שמר דברי המלאכים ובאותו רגע היה כל ההר עשן חשך ואפלה ובת קול יצאת ואמרה אוי לך יוסף ואוי לשמתך שלא שמרת אשר צויתך ועבדת עי"ז והקטרת קטרת לסמא"ל והנה הוא רודף אחריו לטרדך מן העולם הזה ועולם הבא, ותלמיד האחד נשאר עם ר' יוסי עייף ויגע וחלש והגיע עד שערי מות וישבו שם תחת אילן אחד כמו שתי שעות וינוחו ואחר כך קברו שני התלמידים והלך לו רבי יוסף עם תלמידו האחד לחזור לדרכם ונהפכו תואר פניהם חשוכים ירוקים וחלשים ביותר והשנים האחרים נכנס בהם שד וברחו והלכו להם אשר לא נודע באיזה מקום עד כי לבסוף באו לעיר צפת אחר חדש ימים ומתו בקרוב מחמת הצער שהיו מצערים אותם השדים.

ואחרי זאת הגיע ר' יוסף לעיר צידון ושם ישב ויצא לתרבות רעה כיון שראה שלא נעשתה עצתו ובפרט ששמע הבת קול הנז' נתיאש מן העולם הבא וזכרת ברית עם לילית המרשעת ומסר עצמו בידה ותהי לו לאשה והיה מטמא עצמו בכל טומאות עד כי בשמות הקדש ושאר שמות והשבעות אשר היה יודע היה משתמש בהם להרוג והיה משיב רוחין ושדין בכל לילה להביא לו את אשר יחפוץ וכה משפטו ימים רבים עד כי אהב מכל הנשים אשת מלך יון והיה מביא אותה כמעט בכל לילה ובבקר היה מצוה להחזירה. ויהי היום ותאמר המלכה אל המלך כי בכל לילה בחלומי מביאים אותי למקום אחד ונזקק לי איש אחד ובבקר אני מוצאת את עצמי במיטתי ואני מלוכלכת משכבת זרע ולא ידעתי מאין יבא לי זה אז המלך הרגיש בדבר ושלח לקרוא לחרטומים ושם אותם שומרים בבית המלכה עם נשים אחרות ויאמר אליהם שיהיו מוכנים וזריזים בהשבעות ושמות הטומאה לעכב אותם שיבואו לקחת המלכה וכן עשו וישבו על משמרתם. ובלילה ההוא באו השדים כמצות ר' יוסי ומיד הרגישו ועשו פעולות והשביעו אותם לדעת מה זה ועל מה זה ויאמרו השדים אנו שלוחי רבי יוסף אשר יושב בצידון מיד המלך שלח שר צבא אחד בספרים ומנחה לשר צידון כי מיד ישלח לו לר' יוסף חי להינקם ממנו ולעשות בו יסורין קשים. ויהי כאשר ראה ר' יוסף כי כלתה אליו הרעה ויודע הדבר על פי השדים אשר שלח מיד קודם שהגיע הכתב לשר צידון הלך והשליך עצמו לים ומת. ואני התלמיד החמישי נשארתי לבדי מוטל על ערש דוי כל ימי ואין רפואה למכתי וכל אברי מרתתין ואין לי מנוחה מן השדים וכתבתי זה המעשה לזכרון וה' ירחם~ עלי ויאמר לצרותי די. כה דברי התלמיד יאודה מאיר אשר היה במעשה הגדול הנז' מר' יוסף דילה ריינה, עד כאן :

ואני המעתיק העתקתי אותו מאכתבים ישנים בלויים מאד אשר מצאתי אותם בגניזות ספרים אשר בצפת תוב"ב בכאן וכתבתי המעשה הזה לאות ולזכרון למען אשר לא יקרב איש זר להביא הגאולה הגם שאפשר שיפציר הדבר בחכמתו, וגם מזה נהיה למוסר

והשכל במה שאמר שלמה בחכמתו בטח אל ה' בכל לבך ואל בינתך אל תשען שהיה ראוי שלא יבטח על בינתו וחכמתו ויהיה בטחונו בהקב"ה וגם שמוזה יראה האדם כמה מתחזק ס"מ וסיעתו מעונותיו שבשביל דבר מועט כזה נתבטל כח קדושת השמות הקדושים ונתגבר וחזר למקומו וגם יראה כמה גדול כח השמות הקדושים ובזה ילמד ליראה את השם הנכבד הנורא ויחזור בתשובה שלימה לפניו יתברך ובזה יבא הגאולה השלימה ע"י הקב"ה בעצמו יחזיר שכינתו למען קדשו ויאודה וישראל בבנין אריאל ובביאת הגואל אכ"ר.

מכיוון שדמותו לא כ"כ ידועה מצאתי אומר לגביו מפי רבי **נפתלי יעקב ב"ר משה הכהן**⁹⁶ זיע"א, אוצר הגדולים אלופי יעקב - חלק ד'⁹⁷, סי' תסט, עמ' קצט-ר

הר"ר **יוסף גבאי דילירינו** ז"ל

שם גבאי הוא שם משפחה

מחכמי המזרח שנתיישבו בצפת בערך שנות ריש ומעלה, היה חכם מקובל ובקי בקבלה מעשית בשמושי שמות קדושים **עד שנשאו לבו להביא הגאולה בכח התבודדות ופרישות ושמושי שמות ונכשל**, וענינו מובא בספר סוד גאולה להמקובל ר' אברהם בר' אליעזר הלוי ז"ל (עיין בערכו) שהוא כ"י באוצה"ס אוקספורד שמספר בתוך דבריו, אילו זכינו היה שנת ר"ן סוף קץ לגאולה יען כי בימים ההם עשרים שנה בקירוב קודם שנת ר"ן היה איש א' משתמש בתגא ונשאו לבו להוריד את ס"מ ואת אמון מנוא משרתו לשבר כנפיו ולהחליש כחו להעביר ממשלת אדום וקבץ עמו, עשרה חכמים ועברו אל השדה וכו' וכווננו וכו' ונפלו מן השמים בצורות מפחידות עד כי החכמים שעמו ברחו והוא אמיץ כאריה לא חת ולא זע ואז אמרו לו אף שהננו קשורים בידך מ"מ איננו קשורים קשר אמיץ, שהרי חבירך ברחו אך אם תעשה תלך לבית להקטיר קטרת אז נהיה קשורים בידך, והוא ניסת לדברי כזבים אלה ומיד בעלות העשן קנו כנפים וחזרו וכו' ואמר לו מלאך אחד לר' יוסף כי זה הקטורת היה סיבה שחזרו וכו' עכ"ד בקצרה, מה שכתב תלמידו הר"ר יהודה בן מאיר ז"ל.

ונראה דהמעשה היא אמיתית וודאי שכן היא מקוימת גם עפ"י מהר"ח וויטאל ז"ל בס' הגלגולים (ד' פרעמיסלא פרק ט"ו) שהאריז"ל **ראה לר' יוסי דילי ריינא מגולגל בכלב שחור א' על שנשתמש בקבלת מעשית והקטיר לעבו"ז כנודע במעשה שהקטיר לאמון מנוא וכו' ע"כ.**

וככל הנראה שזה המקור למנהג שביום אידם עושים בשרים על אש וגחלים, שבכך מקטירים ל'מלכות של מינות' וגיר' הזה"ק למינות היא 'ערב רב' ושר הע"ר הוא ארמיליוס הרשע שר"י בנו של הס"מ ימ"ש.

וכן הובא בפרדס לרבינו הרמ"ק שער פרטי השמות שער כ' פ"א שכ' בתו"ד כי חכמים לא גילו פרטי השמות **פן ישתמש בהם אדם שאינו הגון כמו שראינו כמו יוסף דילי ריינא וכיוצא בו המחריבים בית אלקיננו**

⁹⁶ רבי **נפתלי יעקב ב"ר משה הכהן** זיע"א – נולד ב"ט בתשרי ה'תרמ"ה, בעיירה נאנאש בהונגריה. מצאצאי הרמ"א, המהרש"א הש"ך זיעוכ"א. תלמידו של רבי **משה ב"ר עמרם גרינוולד** זיע"א. בגיל ח"י הוסמך לרבנות ולדיינות על ידי רבותיו וכן על ידי רבי **משולם ראטה** זיע"א (בעה"מ של הספה"ק **קול מבשר**). באותה שנה נישא למרת **שרה טויבא** בת"ר **חיים דב וורצברגר** זיע"א (מצאצאי רבי **יצחק חיות מפראג**, ה"ט, **התוספות יום טוב** זיעוכ"א). לאחר נישואיו התמנה לדיין ומורה הוראה בעיירה קירליבאב שבוקובינה. בשנת ה'תש"א הוגלה לטרנסניסטריה, שם שהה בגטו במשך שלוש שנים. לאחר שואת אירופה עבר לעיר מהאיפלאלווא שבהונגריה, ושרידי הקהילה בחרו בו כרב הקהילה. מהאיפלאלווא הקים בית דין להתיר עגונות ששרדו ממחנות ההשמדה, לצורך זה היה בקשר עם רבי **יצחק יעקב וייס מנחת יצחק** זיע"א וכן עם עוד מגדולי הדור, כמו"כ הקים ישיבה לבחורים ששרדו את השואה. בשנת ה'תש"ח עלה לארץ ישראל והתיישב בעיר חיפה. שם החל באיסוף חומר לתולדות גדולי ישראל שלאחר חתימת התלמוד ועד לדור השולחן ערוך, תקופה של כאלף שנה. תוך ארבע שנים עלה בידו להכין לדפוס את ספרו בן תשעת החלקים, בשם **"אוצר הגדולים אלופי יעקב"**, הכולל תולדות גדולי ישראל מתקופת הגאונים הראשונים, משנת דש"ן חתימת התלמוד, עד שנת הש"ן (חיפה, ה'תשכ"ז). בין היתר חיבר ג"כ את הספה"קים: **סבר נפתלי** – פירושים על פשוט השבוע ומועדים; **מאמר קנה בינה** – בו מבואר שמעתא דקנין בעי כונה. ליקט מהש"ס ופוסקים והוסיף על ידם הערות משלו; **דרשות והדרינים** על סיומי הש"ס ומשניות; **אגרות ומכתבים** עם גדולי הרבנים והאדמו"רים בהם חידושי תורה ודרושים. נפטר בטי"ו כסלו ה'תשל"ב, בגיל 87 ומנו"כ בבית הקברות שומרי שבת בבני ברק. ⁹⁷ לעיין בכרך א'...

ומרבים את פריצותינו וכו' עכ"ל. מיהו נדפס קונטרס א' ע"י איש א' שמו שלמה נאגארו ירושלמי בו מסופר כל ענין ע"י איש א' שמו ר' יהודה בן מאיר מחכמי צפת איך שנתועד ר' יוסף זה וחמשה תלמידיו ור' יהודה זה עמם בהר שעיר והורידו להס"מ שבא בדמות כלב וקשרוהו ואז בקש הכלב שיתנו לו איזה דבר להריח וברוב הפצרות ניתן לו ואז נתגבר עליהם הס"מ עד שנדחו. ואז יצא ר"י דילריינא לתרבות רעה בזנות כי העלה בשמות קדושים נשים בלילה ממטתם, והביאם אצלו לזנות, עד שנהרג ע"י המלכות שנודע לו ממעשיו הרעים וכו' ושם המעשה באורך. ובספרי תלמידי ריב"ש טוב בשם הרב דענין מה שנתנו לו להריח היינו הרהור גיאות שעלה בלבו ולא היה בענוה והכנעה כראוי ובה נכשל ונפל עכ"ד.

מיהו לפימש"כ ר' אברהם הלוי וס' הגלגולים שהיה ענין קטורת, וכן שהיה עשרה אנשים עמו, נראה שהמעשה הזו הוא כפי שמסופר הוא אינו מוסכם וגם מה שכתוב שיצא לתרבות רעה הוא וודאי אינו שהוא שקר שהנה המוציא לאור הראשון שלמה הנ"ל המיר דתו לבסוף, ואם כן אינו בטוח שהוא נקי מזיופים ושמחר"ו לא מזכיר שום חטא ממנו רק על שהקטיר לעבו"ז ובשערי קדושה למהרח"ו ז"ל, בשער הששי כותב בתו"ד אחרי שהזהיר שלא להשתמש בקבלה מעשית בשמות, וסיים קח ראה מרבי יוסף דילירייאנה. ור' שלמה מלכו שנאבדו מן העולם לפי שנשתמשו בקבלה מעשית וכו' ע"כ. הרי דכותב עליו לשון כבוד בלשון רבי והוא שוה לר"ש מלכו בערך, **מכל זה נראה שיש בו זיופים ולא יצאו ח"ו לתרבות רעה**, ובכל זה האריך חכם א' בעתון ציון שנה ה' שנת תרצ"ג, והביא שם מתוך כתבי יד באוצרות ספרים שונים מביאים תפילות וענינים מר' יוסף זה.

ועוד מובא שם מלשון א' כ"י בספרית וואטיקאן דהר"ר יצחק דיליריינא צוה להשים סוד בקברו כדי שיתעכל מהרה ואמר לכך צוה אביו הר"ר יוסף דיליריינא השני לעשות לו גם כן ושצוה אביו להשים הדסים בין ירכין וכו' ע"כ לשון חכם א' בכ"י נכתב שנת שי"ז וכן יש ג"כ הגה כ"י כן בזוהר ד' מנטובה, וכו'. מעיר כן עכ"ד שם. החכם המעתיק הי' שמו ר' יהודה בן שלמה רגוסי ז"ל, בספרית וואטיקאן מספר תנ"י **ואם אמת שהיה גם כן חכם בשם רבי יוסף דיליריינה שני** א"כ אין ראוי מאילו התפילות שנמצאו על שמו כיון שיש שנים בשם זה כמובן, וענין להניח הדסים בין ברכיו מובא ג"כ בהגהות דרך אמת על הזוהר בח"ב דף ר"ח ע"ב עיי"ש.

תלמידי רבי חיים ויטאל 'המהרש"ו' בארץ ישראל

רבי שמואל ב"ר חיים ויטאל זיע"א, מקור חיים⁹⁸, למשמרת ר"ח שבט, פ' בא דרוש ב'... ולכן אמר הה"ד קול דודי הנה זה בא ר"ל הפסוק הזה מיישב דוחק הלאמר של פסוק הפרשה:

והענין יובן⁹⁹ עם היותנו מביאים פסוק הקודם לזה במגילה¹⁰⁰, והוא אומרו **השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ**, קול דודי הנה זה בא וכו', והנה חז"ל הוקשה להם מה היא השבועה הזאת **בצבאות אן באילות השדה**:

ולכן האריכו למעניתם ואמרו במדרש רבה וז"ל: השבעתי אתכם בנות ירושלים, במה השביען, ר' אלעזר¹⁰¹ אומר השביען בשמים ובארץ וכו'. ר' חנינא¹⁰² אמר השביען באבות וכו'. ר' יהודה בר סימון אמר השביען במילה. בצבאות בצבא שיש בה אות, או באילות השדה ששופכים דמם כדם צבי וכדס איל, ורבנן אמרין השביען בדורו של שמד וכו' עכ"ל. והנה לכל הסברות הנז' יש מקצת רמז ודרשה, כי לר' אלעזר שאמר השביען בשמים ובארץ היא שבועה טובה, והיא רמוזה במ"ש בצבאות או באילות השדה, בצבאות הם צבאות העליונים והם השמים, או באילות השדה, והוא הארץ ממש, וכמו כן לר' חנינא שאמר השביען באבות, נרמזו האבות בתיבת צבאות והיא נוטריקון אבות צ' רוצה לומר אבות צדיקים. וכמו כן לרבנן שאמרו בדורו של שמד נרמזו גם כן במילה צבאות שהם צבאות של הקב"ה שנהרגו על קידוש שמו של הקב"ה, האמנם לדברי ר' יהודה בר סימון שאמר השבועה במילה מה הוא זאת השבועה. ועוד דקשיא מיניה וביה שמתחילה אמר השביען במילה נראה שבמילה עצמה השביען ואח"כ אמר בצבא שיש בה אות והם ישראל, ועוד ראוי לדקדק מה צורך לומר פעם שנית או כאילות השדה ששופכים דמם כדם צבי וכדס אייל והיינו המילה שהזכיר בתחילה:

והנלע"ד לפרש הוא שלהיות שחז"ל כולם כאחד הן מסכימים לומר שהפסוק הזה נדרש על כנסת ישראל בזמן שהיו בגלות הקשה במצרים והשביען הקב"ה שלא ידחקו את הקץ עד עת שיבא דברו ויושלמו להתברר ולהצרף מעוונותיהם ואז הקב"ה יוציא אותם מעבדות לחירות, והנה באותה שעה עדיין לא ניתנה תורה לישראל כדי שישביע אותם עליה, לכן ר' אלעזר דרש שהשביען בשמים ובארץ. לר' חנינא דרש השביען באבות ורבנן סברי השביען בדורו של שמד השקולים כאבות, ור' יהודה בר סימון סבר השביען במצוה החביבה עליהם והיא המילה, כמו אברהם אע"ה שהשביע לאליעזר כמשי"ה שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך בה' אלקי השמים וכו'. וכן יעקב אע"ה השביע ליוסף במילה כמשי"ה שים נא ידך תחת ירכי וכו'. **ור' יהודה בר סימון סבר שהמצוה הזאת היתה יותר חמורה שהיא כמילה עצמה וגם בכללות האומה הישראלית המקיימים המצוה הזאת**, ולרמז את שני הדברים האלו אמר הפסוק בצבאות ונחלקת התיבה לשנים צבא שיש בה אות הצבא הם ישראל. ומ"ש יש בה אות היא המילה שנגלית בה היו"ד של שם שד"י כמו שנתבאר במקום אחר ועוד הארכנו בביאור פסוק ה' צבאות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה. וביארנו שהן אמת שהקב"ה יש לו כמה שמות קדושים וטהורים כמו איל אלקים שדי, האמנם לא נוכל להקרא כשם צבאות אלא עמנו ישראל בעבור שהשם הזה אינו מתקיים אלא בנו התחתונים הנאמר בנו צבא שיש בו אות של המילה משא"כ אפילו המלאכים שאין בהם אות המילה, ולכן א"ר יהודה בר סימון השביען במילה בצבאות בצבא שיש בו אות, אז אם תרצה לומר כי מילת צבאות כולה רומזת אל המילה, או באילות השדה רמז גם כן לכללות ישראל השופכים את דמם כדם צבי ואייל, ואפשר

⁹⁸ מתוך כריכה פנימית:

ספר מקור חיים חיברו וגם יסדו והוציאו לאור הצעיר שמואל בן הרב הגדול כמה"ר חיים ויטאל זלה"ה. בן להישיש החכם השלם כמה"ר יוסף ויטאל זלה"ה סופר התפילין. והנה באמת נחמד הספר להשכיל וגם תאוה הוא לעינים בעיני כל הוגה ספר בדרושים נחמדים למשמרות ראשי חדשים. אצים ורצים ודורשים הלכות פסח בפסח. הלכות חג בחג. והוא מיומן גם מזומן לעת מצא במפתחות מפותחות בפיתוחי חותם דבר דבור על אפוניו את הכל עשה יפה בעתו ותהי שלמה משכורתו לפני מלך עולם השם נפשנו בחיים ותהי התחלת כתיבת הספר הזה יום ראש חדש אדר הנהדר משנת ה'ת"ח ליצירה:

⁹⁹ דהיינו פס' ח' מפרק ב' דמגילת שה"ש "קול דודי וגו'":

¹⁰⁰ דהיינו פס' ז' מפרק ב' דמגילת שה"ש "השבעתי אתכם בנות ירו' וגו'":

¹⁰¹ צ"ל אליעזר

¹⁰² צ"ל חנינא בר פפא ור' יהודה ברבי סימון ר' חנינא

לומר כי במלת צבאות רמז למילת הקטנים הנימולים בני שמונת ימים, ומילת באילות
השדה רמזה למילת הגדולים השופכים דמם כדם צבי ואיל:

ודרך דרשה נוכל לומר צבא שיש בו אות שנרמז שם י"ה בשבטים הראובני השמעוני וכו',
או באילוי השדה והוא שם א"ל שנרמז בשם ישראל כמש"ה ויקרא לו אלקי ישראל:

והנה אחר שעלתה הסכמת חז"ל כולם כאחד שהפסוק הזה מדבר בישראל בהיותם
בגלות מצרים¹⁰³ שהשיעור הקב"ה שלא ירחקו את הקץ עד שתחפץ אתי שפיר מה שאמר
הפסוק אחריו קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, והוא מ"ש בעל
המאמר כשהלך משה ואמר לישראל כן אמר לי הקב"ה היום אתם יוצאים בחדש האביב,
וכבר הגיעה השעה ממה שאמר לכם בפסוק הקודם עד שתחפץ, אמרן לו היכן הוא בעת
הזאת הרחוק מאד אך קרוב הוא, והטעם הוא להיות שהיו דורשים הבנת פסוק קול דודי
הנה זה בא לעתיד כמו יבא כלומר בא לעתיד כמו והנה רחל בתי באה עם הצאן, ולכן
שאלו בעת הזאת באיזה מקום יהיה רחוק מהלך יום או יומים או עשר ימים, **והשיב**
להם מרע"ה שאין כונת הנה הוא בא לעתיד, אלא שכבר בא והגיע והנה הוא בתוך
העיר וזהו מ"ש בעל המאמר אמר להם הרי עומד אצלכם קול דודי הנה זה בא, ונוכל
לומר ששיעור הכתוב הוא כן קול דודי שהוא מרע"ה מכריז ואומר הנה זה שהוא הקב"ה
כמו שאמר הכתוב הנה אלהינו זה וכו'. כבר בא והגיע לביתו:

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי¹⁰⁴ זיע"א, חסד לאברהם, מעין א' - עין כל, נהר כ"ד

והסוד הוא כי אויר א"י הוא טהור המוכן לקדושה ולעבודת הש"י, שאין הקליפות
שולטות בא"י והיצה"ר אינו גובר שם, רק במה שיש לאדם בטבעו או מה שירצה הוא
להגבירו עליו, ולכן השכינה משכנה באויר א"י ואוירה טהור, מצד הטהרה מוכן לתורה
ולמצות ולמע"ט, ולשון אויר אור י" שוכן בה, בסוד חכמה זעירא כמשרז"ל אוירא דא"י
מחכים, ומה עשה הש"י שלח עמהם השכינה בגלות כדי לשמרם ב' שמירות, הא' הוא
שלא ישתקעו בתוך הקליפות כי חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם מכל צד הרוצה צד
קליפה להגביר עליהם להחטיאם, וכמעט אויר קדוש שוכן אתם בתוך טומאתם.

הב' הוא לשמירת הגוף כדי שלא יאונה להם כל און והיזק כמש"ה כי ה' אלה"ך
מתהלך בקרב מחניך ואויר ח"ל מתקדש, ומטעם זה אמר הכתוב **דרשו בשלום**
העיר כי בשלומה יהיה לכם שלום, כי הנביא גילה להם סוד זה שהשכינה עמהם
בגלות ואויר קדוש שוכן אתם בתוך טומאתם, והמלך והמלכה גולים עם בניהם ושם
מתייחדים בתוכם, וזש"ה כי בשלומה יהיה לכם שלום שהוא היסוד והייחוד, וז"ס

¹⁰³ דהיינו פרק ב' פס' ז' ראה תרגום ירושלמי שם, אבל מצינו שדרשו מפס' זה גם לגבי איסור השבועות שקיים
בימינו אנו, ולא רק על לשעבר.

¹⁰⁴ רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א – נולד בשנת ה'ש"ל, בעיר פאס שבמרוקו על פי המסורת
המשפחתית מקור משפחתו הוא בחבל קסטיליה שבספרד. בעקבות צרות רבות שנגרמו ליהודי פאס מהגויס, גמלה
בלבו ההחלטה לעלות לארץ ישראל. בדרכו ארצה, טבעה האונייה, אך הוא ניצל. כאות תודה לקב"ה על נס הצלתו,
החליט לצייר את חתימת ידו בצורת אונייה. בשנת ה'ש"ס הגיע לעיר חברון. בשנת ה'שע"ט עקב מגפת
דבר שהתחוללה בחברון עבר לירושלים, שם ישב זמן מה, אך לאחר שגם בה התחילה מגפה, נדר נדר שאם יזכה
לחזור לחברון, יפרסם את חידושי התורה שכתב במשך השנים. לאחר תקופה בירושלים עבר לעיר עזה, שם
הוציא לאור את ספה"קים "חסד לאברהם" ו"בעלי ברית אברהם". מתלמידיו של רבי חיים ויטאל (תלמידו של
האר"י הק' זיעו"כ) ולמד יחד עם רבי שמואל ויטאל זיע"א. בספריו הק' מתאר פעמים רבות את המעלות
הרוחניות של ישיבה בארץ ישראל, ובפרט בעיר חברון. לפי המסופר בהקדמת לספה"ק **אוצרות חיים**, נסע יחדו
עם רבי יעקב צמח זיע"א לסוריה לקברו של רבי חיים ויטאל זיע"א, שם עשו ביחד יחודים עד שקיבלו מהמהר"ח
רשות לחפור בקברו ולהוציא משם את כתביו הגנוזים. אחד הכתבים היה הספה"ק **אוצרות חיים**, שהוא בעצם
מהדורה קמא לספה"ק עץ חיים. חיבר את הספה"קים: **דברי הימים של משה רבינו ע"ה** (ה'שפ"ח); **ווארשא**,
ה'ת"ר; **קראקא**, ה'תרנ"ז; **זהרי חמה** - פירוש על הספה"ק אור הלבנה, אור הגנוז וירח יקר לרבי אברהם גאלאנטי
זיע"א (ויניציאה, ה'ת"י; ויניציאה, ה'תט"ו; חלק א - מונקאטש, ה'תרמ"א; חלק ב - פרעמישלא, ה'תרמ"ג); **חסד**
לאברהם (אמשטרדם, ה'תמ"ה; לבוב, ה'תר"כ); **ברכת אברהם** (זולקווא, ה'תקס"ב); **אור החמה** (שאלוניקי,
ה'תר"ב; חלקים א-ג, פרעמישלא, ה'תרנ"ו-נ"ח); **בעלי ברית אברהם** - פירוש לתנ"ך (וילנה, ה'תרל"ד; ירושלים,
ה'תשמ"ב); **מחזה אברהם** (ירושלים, ה'תר"מ); **אור הלבנה** (ירושלים, ה'תר"ס); **אהבה בתענוגים** - פירוש למשנה
(ירושלים, ה'תרע"ה); **כנף רננים** - על כוונות האר"י הק'; **מעשה חושב**; **קריית ארבע**. נפטר ב-כ"ד בחשוון
ה'ת"ד, ומנו"כ בחברון. בין צאצאיו נמנים הראשון לציון רבי אברהם בן דוד יצחקי (רבה של חברון), רבי
אברהם ישראל זאבי, (וסבו או אבי-סבו) החיד"א זיעו"כ.

שהשכינה גולה עם ישראל, עם היות שאינה בגלות כי אם לשמור בניה כדי שלא ישתקעו בין האו"ה, ולא יוזקו בח"ל במקום דשכיחא הזיקא מפני האויר הטמא, **ובהיות השכינה שם האויר מתטהר בחו"ל**, ואין לתמוה על כך כי הרי ישראל קודם שנכנסו לארץ כאשר יצאו ממצרים והלכו במדבר נחש שרף ועקרב וצמאון איך הקריבו קרבן והיו בתוך ענני כבוד, אלא שבעננים היה להם אויר קדוש ואויר של א"י הלך עמהם, כמו שנבאר בס"ד במקומו.

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, חסד לאברהם, מעין ב' - עין הקורא, נהר לד - לבאר מה שאמרו רבותינו ז"ל המורה חטא בנשמה קודם בואה לעולם :

ענין זה המורה חטא בנשמה קודם בואה לעולם כדפי' בזהר אחרי מות ובזהר שיר השירים, הוא מן הדברים הקשים, שכיון שאין שם יצר הרע היאך יצדק שם חטא ועון, ומה גם בהתרחקות מאת פני השכינה והיותם נמשכים אחר הקליפה הסובבסת סביב גן עדן כאמרו סביב רשעים יתהלכון, והיינו ממש כל חטאינו בעולם הזה השפל, כי יעזוב אדם את אביו ואמו הקדושים ודבק באשת זנונים. ויש לומר כי כל הנשמות אחר אצילתם אינו יורדת תיכף לעולם התחתון עד היותם לפני הקדוש ברוך הוא, עומדות ועוסקות בתורה ולומדות, **ולפי שיעורן בעולם ההוא, ואינם רשאות לרדת לעולם הזה השפל עד שינתן להם רשות מלפני בוראם, ואלו הנשמות נוטות אחר החיצון היינו שמורדת בקונם ורוצות לבא קודם שעתן ודוחקין את השעה, והיינו שאותם המורדים החיצונים מבקשין להטעותה לומר שימשכו למטה ויאכילהו אותה מעץ הדעת טוב ורע, דהיינו שהיא תמשך אחר הקליפות וענייני החומר והעולם הזה הגשמי והיא תתאוה לזה, וכל עוונם שם הוא דחיקת השעה לבא לעולם הזה הגשמי קודם בישולם קודם גמר תנאם וקצב עבודתם ותורתם למעלה, ובבואם כמנהגם למעלה כן מנהגם למטה, ולכן אינם באות אלא על ידי מעשה זנות וכיוצא מפני שהם בתוך הקליפה, ואין להם מקום לתת נשמה אלא בחלקם במקום הרשע ממזרים או בני נדה שיש בו צד הטומאה, ואלו רובם לרעה והיינו ברשות הבורא להפיע שם נשמה כענין ויעש י"י אלדים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, דהיינו עור הנחש גוף זה העכור הטמא כנזכר. וזמשי"ל :**

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, חסד לאברהם, מעין ב' - עין הקורא, נהר סג - בסוד ברכת כהנים

וכמו שאין העובדי כוכבים עתידין ליהנות מג"ע עליון, **כן לא ראוי לישראל ליהנות מזה העולם השפל רק שיהיו משועבדים ועניים ומיוסרים ונבזים בפני האומות. נמצא שכל העושר והממשלה שנהנין ישראל בעולם הזה היא שלא כדין ואין לה משוא פנים גדול מזה.**

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, חסד לאברהם, מעין ה' - עין משפט, נהר י"א

הענין כי העון גורם פגם בנשמה כנזכר, והפגם הוא שימשך מהקליפה אליה רוח טומאה והיא נטמאת ונפגמת ברוח הטומאה ההוא, ובהחזיר הנשמה לתוך אשו של גיהנם מקור רוח הטומאה הנשפע עליו כל דבר חוזר אל שרשו, אשו של גיהנם מעכל רוח הטומאה ההוא ומחזירו אליו ונפרד מהנשמה, ונשארת הנשמה טהורה ונקייה לחזור אל שרשה שממנה חוצבה, והיינו העופרת החוזר אל יסוד העפר הטמא שמשם שורשו. וכן הענין בגלות ישראל כי כמו שהם נמשכו אחרי הקליפות ונטמאו בעולם הזה, כן הקדוש ברוך הוא מגלה אותם לטהרם בכור הגלות, **שעל ידי הגלות כללות האומה נטהרת ונצטרפת בסוד הגלות, והטומאה הנדבקת בהם בעון חילול התורה בא"י, מתעכל ומתבטל מעט מעט, ובעת הגאולה יתבררו ויתלבנו בענין שיצאו טהורים ככסף הצרוף.**

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, חסד לאברהם, מעין ה' - עין משפט, נהר י"ב - בביאור

סוד הגלות

הענין אחר שהדרך להשגת תכלית האדם בבריאתו, הוא בהיות חומרו וכל כחותיו נשמעים אל השכל ולעבוד עבודתו ולא ימרה פיו, כי בזה הדרך יושג השלימות והתכלית, הנה נתחייב כי זאת התכונה נקנית לעם הישראלי בכללו בהיותם בגלות, וזה שהגלות הוא מחליש החומר באופן היותר שלם שבפנים, והענין שקיום החומר ר"ל תגבורת כחותיו, הוא בהמציא לאדם הדברים המחזיקים הנפש החיונית, כגון הכבוד והשררה והנצחון כי בזה תתחזק ותתגבר הרוח החיוני וכחותיו, והנה הגלות מקנה הפך הדברים האלו כי הוא מקנה לישראל הקלון והבוז תחת הכבוד ובזה תחלש הרוח החיוני, וגם כן הדברים המחזיקים הנפש הצומחת הם בהיות לאדם זרע דגן תירוש ויצהר לרוב, והנה בגלות ישראל בערום ובחוסר כל, וזהו כוונת אמרו יתברך תחת אשר לא עבדת את י"י אלקיך בשמחה ובטוב לב וגוי' ועבדת את אויבך וגוי' ירצה מה שאמרנו, והענין שישראל סיבת חטאם הוא בהמצא להם המחזיקים הנפש החיונית והם השמחה וטוב לבב שהשמחה היא המפרה והמרבה הנפש החיונית והיא נמשכת מן הכבוד והניצוח, וגם כן היה להם הדברים המחזיקים הנפש הצומחת והוא אמרו ומרוב כל, ובזה טעו אחר החומר ולא עבדו את י"י, וביאר כי בגלות יהיה להם הפך זה מדה כנגד מדה, כי יהיה להם הדברים המחלשים הנפש הצומחת והיינו אומרו ועבדת את אויבך וגוי' ברעב ובצמא וגוי', וג"כ המחלשים הנפש החיונית והוא ההכנעה והשפלות והיינו אומרו ונתן עול ברזל וגוי', וזה מה שארז"ל **יאה עניותא לישראל כוורדא סומקא לסוסיא חיוורא** וכו', והכוונה מה שאמרנו כי בגלות יחלשו כחות החומר ויגבר השכל.

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, חסד לאברהם, מעין ה' - עין משפט, נהר כ"ט

וע"כ נגזר על ישראל שישתעבדו בהם הע' אומות כולם להוציא כל הניצוצות שנפלו בכל אומה ואומה, ואמרו רז"ל שאם יהודי אי' נשבה בין הגוים ביד אומה אחת, כיון שגלה שם אותו יהודי דיו והרי מעלה עליו כאלו נשתעבדו שם כל ישראל, כי די באותו יהודי לעלות מה שנפל שם, כי כפי המועט שנפל באותה אומה תספיק ביהודי אי', ולזה הוצרכו ישראל להתפזר בכל ד' רוחות העולם להעלות הכל.

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, זהרי חמה¹⁰⁵, פרי' שמות, דף ט ע"א

דא מלכא דאיקרי צבאות. כלומר בצבאותיו של מלך הנקרא צבאות והם מלאכין דקב"ה ולא הוצרך לפרט דממשמעותו של באילות השדה משמע: דמדהא בחיילין דשכינתא קאמר ש"מ דצבאות הם חיילין דקב"ה הנק' צבאות. או ירצה השבעתי אתכם בצבאות במי שהוציא הצבאות שהוא ת"ת כנזכר בסבא דף ק"ה ובאילות השדה כלומר בשדה שהוציא את האילות שהם שאר חיילין ומשיריין שאין לפרש כפשוטו שאסור לשותף ש"ש ודבר אחר:

עד שתחפץ ההוא דשכיבת לעפרא. אין הכוונה עד שתרצה שהיא תכף ומיד (שתרצה) [תרצה] אלא עד שתחפץ הדר מפרש כמו **עד (שתחפץ) [שתחפץ] מן המלך:**

אר"ש הא ברזי דאתון וכו'. כלומר פשט הדברים אמרנו בענין שתי דמעות אבל הסוד הוא כמוס עמדי בסוד אותיות השם בן ד' בסוד נסתר כשמתעורר הוא ית' לגבי בניו לרחם עליהם אפס קצהו יגלה לך ולא כולו ת"ש אבל השתא וכו' ומפרש סוד אותיות ותאנא ושייר: אלא זכו דדרא כלומר אפילו המעט הזה שאגלה הוא מפני שהדור זכאי מאד לולי כן לא הייתי מגלה כלל:

קומו בקיומייכו. אף איהו קס. רמז במה שקמו שלשתם למה שאמר למעלה זכו דדרא דא מקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא וידוע הוא ששלשתם היו עיקר הדור כנז' בריש אדרת נשא שאמר אנן כללא דכלא ולכן קמו עתה ג' שהם סוד ג' ראשונות לרמז שזכותם תעמוד לכל הדור:

"רמז במה שקמו שלשתם" – דהיינו שכוונתו למעשה של רבי חייא ובניו...

בבא מציעא דף פה עמ' ב',

אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי. יומא חד, ריש ירחא הוה, נגה ליה ולא אתא. א"ל מאי טעמא נגה ליה למר? אמר ליה: אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה, וכן ליצחק וכן ליעקב. **ולוקמינהו בהדי הדדי? סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה.**

א"ל: ויש דוגמתן בעולם הזה? אמר ליה: איכא ר' חייא ובניו. גזר רבי תעניתא, אחתינהו לר' חייא ובניו. אמר 'משיב הרוח' ונשבה זיקא, אמר 'מוריד הגשם' ואתא מיטרא. כי מטא למימר 'מחיה המתים' רגש עלמא. אמרי ברקיעא: מאן גלי רזיא בעלמא? אמרי: אליהו. אתיהו לאלהו, מחיוהו שתין פולסי דנורא. אתא, אידמי להו כדובא דנורא, על ביניהו וטרדינהו.

ווי מאן יקום במה דאמינא. מי יעמוד בכל הצרות שאמרתי לעיל ע"ד אוי מי יחיה משומו אל וי"ס דגרסי במה דחמינא והוא שהי' צופה אריכות הגלות כדמפרש ואזיל:

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, אור החמה - חלק ב', שמות, דף ט ע"א

אר"ש שמעון אלעזר ברי וגו' הורה ר' שמעון זה הענין סדרו ומוצאו מברייתא ידועה להם שהיתה מבארת, ל"ב נתיבות לא אותם שבחכמה אלא אות' שהם מתגלים בת"ת שבו ו' קצוות ושם יהו"ה יעלה ל"ב ואלו הנסים גרמת אותיות השם בל"ב כתיבותיו והוא מקדש עצמו ומתגדל לעיני הכל ולכך אלו האותיות והנסים ממנו וכאשר ישפיע נפלאותיו ויגדיל את ישי' לגאולה יתקדש ויתוקנו אותיותיו וישתלמו.

¹⁰⁵ פירוש על הספה"ק ירח יקר לרבי אברהם גאלאנטי זיע"א, (ויניציאה, ה'ת"י).

השבעתי אתכם שבוע' שמשביע הקב"ה לישראל שנשמתם בנות ירושלים שלא יעוררו על הגאולה ¹⁰⁶אפי' בתפלה יותר מדאי עד שיעוררו מלמעלה אהבה שימינו של הקב"ה גאלה דכתיב הושיעה ימינך וגו'.

בצבאות דא מלכא היינו ת"ת אות הוא בצבא שלו דהיינו יסוד משך ו' של נצח והוד והת"ת כולל כל צבאי מעלה ולזה אמר דאיקרי צבאות שאינו בעצם שם צבאות בת"ת אמנם ע"ד העברה יתקרי מן הטע' שפירשתי.

או באיילות השדה שאר חילין כי שם צבאות הם צבאי האצילות איילות השדה בעולם הנפרדים והשביעם באלו מפני שאלו החיילים עליונים ותחתונים הם עמהם בגלות כדפי' לעיל איש וביתו באו ולכך הגלות תלוי באלו וצריך להמתיק לאלו עת צאתם מהגלות כענין מצרים.

עד שתחפץ גם השכינה בתחלת הנחמות אינה חפיצה כאומרו קומי אורי וכדפי' תיקוני' ולזה אמר עד שתחפץ היא דשכבת לעפרא והטעם שאינה חפיצה מפני שהתעוררות הת"ת אינו כראוי עד שיעשה נקמות בסמאל ואומתו כדפי' בתיקוני' ¹⁰⁷ולזה אמר ויהי רעותא דמלכא בה :

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, אור החמה ח"ב, משפטים, רעיא מהימנא, דף קטו ע"ב

...ואמר שאליהו תפיס לעילא שלא הי' נמצא בתיקונים ההם בסוד שבועת ה' שלא להביא הגאולה עד זמן פ' כאומר השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו' לכך לא נמצא אליהו בסוד הספר הזה עם היות שנמצא בכל חבורי הרשב"י היה מפני סבה ידוע ג"כ שלא נמצא באדרא כנז' בפי' נשא. ולכך אמר לר"מ שאין אליהו בא מפני העוני שלא יהיה שיחוד שלם מפני השבועה והיה תפוס ומעוכב מאת הבורא לסבת הנז' ור"מ אמר נעבד ליה התרה ויהיה נחית לגרום הייחוד השלם אף אם לא ימשך מזה הרוחה לישראל בגלותם רק שיהיה נמשך תועלת לייחוד העליון וז"ש דחשיב איהו גבאי מכל ממוכא וגו' והכוונה אף אם לא ימשך למטה אלא העוני ואם הוא תפוס למעלה בסוד הנדר בסוד הבינה [שרי] לך הוא מתיר לו הנדר ואם תפוס בסוד השבועה מלכות הוא בעלה דמטרוניתא ואין ראוי לומר אלא מופר לך ולגרום ההתרה העליונה רצה שהיה העסק בסוד ההתרה והנדר והשבועה וז"ש ואם צריך וגומר כנודע שהצדיקים בדבור פיהם בלבד דהיינו עסק תורתם הם גורמין הייחודים או העניינים שאין שם עולם המעשה. ולאו למגנא וגומר והכוונה לומר שהשבועה לא הוה כח לשכינה ב"ת לאסור או לתפוס אם לא בסיוע ועזר שיי' ג' ענפים נמשכים מהאבות חג"ת וז"ש תלת ענפי אבהן בת יחידה שבועה לאשתתפת להשביע ולאסור א"כ כשיתירו ג' הם ממש ג' אבות בעצמם בסוד יה"ו מתירים כי השרשים יהפכו הענפים ויתקנו מה שאסרו ובהתיר אלו היא מעצמה מותרת כי לא אסרה אלא מכח ג' ענפי אבהן הנזכר וביאר שהשבועה במ' ולזה אינה חלה אלא על דבר שיש בו ממש דהיינו מהמ' ולמטה הנתפס בהשגה לנביאים שממנה ולמעלה הוא נעדר ההשגה כי אין בו תפיסה ויקרא דבר שאין בו ממש ¹⁰⁸:

¹⁰⁶ דהיינו שלא יעשו מעשים, ואפי' בתפילה כי אולי ישנה הוא אמינא שכן בתפילה כי לא מדובר בעשייה כמו "עליה בחומה" ו"מרידה באוה"ע".

¹⁰⁷ תיקוני זהר, דף סח ע"א

ועוד כי עזה כמות אהבה, אם ישראל יתעורר לה להאי אהבה קדם זמנא, צריכין לאתערא לה בדקא יאות, ואי לאו לא יתעורר לה, הדא הוא דכתיב (שיר השירים ג') השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגומר, דאומאה איהי דלא שריא על כורסיא עד דנטיל נוקמא מעמלק, דחלל תרין אתוון דאינון י"ה, דנפיק מן מיל"ה מ"ל י"ה, ובגין דא כי יד על כס י"ה ודא א': ¹⁰⁸ וראה פירוט במה השביען במס' כתובות קיא ע"א ובמדרש שה"ש רבה.

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, אור החמה - חלק ב', תרומה, דף קמד ע"א

כללא דכל אורייתא כדמפרש ואזיל כללא דכל עובדא דבראשית אפריון עשה לו המלך שלמה כדפירש ר"ש לעיל כללא דרזא דאבהן דהיינו כל ספר בראשית בפסוקים מפורזים כדאיתא במדרשים. **כללא דגלותא דמצרים תחלת ספר ואלה שמות**¹⁰⁹ **אל תראוני שאני שחרחורת.** וכד נפקו ממצרים צאי לך בעקבי הצאן וכיוצא ותושבחתא דימא לסוסתי ברכבי פרע'.

כללא דעשר אמירן וקול התור נשמע בארצינו. וכד אזלו מי זאת עולה מן המדבר וגומר עד דעאלו וגומר שגלשו מהר גלעד וגומר ואתבני בי מקדשא כמגדל דוד צוארך וגומר ועוד פסוקים אחרים רומזים הענין.

עטורא דשמא וגומר היינו סוד תיקוני דכורא ותיקוני נוקבא הרומזים בו פעמים בסוד ד' אותיות י' זכר ה' נקבה ו' זכר ה' נקבה :

כללא לגלותהון לישראל ביני עממא מצאוני השומרי' וגומר השבעתי אתכם וגומר :

ופורקנא דלהון אחות לנו קטנה וגומר כללא דתחיית המתים היושבת בגנים ופסוקים אחרי' לכל ענין וענין.

וכלל הכל מאי דהוה במעשת בראשית והאבות וגומר כל הנז' ומאי דהוי גלות ישראל ושמדות וגזרות ומה דעתיד גאולתן ותחיית המתים ושבת לה'. והנה מכלל דבריו אתה למד שתחיית המתים הוא בששי ואחריו שבת לה' וגומר. גם נלמוד כי השבת הוא אחר יום השביעי דה"ק **ומה דזמין למהוי לבר יומא שביעאה כד יהא מורה שהשביעי, ענין א' ואחריו שבת חוץ מדעת המאמינים ענין השמיטות דלדידהו אין שבת כי אם יום השביעי עצמו לבד :**

וע"ד תנינן וגומר הנה שכבוד שיר השירים ועלבונו תובע התורה כלה מורה שהוא עיקר עד שכל התורה כולה תלוי' בו כדפי' ודאי אורייתא סלקת עם היות ששיר השירים הוא מדברים שבכתב עכ"ז אורייתא סלקת :

בגין דאצטריך וגומר כלומי היה צריך האדם לנטרא וגומר כיון שסודות התלויים באמרו ותיבותיו הם רבים שהוא פי' נאה ומשובח לתור'.

אמאי איהי בין הכתובים שהם למטה ביסוד ומי יהיה למעלה במדרגת תורה ת"ת או לפחות במעלת נביאים נצח והוד לז"א הכי הוא ודאי וגו' שהוא שיר תושבחתא דכ"י ובחינתה כתובים בבחינה עליונה דקא מתעטרא לעילא שהיא עולה לראש פינה ע"י הת"ת עולה עד הבינה...

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, אור החמה - חלק ג', ויקרא, דף ו' ע"ב

הנופלת כמה דכתיב קשיא ליה דקרא בנחמה כתיב א"כ למה אמר אקים סוכת דוד הנופלת נופלת למא אצטריך ליה **אלא שבא לרמוז אל הנדרש בפסוק נפלה כדפי' שהיא נופלת ואינה רוצה לקום מעצמה עד שאקים אותה אני בעצמי** וזה שבח אל המי' שיקימיה שלא תפול וז"ש והאי' הוא יקרא וגומר אמנם בבחינה אחרת היא קינה וזה שאמר דאי הוה זמנא ידע הות איהי סלקא זמן קרוב כבקדמיתא אבל עתה שאין זמן ידוע **והיא אינה מעוררת אהבה עד שתחפץ** קינה היא ודאי **בערך אריכו' הזמן ורוב צער** עם היות שנמשך שלא תפול עוד.

¹⁰⁹ ראה פירושו של הרמב"ן זיע"א, הקדמה וסיום לספר שמות

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, אור החמה ח"ג, שמיני, דף ל"ז ע"ב

תנן בההוא יומא וגו' דהיינו שמיני למלואים ראשון לייחוד יום כניסה כלה לחופתה להיותו יום ראשון לעבודה בכהנים שהם סרסורי הייחוד העליון וענין זה יושג על ידי הקטרת המזומן באותו היום להעשות ע"י אהרן אם לא היו מקדימין נדב ואביהוא היה נעשה ענין זה וז"ש דהא קטרת קשיר כולא כחדא ושמו יעיד עליו.

ועוד יש בקטרת שמבער החצונים כנודע במגפ' והבערת החצונים הם סבת הייחוד כנז' וז"ש דהא קטרת קשיר כולא כחדא והם הפכו הסדר גרשו הגברת והורישו השפחה וז"ש אתו וקשירו כל אינון אחרנין הנק' אחרים ושרו לה לבר ולא עשו זה בכוונה היו אלא בבחי' דלא קשירו לה שלא נתנו לבם לקושרה עמהם כדמסיק מצד בחינות שונות חד דלא אנסיבו ואינו שלם ואין הייחוד נעשה על ידו וז"ש דלא אתחזון לקרבא הספי' זו לזו כדי שירד השפע לכל העולמות וז"ש ולא תברכא. וגו'...

...הג' דדחקו שעתא וירצה שיש בחינות למ' ועיקר השכינה אז היתה באהרן לא בבניו והם רצו לדחוק את השעה ולקשר בחינת עצמם ולדחוק העיקר שהיה עם אביהם ונמצאים מפרידים חלק אביהם...

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, בעלי ברית אברם, שיר השירים, פרק ב

...ואחר זה אמר השבעתי אתכם וגו' ירצה אמר שזכר שבזמן הגלות אין לנו כעצם אהבה והשתוקקות אל ההשגה אלא האהבה הנקנית מצד המצות המעשיות כנזכר לזה השביע לבנות ירושלים שהם השלמים שכבר השיגו שלימותם שהם יתיחסו אל עיר החכמה מצד יראתם ושלימותם והשביעם בצבאות. והם המלאכים צבאות מעלה וג"כ בשבועה האילה. וזהו באילות השדה שאם יעברו השבועה יגיע להם הצער העצום שאינו מגיע אלא לאילות השדה בעת לידתה שהוא צער גדול.

והשביעם שלא תעירו ולא תעוררו את האהבה וגו' ר"ל אחר שכנסת ישראל חולת אהבה כנזכר. לזה האהבה האמתית היא שישתוקק האדם ויתלהב מעצמו. אמנם האהבה הבלתי עצמית שיקנה האדם על ידי שיעורוהו אחרים זולתי בבלתי רצונו. הנה אותה האהבה מזקת מאוד.

והענין אחר שהאהבה היא להעמיק בסודות התורה והדביקות בו ית' כאשר תהיה האהבה בלתי אמתית ועצמית באדם. הנה אז יקצץ בנטיעות¹¹⁰ ח"ו ויגיע לו נזק מה שלא יעלם. ולזה השביע לצדיקים השלימות שלא יעירו האהבה וכו' אלא עד שתחפץ האהבה מצד עצמה ויתעורר האדם מצד עצמו כנזכר. והוא ע"י שיורגל בתחלה במצות המעשיות שהם סולם לעלות לידיעת סתרי התורה כנזכר ומזה יתבאר כמה מעלות ישראל קודם הגלות באופן ההשגה...

'הנה אז יקצץ בנטיעות' – נראה לי בסייעתא דשמיא לומר דמצינו אצל בעלי הדעות המשובשות שמאשרים זדים, דהיינו: מחללי שבתות, בועלי נידות, משכבי זכר, חילופי זוגות ועוד מרעין בישין ר"ל, ועוד פה בארה"ק, אוי מה הי' לנו...

וכן כבר ניבא הנביא מלאכי ע"ה (פרק ג פסוק טו)

וְעַתָּה אֲנִי חֲנוּ מֵאֲשֶׁר־יִזְדֹּיִם גַּם־נִבְנוּ עֲשֵׂי רָשָׁעִה גַּם־בְּחִנּוֹ
אֱלֹהִים וַיִּמְלֹטוּ:

¹¹⁰ תיקוני זוהר, תקונא שתיין ותשע, דף קיז ע"ב

...צריך כלא לאכללא דכל מאן דנטיל מלכות בלא תשע ספירן איהו מקצץ בנטיעין וכל מאן דנטיל תשע ספירן בלא מלכות איהו כופר בעיקר

ועיי לקמן במשבצת האפורה.

רש"י הק' זיע"א, שם

ועתה אנחנו מאשרים וגו' - אנחנו עבדנוהו ושמרנו משמרתו ועתה רואים אלו הרשע' מצליחים עד כי מאשר'ו אנו אותם על מעשה רשעם : גם בחנו אלהים - לומר נראה מה יוכל לעשות לנו וימלטו מן הרעה ולא נכשלו :

רבי משה 'האלשיך הק' זיע"א, שם

(יד) אמרתם שוא עבוד אלקים. כפעולת מצותיו כי אינו צריך אלינו, ומה נחשבין לפניו וכל שכן בסייגים ודברי סופרים שהם משמרת למשמרתו, כי מה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית בסיגופים מפני ה' צבאות (טו) ועתה אנחנו מאשרים זדים. כי על ידי ראות שאנו עובדי ה' בעוני וצרות, והזדים בשופע טובה אומרים הכל כי מאושרים הם הזדים, נמצא כאלו אנו מאשרים כי גם נבנו כבנים עושי רשעה נוסף על הצלחתם, ולא זה בלבד כי אם שגם בחנו אלקים וימלטו, ולא מתו על נסותם את ה' :

ושמא תאמרו, אם חזקו עליך דברינו למה לא פעלת עלינו דין, הלא הוא, על כי (טז) אז כאשר דברתם הרעה לעומתכם נדברו יראי ה' איש אל רעהו. דברי תורה שעל כן הארכת כי ויקשב ה' בעל הרחמים וישמע, ויכתב ספר זכרון לפניו ואין הזכרון להציל את אשר חזקו על ה' דבריהם, כי אם ליראי ה' ולחושבי שמו אך לא לדוברים רע, ולמדו ז"ל ששנים שיש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם, מאומרו ויקשב וישמע שהיה די יאמר וישמע, ועוד שמי לא ידע ששמע מה שנדברו. אך הוא כי טרם ידברו הטה און להקשיב ואחר כך וישמע, וידוע כי הקשבה עניינה מקרוב כהאזנה :

על כן אמרו ששכינה שרויה ביניהם, ולהיות כי עיקר הדבר הוא ויכוח שידבר זה עם זה וזה עם זה, על כן אמר נדברו ולא אמר דברו :

רבי דוד אלטשולר זיע"א, מצודת ציון, שם

מאשרים - משבחים :

נבנו - מלשון בנין :

בחנו - מלשון בחינה ונסיון :

וימלטו - ענין הצלה :

מלבי"ם זיע"א, מלאכי, שם

ועתה אנחנו מאשרים זדים, שהם אינם יגיעים לעבוד את ה' ובכ"ז גם נבנו עושי רשעה, ולא הפסידו מאומה, גם בחנו אלהים אם יוכל לענוש אותם וימלטו כי לא נעשה להם מאומה רע :

רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי זיע"א, בעלי ברית אברם, שיר השירים, פרק ה

...הנה הגלות מקנה הפך אלו העניינים. והענין שהוא מקנה לעם הישראלי הקלון תחת הכבוד. והם מנוצחים מכל האומות בכלל ובזה תחליש נפשם החיונית וכחותיה...

...אחר שכבר תשש הכח מצד עינוי הגלות כנזכר. וז"ש פשטתי את כתנתי וגו' וג"כ רחצתי את רגלי ר"ל שסבת ההשכלה שהוא השכל כבר נבדלו ונמסרו מהדברים החומריים שכבר נכנע כנזכר על ידי עינוי הגלות ולזה איככה אענכם.

ופירוש רגל סבה ע"ד שפירש הרב המורה בשתוף רגל. וכל זה לרמוז שהשלימות השכלי לכנסת ישראל הוא נמנע מעול הגלות שחזק עליהם¹¹¹. ואומר דודי שלח ידו מן החור' ירצה אחר שראה האל ית' שאין כח בישראל להשיג שלימותם השכלי כנזכר, לזה שלח ידו מן החור ע"ד שפירשו קצת המפרשים מלשון חרון אף, והכונה שחרה אפו בישראל ושלח בהם יסורין משונים שהם רמז לחבלי משיח שעל ידי זה ישובו בתשובה לדרוש את ה' ויגאלו מתוך תשובה. ע"ד שנזכר בתורה בצר לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה' אלהיך וגו' ושב וקבצך וגו'.

וז"א דודי שלח ידו מן החור ובזה מעי המו עליו. ר"ל המו לבקש אותנו ית' לגאול אותנו ולשוב אליו, וז"ש קמתי אני לפתוח לדודי וידי נטפו מור, ירצה ע"ד שאמרו רז"ל אין ירושלים נפדית אלא מצדקה וכו' וז"ש קמתי אני לפתוח ולעשות התעוררות ע"י ידי בעשותה הצדקה והמעשים טובים נטפו הריח הטוב לפניו ית' וג"כ אצבעותיו מור עובר על כפות המנעול, ר"ל שזה המעשה הוא אשר פתח דלת התעוררות הגאולה, ואמר שאחר שיעשו ישראל זה התעוררות הנזכר אז האל ית' יסתיר פניו מהם פד שישבו בתשובה שלימה לפניו, ויצרפם כצרף כסף וז"ש פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר ר"ל נסתר ממני שלא ענני, נפשי יצאה בדברו ר"ל שהרביתי לדבר אליו ולהתפלל אליו שיענני ולא ענני, ואמר נפשי יצאה וגו', ע"ד גוזמא להגזים שהרבה לדבר ולא ענהו, וביאר טעם שהרבה לדבר ולהתפלל הוא מרוב צרתם וז"ש מצאוני השומרים ר"ל גם מלכי האומות השומרים את הארץ מעושק וחמס גם הם הכוני פצעוני, ולפי שלא ענה האל ית' לישראל מצרתם כנזכר לזה היא משבעת הצדיקים והשלימים שבהם נקראו בנות ירושלים ר"ל יחידי סגולה שהם קרובים אליו ית' ודבוקים בו תמיד שכאשר יחול עליהם הרוח הנבואי בעתות הכנתם שילמדו עליהם זכות שיש להם רצון טוב להשיג השלימות והדביקות בו ית' ואין לאל ידם כמו התשוקה שחושקת דודה ומרוב חשקה נפלה למשכב, ואין לאל ידם אלא בבוא אליה דודה כן כנסת ישראל עם האל ית' יש להם חשק רב לדביקה ואין לאל ידם מצד הגלות הנזכר, והנה השלימות שהם בנות ירושלים כנזכר שואלים לישראל מה דודך מדוד ר"ל מהי מהותו ית' ותואריו, והענין שהעם הישראלי יצטרכו שישכילו ויאמינו קצת אמונות ממהותו ית' ותואריו, שע"י אותם התוארים התחזק בנפשם אהבתו, וז"א מה דודך מדוד וגו', והיתה תשובתם דודי צח ואדום וגו' :

¹¹¹ ועי' מסכת ברכות דף יז ע"א

ורבי אלכסנדר ב"ר דמצי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעבך שאור שבעיסה ושעבוד מלכות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם רבא

מתלמידיו של רבי בנימין ב"ר מאיר הלוי

רבי ישראל יעקב ב"ר יוס טוב אלגזי זיע"א, אמת ליעקב, משפט סדר הפטרות בזמניהן, פא ע"א

בח"ה של פסח שחל בשבת מפטירין היתה עלי יד ה' וכו'. **והטעם שהמתים ההם הם העם שיצאו ממצרים לפני הקץ ומתו כולם במדבר** כמ"ש במדרש הגדה ובסימן ת"ץ כתב ז"ל כתב רבינו הא"י ז"ל, שמעתי מפי חכמים כי תחיית המתים עתידה להיות בניסן ונצחון מלחמת גוג ומגוג בתשרי ומש"ה בניסן מפטירים העצמות היבשות ובתשרי ביום בא גוג:

רבי ישראל יעקב ב"ר יוס טוב אלגזי¹¹² זיע"א, קהלת יעקב מענה לשון, לשון תורה, אות סמך, סי' תשו – ערך סוד

סוד, דרשו ז"ל בשלהי כתובות [ק"ב ע"א] בפסוק [יחזקאל יג, ט] 'בסוד עמי לא יהיו', סוד עמי, זה סוד העיבור. וכן אמרו עוד לעיל מזה שש שבועות השביע הקב"ה לישראל, ואחת מהנה שלא יגלו הסוד לאומות העולם. וכתבו התוס' ז"ל וְשֵׁם קִיָּא ע"א ד"ה] שלא יגלו סוד העיבור, כדאמרינן 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעני העמים' [דברים ד, ו] זה סוד העיבור. ודייק שפיר בסוד עמי לא יהיו, עמי ואין זולתו משאר אומות. ואפשר כי מזה הוא ענין שהיה דוד המלך ע"ה אומר [תהלים נח, טו] 'אשר יחדיו נמתיק סו'ד בבית אלהים נהלך ברג'ש', על חכמת סוד העיבור.

רבי ישראל יעקב ב"ר יוס טוב אלגזי זיע"א, שמע יעקב, פרשת תרומה

וזה יראה כוונת הכתוב השבעתי אתכם ב"י אם תעירו ואם תעוררו את האהבה כ' קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרי"ם כו' דומה דודי לצבי כו' הנה זה עומד אחר כתלינו וכו' דלשון אם תעירו ואם תעוררו מלשון העורר על השדה כלומר שלא לעורר על האהבה היא השטנה להיות מערער ואומר ר"י אינינה ח"ו יען קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרי"ם כלומר אף בהיות ירושלים ובהמ"ק הרים בימי החרבן הרי הוא בקדושתו דהנה זה עומד אחר כתלינו זה כותל מערבי דלא זזה שכינה משם לעולם דכיון דקדושתה מפני השראת שכינה קדושה אי קדשה לשעתה וקדשה לע"ל...

דברי קדשו הללו מזכירים את דברי קדשו של רבי דוד ב"ר חיים חזן זיע"א, קהלת בן דוד, דף קלא ע"ב, שמסביר כוונת קדשו של שהע"ה שהכוונה היא **שלא לעורר שנאה**

¹¹² רבי ישראל יעקב ב"ר יוס טוב אלגזי זיע"א – נולד בשנת ה'ת"מ, באיזמיר. למד אצל רבי חיים אבולעפיה (בעל "עץ החיים") ורבי יצחק הכהן רפפורט (בעל "בתי כהונה") זיע"א. בהיותו באיזמיר הביא לדפוס את הספר הקבלי חמדת ימים. בשנת ה'תצ"ה עלה לארץ ישראל. למד בישיבת המקובלים בית אל. היה חבר בבית דינו של רבי אלעזר נחום זיע"א. שימש כראש ישיבת "נוה שלום ברית אברהם" שבה למדו גדולי חכמי ירושלים. אחר פטירת הראשון לציון רבי ניסים חיים משה מזרחי, בשנת ה'תקט"ו, הוכתר תחתיו כראשון לציון עד לפטירתו י' בתמוז ה'תקט"ז, מנו"כ בחלקת "קהל חסידים" שבהר הזיתים בסמוך לקבר הרש"ש. בנו, רבי יוס טוב אלגזי זיע"א, מונה לאחר אביו כראשון לציון.

חיבר את הספה"קים: **שלמי ציבור** דינים ומנהגים בעיקר ענייני תפילה לימי החול עם הגהות ר' אברהם חיון; **שלמי חגיגה** חלק שני של שלמי ציבור העוסק בתפילות שבת ראש חדש ומועדים; **ארעא דרבנן** דיני דאורייתא ודרבנן לפי סדר א-ב (ועליו הגהות "עפרא דארעא"); **נאות יעקב** שו"ת ודרושים לשבת ומועדים; **קהלות יעקב** שו"ת על הש"ס; שו"ת מהר"י אלגזי; **מענה לשון** על כללי הש"ס; **שארית יעקב** דרושים; **אמת ליעקב** דיני ספר תורה (החיד"א) המשיכו וקרא שם חיבורו "לדוד אמת"; **שמע יעקב** חידושים על בראשית ושמות; **חוג הארץ** דיני מועדים לבני ארץ ישראל; וידוי תלמידי חכמים; **מגיד דבריו ליעקב** פירוש על ההגדה של פסח.

ע"י עבירות, אלא שהקץ יבוא ע"י...

... וא"כ כל זמן שאתם מכוונים להוציא ניצוצות מתוכם זהו קירוב גאולה ומעלה לא עשית טוב ללכת בדרך זה (דהיינו ע"י עבירות) אלא היותר טוב להוציא את בלעו מפיו **ע"י מצות ומע"ט וכונת התפילות כידוע ועל ידי זה יגיע הקץ.**

מתלמידיו של רבי שלמה סאגיס¹¹³

רבי יוסף ב"ר משה מטרנאני 'מהרי"ט'¹¹⁴ זיע"א, חדושי גמרא¹¹⁵, מס' כתובות

כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות משאר לארץ ישראל מיהת מותר ואם תאמר והא רכי יהודה הוא דאמר לעיל כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה. ויש לומר הא ידידה הא דרבי' ויש תמה על הרמב"ם שהביא ס"פ ה' דהלכו' מלכים הא דשמואל כשם שאסור וכו' ומסיים בה שנא' בבבל ייבאו וכו' ואי הך קרא בישראל כתיב אף לאי היה אסור דעיקר קרא לא"י כתי' ועוד אמאי איצטריך תלמודא לעיל לומי לר' זירא ההוא בכלי שרת כתי' נימא ההוא בשאר ארצות כדשמואל **ועוד ר' יאודה גופיה משמע דלא סמך אהא דבבלה יובאו דאמרי' כתי' קרא אחרינא השבעתי אתכם** וכו' :

רבי יוסף ב"ר משה מטרנאני זיע"א, דרשות המהרי"ט, פרשת ראה - דרוש שני

ביאור מה שישראל לא נוחמו אלא בדברי הקב"ה "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך" :
ונבא לפרש פסוקי ההפטר (ישעיה נד, יא), "עניה סוערה לא נוחמה". לפי שאמר למעלה (שם זט), "ברגע קטון עזבתך וברחמים גדולים אקבץ ; בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך וגו' ; כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי וגו' כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך". וזה **דבר תימא, שהרי כמה שנים ויובלות אנו יושבים בגלות המר והנמהר הזה, וכי לזה קורא "ברגע קטון" ו"שצף קצף", ובזאת נוחם יסתר (על פי הושע יג, יד) מעיני כנסת ישראל ; וזה שאמר "עניה סוערה לא נוחמה". לזה פירש ואמר (ישעיה שם, יא), "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך", כלומר הרשום בכתב אמת, שלא היה הזעם אלא "רגע קטון" ו"שצף קצף" ואחר כך תכף נמלאתי רחמים עליכם לבלתי השחית[כם] וגם להשיב את שבותכם ; **תדע שהרי מעתה אני מתעסק בבנין בית המקדש**, [ואמר] בהגדה (ראה ילק"ש ישעיה, תעח), דחזינהו למלאכי השרת דהוו מייתו אבני סנפרינון ארבעים על עשרים לפתחו של היכל. וזה אמרו "הנה אנכי", כלומר הנה מעתה מתעסק בבנינכם **להשיב את שבותכם**, וזו הוראה שאני ברצון עמכם. **אלא שאי אפשר לדחוק את השעה עד שיהיו בנו מעשים, לפי ששבועה היה לפניו שלא להרחיקנו עוד,** כמו שנאמר "כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך וחסדי מאתך לא ימוש" ; לכך צריך**

¹¹³ רבי שלמה ב"ר משה סאגיס זיע"א - אחיינו של רבי יוסף סאגיס זיע"א (מתלמידיו של רבי יוסף טאיטאצאק זיע"א). נישא לבתו של האר"י הק' זיע"א. כיהן כראש ישיבה בצפת, מבין תלמידיו הינם רבי יוסף מטרנאני 'מהרי"ט', רבי חייא רופא, רבי אברהם שלום השני, רבי גדליה קורדובירו ורבי טוביה ב"ר אברהם הלוי זיע"א.

¹¹⁴ הישכ"ט - ה'ת'
¹¹⁵ ויניציה, ה'ת"ה

שיהיו בנו מעשים ותהיה בנו הכנה, שיסיר האל לב האבן מבשרנו, רוח חדשה יתן בקרבנו, שלא ירחיקנו עוד מעל גבולו עוד. כי אם "ברגע קטון", דהיינו זעמו של הקב"ה רגע דכתיב (תהלים ל, ו), "כי רגע באפו" (ברכות ז, א), ומפני אותו רגע "עזבתך", ולכן אני צריך לעשות בארץ שתהיה הישועה ברחמים גדולים, שלא אבא לכלל כעס:

ולזה אמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגעור בך", ומכל מקום "עניה סוערה לא נוחמה". כלומר מי יבטיחנה שתהא תשועתה תשועת עולמים. לזה אמר "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך". **שלא יהיה בנין שלישי כראשונים שהיו על ידי בשר ודם, אלא זה הבנין יהיה על ידי עצמו שאינו בעל תכלית, כך הבנין השלישי יהיה בלתי תכלית, בעזרת האל:**

וראוי מאוד להאיר ולהעיר שבעלי הדעות המשובשות ניסו לומר שהמהרי"ט אומר שיש מצות ישוב אר"י בעוד שאומר במפורש שאסור לעבור על 'איסור השבועות', אך כל זה בגלל שלא למדו כלל וכלל מהי דעת תורתנו הק' 'לעומקה של הלכה'.

וראוי מאוד לשנות שנית דברי קדשו של **רבינו חיים הכהן** זיע"א, מתלמידיו של **רבנו תם** זיע"א, כתובות קי: ד"ה הוא

'הוא אומר לעלותי וכו' - אינו נוהג בזמן הזה, דאיכא סכנת דרכים. והיה **אומר רבינו חיים, דעכשיו אינו מצווה לדור בארץ ישראל, כי יש כמה מצוות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליהרר בהם ולעמוד עליהם:**

וראוי מאוד להאיר ולהעיר שבעלי הדעות המשובשות מנסים לטעון שהדברים שנכתבו ע"י תלמידיו של **רבנו תם** זיע"א דהיינו **רבי חיים הכהן** זיע"א נכתבו ע"י 'תלמיד טועה' כלשונם, אך הדברים אינם נהירים מכיוון שג"כ מתלמידיו של **רבנו תם** ג"כ אמרו כך שלא רק שאין איסור אלא ג"כ אסור לתת לעוברי עבירות להכנס לארצה"ק.

ועוד קושיא שהרי הדבר ג"כ נפסק להלכה אצל גדולי ישראל ואביא רק כאן מעט מזער של גדולי ישראל שהביאו את פסק ההלכה הזה של **רבנו חיים הכהן** זיע"א להלכה

בעל **קיצור פסקי התוספות**¹¹⁶ זיע"א, סי' שפ"ח

הר"ר חיים אמר דאין מצוה עכשיו לדור בארץ ישראל, ד"ה הוא:

¹¹⁶ רבי **חיים דוד יוסף אזולאי** זיע"א, שם הגדולים, מערכת ספרים אות פ' אות קכ'

פסקי תוספות - יש מי שכתב **שחיברם הרא"ש**, והוא הרב המופלא מהר"י בכ"ר דוד בספרו הבהיר דברי אמת. ועתה ראיתי בספר משנה לחם להגאון מה' יעב"ץ בסוף פסחים שכתב **שחיברם הטור**, ואני בעניי לא ידעתי שרש לדברים הללו: פסקי תוספות, כתב מהר"י הלוי סי' י"ד דף ל"ו ע"ד **שהוא מסתפק אם מחבר התוספות עצמם כתבם** או **רב אחר שקרא התוספות ועשאם**, ולעיל כתבתי דיש מי שכתב דעשאם הרא"ש ויש מי שכתב דעשאם הטור: ודע דזמנין טובא דמשכחת חידושים בפסקי תוספות דליתנהו בגופן של התוספות דקמן, והטעם שפסקי תוספות של המסכתא ההיא נתחברו על תוספות שאנץ וכיוצא, והתוספות שלפנינו הם תוספות טוך וכיוצא באופן שאינם פסקי תוספות שלפנינו, ואני בעניי כתבתי כן בפרטות, על פסקי תוספות דמס' סוטה, ועתה אנה ה' לידי תוספות כ"י למס' סוטה והגם שהם מוטעים וחסרים ראיתי דפסקי תוספות שבידינו בדפוס נתחברו עליהם:

רבי **חיים דוד יוסף אזולאי** זיע"א, שם הגדולים, מערכת ספרים אות פ' אות קכא'

פסקי תוספות - מזכיר הרב אליהו רבא א"ח כמה זימנין, ואחד מהם הוא בריש סי' רצ"ז ומוכח שהם **לרב אחרון**. ולא ידעתי אכנה גם לא ראיתים עד הנה:

דהיינו שהחידא מביא ג' דעות לגבי מחבר פסקי התוספות

א. התוספות (מהר"י הלוי סי' י"ד דף ל"ו ע"ד)
ב. רבנו אשר "הרא"ש" (מהר"י בכ"ר דוד בספרו הבהיר דברי אמת)
ג. רבנו יעקב ב"ר אשר "בעל הטורים" (בספה"ק משנה לחם להגאון מה' יעב"ץ בסוף פסחים)

רבנו יצחק די ליאון זיע"א, מגילת אסתר על שכחת העשין לדעת הרמב"ן מצות עשה ד'

נראה לי כי מה שלא מנאה [היינו מצות ישוב ארץ ישראל] הרב [הרמב"ם] הוא, לפי שמצות ירושת הארץ ושיבתה לא נהגה רק בימי משה ויהושע ודוד וכל זמן שלא גלו מארצם, אבל אחר שגלו מעל אדמתם אין מצוה זו נוהגת לדורות עד עת בוא המשיח, כי אדרבא נצטוינו לפי מה שאמרו בסוף כתובות (דף קי"א) שלא נמרוד באומות ללכת לכבוש את הארץ בחזקה, והוכיחו מפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו' ודרשו בו שלא יעלו ישראל בחומה.

ומה שאמר הרמב"ן (א) שהחכמים אמרו כי כבוש הארץ היא מלחמת מצוה, זהו כאשר לא נהיה משועבדים לאומות. ומה שאמר עוד (ב) שהחכמים הפליגו בשבח דירת הארץ, זה דוקא בזמן שבית המקדש קיים אבל עכשיו אין מצוה לדור בה, וכן פי' התוס' שם גבי הוא אמר לעלות. ועוד ראייה שאין בו מצוה ממה שאמרו ג"כ התם (שם) כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו, ואם היה מצוה בדירת א"י בכל הזמנים איך יבא נביא אחר משה לסתור דבריו והא אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה וכ"ש לסתור.

והמאמר שהביא מספרי שבכו וקראי המקרי' הזה וירשתה וישבת בה נ"ל שעל שלא הי' בידם לקיים מקרא זה, לפי שהיה הבית חרב היו בוכים, והראי' ממה שקרעו את בגדיהם שנראה שעל החירבן הי' מתאבלים, שאם מצוה זו היתה נוהגת גם לאחר החורבן למה בכו וקרעו את בגדיהם, והלא גם עתה היו יכולים לקיימה לכך נאמר שבדאי מצוה זו אינו נוהגת אחר חורבן הבית שיבנה במהרה בימינו.

רבי מרדכי ב"ר הלל¹¹⁷ זיע"א, מרדכי על מס' כתובות, סימן שי"ג

הוא אומר לעלות וכו' - כתב רבנו חיים כהן בתשובה, דהני מילי בימיהם שהיה שלום בדרכים, אבל עכשיו שהדרכים משובשים אינו יכול לכוף דהוה לי כמו חפץ להוליכה למקום גדודי חיה וליסטים וכו' :

רבי מנחם מטיקטין¹¹⁸ זיע"א, הגהות מהר"ם טיקטין על המרדכי, אות ג'

וכן כתוב בתוספות אינו נוהג בזה דאיכא סכנת דרכים. והיה אומר רבי חיים דעכשיו אין מצוה לדור בא"י כי כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם עכ"ל התוס' :

רבי יוסף אוטילינג¹¹⁹ זיע"א, לוח הדינים אשר במרדכי ממסכת כתובות, סי' רצד

הוא אומר לעלות וכו' הני מילי בימיהם שהיה שלום בדרכים בעת שהדרכים משובשים אינו יכול לכוף ואפילו אם יעמוד לה ערבים מגוף וממון :

¹¹⁷ מתלמידיו של המהר"ם מרוטנבורג זיע"א.

¹¹⁸ רבה של העיר טיקטין, מחשובי תלמידיו של הרמ"א זיע"א (עי' דרכי משה, אבה"ע, סי' ע"ה).

¹¹⁹ אבד"ק קרימונה.

רבי עזריאל ב"ר שלמה ד'איינה¹²⁰ זיע"א, שאלות ותשובות ר' עזריאל דאיינה, סי' קג

ואין לומר, כי ההיתר הזה מבטל אותה מעשיית מצות לעלות לא"י, ראוי לגרום ביטול מצוה כי עליית א"י בזמן הזה אינה מצוה, כמ"ש התו' בסוף כתובות, גבי הוא אומר לעלות וכו', אינו נוהג בזמן הזה, דאיכא סכנת דרכים, והיה אומר ר' חיים, דעכשיו אינו מצוה לדור בא"י, כי כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשים דאין אנו יכולין ליהרר בהן ולעמוד עליהם, עכ"ל. וגם כת' התשב"ץ, כי אינו דומה המורד במלכות בפלטין שלו למורד חוץ מן הפלטין, והיינו ארץ אוכלת יושביה היא, וכתוב ולא תקיא אתכם, לפי שהיא מקיאה עוברי עבירה וכו' עד אבל מי שהולך שם לשם שמים להתנהג בה בקדושה ובטהרה אין קץ לשכרו, ובלבד שיוכל להתפרנס, דכל דסליק, אדעתא למתדר הוא, עכ"ל. א"כ, בזאת האלמנה דודאי לא תוכל להתפרנס שמה, כי כספה וזהבה אתה הלא מצער הוא ולא תחי נפשה בו, א"כ זאת ההליכה היא כמצוה הבאה בעבירה, וטוב לה למצא היתר לנדרה אם יש לה חרטה, או אם ימצא לנדרה פתח חרטה, ולא תעלה שמה.

מרב רבי יוסף קארו זיע"א, בית יוסף על הטור, אבן העזר, סי' ע"ה סע' ה', סי"ק ב'

כתב ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח (שו"ת הרשב"ש סו"ס א) דדבר פשוט הוא דהא דכופין לעלות לארץ ישראל היינו בדאיפשר בלא סכנה דאי איכא סכנה אסור לסכן עצמו הילכך בזמן הזה בארצות הללו כל שהוא מסוף המערב עד נוא אמון אין כופין לעלות ומנוא אמון ולמעלה כופין לעלות דרך יבשה וגם דרך ים בימות החמה אם אין שם לסטים :

כתב הרשב"א (שו"ת ח"ד סי' קפו) שאלת מי שעבר על גדר מהגדרים כגון שגירש אשתו שלא על דרך ההסכמות ושלח לה גיטה ע"י שליח עומד במלכות שאין להם גדר בדבר זה אם יש רשות לנכבדי הקהל ההוא להחרים המגרש ההוא מכח הגדר שלהם עד שיבוא אצלם במסורת הברית :

רבי משה איסרליש זיע"א, דרכי משה על הטור, אבן העזר סימן עה

וכן במרדכי סוף כתובות (סי' רפ) תשובת מוהר"ם דאית לה נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל הקיימין ואם אינן קיימין כתב דאם הוא הפסיד נכסי צאן ברזל אין צריך לשלם ונכסי מלוג צריך לשלם ואם נגנבו או נאבדו נכסי מלוג לית לה ונכסי צאן ברזל אית לה וצריך לשלם לה עכ"ל ועיין שם שהאר"י מוהר"ם בדבר וכתב עוד שם הא דאבדה כתובתה הני מילי אם ילך לארץ ישראל ולא יחזור להתיישב בחוץ לארץ אבל אם יחזור להתיישב בחוץ לארץ אפילו לאחר כמה שנים אם היא בחיים תגבה ממנו כתובתה ואם מתה צריך ליתן כל כתובתה ליורשיה, ובסוף הגהות מרדכי (סי' שיג) כתוב בשם ר"ח כהן דהני מילי שאם אין רצונה לעלות אבדה כתובתה דוקא בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל עכשיו שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה דהוה ליה כמו שחפץ להוליכה למקום גדודי ליסטים ואפילו אם יעמיד ערבים מספיקין מגוף וממון ערבך ערבא צריך עכ"ל וכ"כ בית יוסף בשם הרשב"י דאם הדרכים בסכנה א"צ ללכת עמו, וכ"כ התוספות בפרק בתרא דכתובות (ק' : ד"ה הוא), וכתבו עוד ואומר רבינו חיים דליכא בזמן הזה מצוה לדור בארץ ישראל כי הרבה מצות תלוין בארץ ואין יכולים ליהרר בהם ועונשים עליהם וכו' :

¹²⁰ ראה הרחבה אודותיו בכרך א

רבי דוד הלוי 'הט"ז¹²¹ זיע"א, ט"ז, אבן העזר, סימן עה סעיף ג, ס"ק ב

כופין אותה לעלות - כתבנו בשם ר"ח הכהן והגהות מרדכי דכתובות דדין זה הוא דוקא בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל עכשיו שהדרכים משובשים אין יכול לכופה דהו"ל כמו שמוליכה למקום. **ובתוס' כתבו דהרבה מצות תלויות בארץ וכמה עונשים דאין אנו יכולים ליזהר בהם :**

מהרי"ט זיע"א, שו"ת מהרי"ט חלק ב, יו"ד, סימן כח

איברא אעפ"י שאמרו נדרי הקדש אין נשאלין עליהם אלא מדוחק הרי כתב הרא"ש בתשובה סוף כלל י"ב וז"ל ששאלת בענין שנדר ללכת לא"י דע שיש לאותו נדר התרה כמו לשאר נדרים ואם נדר ונתחרט ילך לפני ג' יודעים בטיב נדרים ויתירו לו **ומורי הרב מהר"ר שלמה סאגיש¹²² ז"ל היה אומר שטעמו של הרא"ש משום דאזיל לשיטת הר' חיים שהובא בתשובה בשלהי כתובות דעכשיו אין מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשי' שאין אנו יכולים ליזהר בהם ולפי' אמר שיש לנדר הזה התרה כשאר נדרים ולא יתכן דעלה סמך הרא"ש דעת רבו, וגו'**

המשך דבריו הינם ידועים כבר שבעלי הדעות המשובשות נוהגים לצצט אותם, אבל שכחו להביא מהרישא של תשובתו

רבי יעקב נתנאל וייל¹²³ זיע"א, קרבן נתנאל, מסכת כתובות, פרק שלש עשרה, סי' כ'

פי' ר"מ דאיירי בזמן הזה. אבל התוס' כתבו בשם רבי חיים דאינו נוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים. ועכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם. ולפי דבריו דברי הירושלמי בטעות הם כיון דפליג אמתניתין. **וזהו שיטת ר"ת**

¹²¹ ראה הרחבה אודותיו בכרך ג

בשנת ה'תי"ד חזר לפולין ומונה לרב בלבוב. היה חבר בוועד ארבע ארצות. נפטר בלבוב בשנת ה'תכ"ז.
¹²² רבי שלמה סאגיש זיע"א, נולד בצפת לרב יוסף סאגיש זיע"א, מגורי האר"י זיע"א, וכן נשא לאשה את בתו של האר"י הק' וכשבגר החל לכהן כראש ישיבה. תלמידו וחתנו היה רבי אברהם שלום השני זיע"א (אחד מרבני צפת החשובים). זמן מה שהה במצרים וכיהן בה ברבנות, ייתכן שבשל המצב הכלכלי בצפת. בשנת ה'שכ"ט חתם עם רבני צפת בדבר מנהגי א"י בעניין הירושות. (שו"ת מהר"ם אלשיך, סי' כ"ז) בישיבתו של רבי שלמה סאגיש למדו הרבנים: רבי טוביה הלוי זיע"א מחבר הספה"ק "חן טובי"; רבי חייא רופא זיע"א, מחבר הספה"ק "מעשה חייא"; רבי גדליה קורדובירו זיע"א, בנו של רבי משה קורדובירו זיע"א; רבי יוסף מטארני "מהרי"ט" זיע"א, בעל שו"ת מהרי"ט (למד אצלו שבע שנים); רבי משה (השני) ב"ר יוסף מטארני זיע"א, (בנו של המהרי"ט) כתב אודות לימודו של אביו בישיבה:

"עד שהעיר ה' את רוחו (של המהרי"ט), בית מדרשו של שם, הלא הוא הרב הגדול מחודד ומפולפל, כמוהר"ר שלמה סאגיש זלה"ה, כפול ומכופל... אשר עין כל אליו ישר והוא כמעין המתגבר, ועד שבע שנים בשעריו המצוינים, הציב לה ציונים, בנה אצלו ציון בדרך המעיין ותרב חכמת שלמה".
כתביו ופסקיו אבדו ומעט מחידושי הובאו בספריהם של תלמידיו כרבי טוביה הלוי זיע"א (נבעה"מ הספה"ק "חן טובי") בו הוא מרבה להביא מדברי רבו, או זה של תלמידו חייא רופא זיע"א נבעה"מ הספה"ק "מעשה חייא".
רבי שלמה שלומיל מיינשטרל מדרעזניץ זיע"א, העיד במכתב משנת ה'שס"ז בערך:

"סיפר לי כמור"ר מנחם כהר"ר אברהם גלנטי שחיבר ספר "קול בוכים" איך שפעם אחת היה מוליך אביו על שכמו שק אחד ובא מאחוריו הרב הגדול ואב"ד, כמהר"ר שלמה שגיי"ש זצ"ל וחסף השק מעל שכמו וכו'. וכן פעם בא מהר"ר אברהם גלנטי ע"ה ממירון ולמד הזוהר ופגע בכפר עין זיתון... וקנה כד אחד חדש ומילא אותו מיים חיים מבאר עין זיתון... בתוך הדרך פגע בו כמוהר"ר שלמה שגיי"ש ע"ה נטה שכמו להשקותו... מיד לקח הכד בידו..."

ונלבי"ע בשנת ה'שמ"ז בערך

¹²³ ראה הרחבה אודותיו בכרך ג'

דס"ל יפה כח האשה ובירושלמי משמע דיפה כח האיש דס"ל דהך
דהירושלמי משבשתא הוא :

רבי יחזקאל בן יהודה הלוי לאנדא זיע"א, שו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא, סי' ר"ו
...ובני הרב החריף מו"ה שמואל נ"י¹²⁴ השיב ע"ז דעל בעלי התוס' ליכא תמיה
כלל על שלא עלו לא"י במבואר בדבריהם בתוס' כתובות דף ק"י ע"א
ד"ה הוא אומר כו' דעכשיו אינה מצוה כלל לדור בא"י דאין אנו
יכולין ליזהר במצות ועונשים התלויין בא"י :

אגרת קודש¹²⁵ מאת מרבי יעקב לוברבוים מליסא זיע"א, בעל התיבות משפט, לרב
קאלישער

ב"ה ג' וארא שנת ק"ץ פק"ק סטרי יע"א

לידידי הרב המופלג בתורה ויראה החריף והשנון מוה"ר צבי הירש נ"י
קאלישער.

מכתבו עם הניירות הגיעו בימים שעלינו לבקש רחמים מבעל הרחמים שישוב
ירחמינו וטרדות דמתא רבו ולא היה הזמן פנוי אפילו לקריאה אח"כ נצרכתי
לישוב הדעת מה להושיבו.

והנה שמחתי משלומי הטוב ובריאתו ומכתבו באהבה וידידות וכמים פנים אל
פנים ואני זוכר את עמלו בתורה וחידושי הנפלאים.

ועתה נאהבתי אליו אודיעהו שאני בדאגה על פלפוליו בענין היתר קרבנות
בזה"ז והחריף נדוד בחריפות ובקיאיות וראיתי איך פרש מצודה להמלט
מדחוקים ולא זה הדרך הישר ובמח"כ יש בדבריו הרבה דברים חסר מלח
ותבלין ומשוללים הבנה ולא ניתנו להאמר וחלילה לבנות עליהם יסוד היתר
להקריב קרבנות לפני ביאת המשיח בן דוד בבימ"א כמ"ת יודע שמעולם לא
הלכתי בגדולות ואני מבקש גם אותו שישמור את פיו ולשונו וקסת הסופר שלו
בענינים אלה ויתרבה חילו בחידושי תורה אשר ידו רב לו בהם כמו שהכרתי
ומאד מאד נצטערתי על מה שכתב שבקרבנות נרצה פני ה' שיקרב את
גאולתנו.

חלילה להעלות דברים כאלה על הדעת כי רחוקים ממרכז האמת וחלילה לנו
חלושי השכל לעשות מעשה כמו שהוא אומר לעשות ולפרוץ גדרן של
ראשונים והלואי שנזכה לשמור מה שמוטל עלינו מפי הפוסקים והם שמרו
את נפשונם מפעולות ומשתדלות בעניני הגאולה וקבוצת הגליות ומה זאת
עשה לנו אלקים שירא וחרד לדבר ה' כמותו בא לגלות רזי עולם בענין
הגאולה בפרט שכל עין בודק יראה שדבריו סותרים זא"ז ומשתנים זה לזה
ואנחנו נזהרנו לעולם תהא מן הרואין ולא מן הנראין ולא מדרשות ומסקנות
יבוא הטוב לישראל.

תמיהני שהתעקש לבטל תקנת חז"ל ונשלמה פרים שפתינו וה' דורש כי אם
עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת וזולת זאת לבי נוקף ונפשי מלא רטט

¹²⁴ רבי שמואל סג"ל לנדא זיע"א, החליף את אביו ברבנות בעיר פראג לאחר מות אמו, וכן לאחר מכן לאחר פטירת
אביו. המשיך לכתוב את תשובותיו עד לזמן פטירתו

¹²⁵ מובא מתוך הספה"ק עמוד אש - תולדות רבנו המהרי"ל דיסקין - השרף מבריסק, הרב יוסף שיינברגר שליט"א,
עמ' קס"ג-קס"ז (ירושלים, מהדורה רביעית ה'תשנ"ח); הספה"ק דובב שפתי ישנים - חלק א', אגרת א', עמ' לה-
לט; ירחון הפוסק לענייני הלכה ואגדה (עורך הרב הלל פוסק), כסלו ה'תשי"ב, חוברת ק"מ שנה י"ג, סי' תתתרסא,
וכן כתב בהקדמה רבי חיים בלוך זיע"א (מגולי ווינה חופ"ק ניו-יורק), תחת הכותרת מכתב מהגאון האמתי ר' יעקב
מליסא ז"ל, עמ' קסה-קסח; ילקוט אוס אני חומה ה' ויחי, י"ב טבת תשי"ב.

ורעד כי אם ישמעו הגוים והקלים בישראל שאנחנו מקריבים קרבנות ימלאו שחוק פיהם ונהיה ח"ו ללעג ולקלס וה' יודע כמה צרות וקלקולים יצמחו מזה. ובשביל שמתירא אני שכיון שנכנסו ללבו דברים זרים אלה קשה יהיה לו לסלקם באתי בזה לאסור עליו להפיץ דעותיו חוצה וממש לא ידעתי איך מלאו לבו לבקש ונסכמתי. אבל אם כענוותנותו שאל בדעתי. אני אומר לו כלך מדרך זה כי הוא נותן מכשול לפריצי הדור ח"ו ומצאתי כמה דברים באים מכח סברות הנפסדות הגם שבתמימות לבו כתבם.

בקוצר דעתנו נעדר מאתנו ליישר מאמרי הש"ס בענין הגאולה והדעות אינן שוות ופשוט הדבר שעלינו לחכות עד שיבוא אליהו לעשות חלק ועד אז עלינו לשמור ולעשות דברים שיש להם עקרי הדת והאמונה ולמה לו ולצרה הזאת שיאמרו גם הצב"י הזה קומץ בראש.

ועתה אדבר כענין החיוב לדור בזה"ל בא"י ואודיע לו בזה שלא ישרו בעיני הפלפולים והדיוקים כי אין להם שחר והוא דורש מזולתו מה שלא יעשה בעצמו והרי זה כטובל ואחז וכו'. בושתי וגם נכלמתי לשמוע בשם מהרי"ט כי דברי ר"ח בתוס' כתובות ק"י ד"ה הוא איזה תלמיד טועה כתבם ואני בחלישת זכרוני לא ידעתי באיזה תשובה כתב מהרי"ט דבר זה. חי נפשי שאיזה תלמיד טועה המגשש בצהרים חשך כתב הדברים בשם מהרי"ט ולא תעלה לתלמיד רשע זה תעלה וארוכה. ואם אתה אומר כן אז ח"ו כל ההלכות הפסוקות ע"פ דעת ר"ח יתהפכו ח"ו. חלילה לסתור ולסקור פסקים קבועים כי א"כ אין לדבר סוף ואם ח"ו נפתח פתח כזה הרי ניתן יד לכל הרוצה להחזיק דעתו לילך שובב בדרך לבו לומר על דברי הקדמונים שתלמיד טועה כתבם. וכל שיש לו שיקול הדעת אמת יודה כי דבריו של ר"ח על אדני השכל הישר הטבעו. אמנם מצינו בתשו' מהרי"ט ח"ב ס' כ"ח בשם הגהות מרדכי שכתב הר"ח בתשובה דהני מילי בימיהם שהיה שלום אבל עכשיו שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה עיי"ש. ומהרי"ט מדליה הוסיף וז"ל: הרי שתשובת הר"ח כהן ז"ל לא באה אלא מטעם סכנת דרכים ומ"ש בתוס' דאין מצוה לדור בא"י הגהת תלמיד היה עיי"ש.

ואני בעניותי כתבתי בשולי מהרי"ט אריכות של המרדכי סגי היה הטעם הראשון. מהרי"ט עצמו כותב בתשובותיו שהראשונים עשו גדרים תקנות והסכמות כפי הדור והזמן ושמנהג אבותינו תורה היא ויש לשער כי דעתו של ר"ח היתה כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולים ליהרר בהם ולעמוד עליהם כשביל שנפשותינו לא נזכרו ולא נתלבנו מעוונות ופגמים כפי שכתב גם רבנו בעל תרומת הדשן בפסקיו ס' פ"ח¹²⁶ שיש שם בני ברית רשעים גמורים כמבלבלים שומרי תורה, וא"י מקודשת רק בשמירת המצות.

ועתה נאמר שמהרי"ט שכתב שהגהת תלמיד בתוס' בשם הר"ח חשוב שתלמיד זה אחד מהגדולים ומבעלי התוס'.

עכ"פ לא כתב תלמיד טועה וכמה קולמסין נשברו ע"י התלמיד הרשע שזייף הדברים בשם מהרי"ט. ואני מצאתי בחידושי מהרי"ט על כתובות כותב

¹²⁶ וכן איתא בתרומת הדשן, פסקים וכתבים, סימן קנו

מהרי"ט פסק על הא דאמרין: נכרים שצרו על עיירות בזמן שבאו על עסקי נפשות מחללין עליו את השבת אבל על עסקי ממון לא. ובה"ז אפי' על עסקי ממון מחללים, דידוע הוא דבאו על ע"מ אם לא יניח הישראל לשלול ולבזו ממנו יחרגו והוי עסקי נפשות. ומטעם זה היתר גמור הוא בדליקה שנפלה בשבת אפי' בבית נכרי, לישראל לילך ולכבות, דהאידנא כשיש דליקת הנכרים הולכים והורגים ח"ו הישראל אם לא יכבו כמותם, וסכ"נ הוא. ואפי' במקום שאינם הורגים, מ"מ שוללין ובוזזין והוי סכנת ממון דשרינן אף בבאו על עסקי ממון כדפי'. וזה דרש מה"ר אהרן הקדוש בפני רבים בפני קהל ועדה, והודיע שיש לישראל לכבות הדליקה אפי' בשבת, דלא אתי לאימונעי ח"ו והוי סכ"נ, ואמר דאדרבה מצוה הוא דהוי כהצלת נפשות, והנשאל הרי זה מגונה כלומר שלא הודיע כבר. ואף כי יש מגמגמים ומערערים לומר דוקא בנפל הדליקה בביתן של ישראל תחילה, דאז איכא סכנת נפשות דדרכם להשליך היהודי לתוך הדליקה, במי שיצאת בביתו, אבל בנפל בבית נכרי לא מחללינן דליקא סכנה כלל. וראייה מכמה עיירות שהודלקו ולא נשמע נדנדוד סכנה, מ"מ משם אין ראייה מהנהג דטובא אשכחן דיש סכנה, אפילו נפל לבית נכרי תחילה ופשיטא דמחללין, אמנם הכל לפי ראות עינים והזמן, לפי מה שיתקרב לביתו של ישראל ותן לחכם ויחכם עוד.

וז"ל: ולית דחש להא דר"ח ומשמע שאינו מפוקפק כלל כי הר"ח כתב הדברים אלא שהוא חולק עליהם.

ומה שמהרי"ט כותב ובתוס' הרא"ש ליתיה אין נ"מ דהנה מצינו להרא"ש בתשובותיו כלל י"ב מי שנדר ללכת לא"י יש לאותו נדר התרה כמו לשאר נדרים ומהרי"ט ח"ב ס' ק' מביא שהרא"ש בתשובותיו כתב על אותם החכמים שנשבעו ללכת לא"י ועבר אחד מהם עיי"ש. ועתה אם נאמר שהעליה לא"י בזה"ז מצוה חיובית למה לזו נדר ושבועות לעלות הלא מושבעים ועומדים מהר סיני וירשתם וישבתם ואיך מהני התרה על שבועה לקיים המצוה ובעיני יפלא שהרא"ש לא כתב ששמועה זו בשם ר"ח אינה אלא הגהת תלמיד והפלא שבפסקי תוספות איתא בפירוש כתב ר"ח דאין מצוה עכשיו לדור בא"י. ועיין תוס' כתובות קי"א ד"ה בבליה יובאו ושמה יהי' אע"ג דהאי קרא בגלות ראשון כתיב י"ל דבגלות שני נמי קפיד קרא והגאון ר"י פינטו בפירושו לע"י כותב לזה ומשמע איסור להעלות מכל הארצות לא"י עד שתחפץ אהבת הקב"ה לגאול את ישראל.

וראיתי בכתבים מזקני הח"צ ז"ל שמה שאמרו כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלו"ה וכל הדר בחו"ל כאילו עובר ע"ז שאעפ"כ אין לעלות כעין קבוצ גליות עד שידרוס רגליו של משיח וחלילה למהר הקץ בטרם שיחיש הבורא גאולתנו ור"ל אמרו זאת על ימיהם ולא לדורות כי אם לא כן חלילה כל גדולי ישראל לאחר חורבן בית שני בכלל שאין לו אלו"ה ועובדי ע"ז חלילה הנח להם לישראל אם הם אינם נביאים בני נביאים הם וצר לי המקום לכתוב יותר בזה.

ובדרך פשוט אנו מקובלים שבזה"ז חוב לעלות ליכא ורק יחידי סגולה רשאים לעלות ברשות חכמים ואנו אומרים אשרי לאיש שיזכה לעלות במחשבה לקיים והתקדשתם והייתם קדושים ולא כל אדם זוכה לכך כי לא גלו ישראל מעל אדמתם אלא בשביל שלא קיימו מצוות הנהוגות ומה שאמרו כל הדר בא"י שרוי בלא עון מוכח שעל הדר בא"י לשמור מאד מעון.

והנה כמ"ת מאריך בדברי הרמב"ן שאומר שאפילו בזמן הגלות מחיוב כאו"א מישראל לדור בא"י והיו עליו לרשום דרך אגב דבריו הקדושים שמובאים בשל"ה בדברו מקדושת הארץ שכל הבאים לא"י ואין שמים על לבביהם בהיכל המלך ומורדים ופושעים עליהם הכתוב אומר ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה וכתוב כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ולא יעלה על לבם שאחרי מותם ישארו בארץ ישראל אלא במותם יגרשו חוצה ככלבים עכ"ל.

ויתבונן לכל דברי הרמב"ן ויתפחד לבבו לעסוק בדברים אלו ואם ישית לכו גם לדברי השל"ה שם יראה שאם סכנת דרכים אין האידנא כבימי בעלי התוס'. סכנת נפשות כדברי ר"ח איכא. ונפלאים דברי מהרש"א נדרים כ"ב שהיצה"ר שולט בחו"ל יותר מבא"י אבל בבואו לא"י אם יעשה עוד רעות ראוי לעונש יותר אחר שאין היצה"ר שולט בו כ"כ בא"י והא מהאי טעמא אנשי מעשה וצדיקים באמת ובלב שלם כיראת ה' זעים וחרדים מלעלות פן לא אכשיר דרא ולא יזהרו לקיים המצות ויבואו עונשיו וסומכים על גדולי התורה שעלינו להיות בגלות עד כי ה' ירחם את עמו רחמים גדולים וישלח הגוי"צ בבטחונינו שאז יוכל ישראל למצוא בארצו המנוחה האמתית והוא הוא הדרך אשר ישכון בו אור הקבלה המסורה בידינו ומי שאומר אחרת מתחייב בנפשו ועתיד ליתן את הדין.

ויראה נא דברי הרמב"ן לשה"ש השבעתי אתכם שלא יהיו מעוררים האהבה עד שיגיע עת הרצון וגם דברי השל"ה כלל צ"ד וזלה"ק עתה באתי להיות כמזכיר שאם תזכו כמוני לבוא לאה"ק לדור שתהיו מאד מדקדקים לבלתי תחטאו ח"ו כי יאמר הקב"ה למה באת לטמא את ארצי. וכל הנוסע לאה"ק נוסע בשביל לקדש את עצמו עכ"ל. והשל"ה מביא שם דברים בוערים כאש מבעל החרדים ומבעל ת"ה.

וקשה לי לומר לכמ"ת כל אשר בלבי על דבריו ומסקנותיו. ולפי ענ"ד תנחומין

ימצאו כל אלה שאינם זוכים לעלות בדברי השל"ה שם וז"ל מי שלא זכה לקבוע דירתו באדמת קודש או הוא אנוס יש לו תקנה מדוגמת מקום קדוש להיות לו מקום ד' אמות של הלכה להתבודד עם אלקיו. ואנחנו בהכרח ובע"כ מתנהגים ע"פ הרמב"ם שלא מנה העליה בזה"ל למ"ע. רק מי שעלה לא יצא ואם באנו לחוש לדברי הרמב"ן בזה תמיה גדולה שמהרי"ט שנוולד בצפת עזב את הארץ והרביץ תורה בק"ק קושטנדינה ושם גם מ"כ ובודאי עשה זאת כהסכמת חבריו ורבותיו ועכ"פ יש להניח שכתב כמה דברים לצורך השעה ולא לדורות.

ואחר כל הדברים אני מוצא דברי מהרש"א נפלאים דרשות לכל אחד מישראל לעלות לא"י אלא שלא יעלו ביחד ביד חזקה ולבנות להם חומות ירושלים ומכל אשר כתב כמ"ת יש לראות שכל חפצו ומגמתו שיעלה המון רב מישראל ויתרבה עשיית מקנה וקנין ולבנות חומות ומזבח. המקום ישמרנו ממחשבות זרות כאלה ואם יעלה המון רב ממילא לא תהי' נטירותא יתירתא להתנהג בקדושה ולשמור מצות ולזה חש גם בעל ת"ה ז"ל. ובאחר הימים יקומו פריצים וביד חזקה יבנו חומות ירושלים ומזבחות.

ואני אומר שגם היחיד העולה יקבל על עצמו שבבואו אל הקודש פנימה יהיה שלם ותמים ביראת ה'. וחסידי קדמונינו בכל דור ודור אמרו שמחויבים אנחנו לחכות לאותו היום שכתוב בו התנערי מעפר קומי ויאמין לי שהרבה דנתי עם עצמי אם להשיב ומה להשיב ועתה כשאני משיב אשנה ואשלש בקשתי שישקול היטב בדעתו קודם שיצא חוצה עם דעותיו. בשרי נעשה חדודין חדודין ואש תוקד בקרבי שעשה ענין הגאולה לדבר זול וכתב שגוי"צ יופיע בדרך הטבע.

עדיין לא נטהרו מחלאת בעלי הכת הארורה ושוב סכנה לירידה ח"ו וחשכתי בלבי בי צריך תשובה וכפרה על דעותיו. ובהכרח אני אומר כי נפשי בחלה בהוכחות וראיות מדברי הנביאים בידעי איך אנשים רעים וחטאים עקבו ועמקו פסוקים והפכו דברי אלקים חיים לרעה ויזכור נא כמה אלפים מאחינו טבעו ברגליהם וראשיהם בבוץ ע"י ש"צ ואנשיו שבלבלו המוחות ודרשו דופי ולכדו בחרמם גם הרבה גדולי תורה בראיות מש"ס וזוה"ק שע"י הכת תצמח קרן ישועה.

וביותר נצטערתי מה שכתב שבלעם ברשעתו אמר ובגוים לא יתחשב ושעזרא ונחמיה לא חשו להשבועות כמבואר בכתובות קי"א. ושגה ברואה כפלים כי בלעם כמפי הגבורה אמר **והשבועות שהשביע הקב"ה הן מאחר חורבן בית שני והמרירות.** ומה שמזכירני בדברי דו"ק מאיר עיני חכמים בתורתו גאון יעקב ז"ל הנה מדבריו הקדושים **יש לראות איך לבו הומה ונרגש באהבה וגעגועים לא"י ובכל זאת נשאר על מקומו ואדע נאמנה מפי מו"ר ר' משולם ז"ל שאחרי גזירת ת"ח גאונים וקדושים השתוקקו לעלית לא"י ולהתישב בה כי לא מצאו מנוח בארצות הגולה ולבסוף נרתעו מלעלות כי לא היתה כוונתם שלמה לשם מצוה ורבותינו בטלו מהאי טעמא מצות יבוס. ותסמר שערות ראשי לכתוב לו מה ששמעתי ומה שמצאתי כספרים בענין זה.**

ובחתימי יאמין לי שעיני ולבי כל הימים לארץ אבותינו אלא שידוע אם שעיקר ויסוד גדול לצפות ולקוות לחסדי ה' ואם יהי' ברצונו ית' לקבץ נדחי ישראל ולבנות הריסות ירושלים אין אנו צריכים לקרבנות ולדרשות ולפלפולים. חלילה לנו להוציא דעתנו מאזהרת רבותינו בכתובות אם לאו אני מתיר את בשרכם. וכתבתי לו כל זאת בידעי את טוהר לבו ושכוונתו לשמים והי' ברחמי ידינו לכף זכות.

כה דברי ידידו באמת ובתמים ומיחל לחסדי ה' שיסיר המסך המבדיל ונוכה לגאולה שלמה אכ"י"ר.

הק' יעקב מליסא לארבעבלים האבד"ק הנ"ל.

מכתב קודש מאת כ"ק האדמו"ר מסיגאט, רבי משה טייטלבוים **ישמח משה**¹²⁷ זיע"א, לחתנו הגה"ק רבי ארי' ליב ליפשיץ¹²⁸ זיע"א, ישמח משה, ח"ד, מועדים

ב"ה. יום א' פרשת פנחס תקצז"יין לפ"ק¹²⁹.

שלום וישע רב לכבוד חתני ידידי הרב הגון חריף ובקי בנגלה ובנסתר בש"ק יסוד עולם חו"ב ע"ה פ"ה כקש"ת מו"ה ארי' ליבש נ"י, לנצח יאיר פניו אתנו סלה, אבד"ק ווישניצא והגליל יצ"ו.

הנה שמעתי קול רעש גדול שכ"ת מחליט הדבר שישע לאה"ק תובב"א, ובאמת מי לא ידע מגודל ערכה של מצוה זו, ובודאי גם אני חשקה נפשי לדבר זה, אך כבר אמרו חכז"ל הוי מחשב הפסד מצוה וכו' והוי ערום ביראה, חשבתי דרכי וראיתי, כי יש הרבה מצות מאד מאד ממש, מחי' נפשות וצדקות פזרונות אביונים בכל עת, אשר שם בודאי אי אפשר לעשות חלק עשירות מזה, **וברור אצלי כשמש שאם אסע יצא שכרי בהפסדי, שאשליך מצות נאמנים רבים ונכבדים בודאי**, מספק אולי אוכל לעבוד את ד' שם יותר מכאן, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ואצלי בלי ספק שאם ישקול הדבר בכף מאזנים המצוות הללו יכריע ג"כ אצל כ"ת, אף שאין מוטל עליו בחיוב לזון בניו הגדולים, מ"מ מצוה הרבה מאד מאד הוא, כי כולם חסרי לחם הם, ואיך ישליך מצות גדולים כאלה בודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי, וגם כי מדריכם לתורה וליראה, וגם אכזריות גדולה היא מאד, וכבר הזהירו חכמז"ל הדבק במדותיו מה הוא רחום וכו', והוא מצוה מפורש בתורה ולדבקה בו, ואיך ישליך מצוה זו מנגד פניו, וכתוב ועוכר שארו אכזרי, ומעולם שמעתי מכל העולים לא"י ותלי עליו זרעו, שאינו זז מהם עד שמושיבם על כנס, אבל אם כאן הוא מושיעם ופתאום לעזבם ערומים וחסרי לחם, זה לא שמעתי מעולם.

ובפירוש שמעתי **מבו"ק מהרי"י ז"ל מלובלין**¹³⁰ **זצק"ל לברכה, שהי' מדבר מענין נסיעה לא"י ואמר: הכנסת אורחים שלי איך אפסיד אם אסע לשם, הרי ששקל הפסד של מצוה, ומשום זה לא נסע לאה"ק.**

ומה שאמר ששם יהי' לו מנוחה לעבוד את ד', זאת ידוע לי בבירור כי נהפוך הוא, כי שם יהיו מרעישין עליו למה תחרוש עד שלא יהי' לו מנוחה, ובפרט בעוה"ר אין מקום מנוחה שם, ומצור ומצוק שם גדול מאד. וידוע מר' עמרם חסידא ז"ל [הוא הגאון ר' עמרם חסידא אבד"ק מאדא ונדפס ממנו הגהות על הירושלמי בהירושלמי ווילנא] שעשו לו מעמדות גדולות ולבסוף היה כמעט נפוחי כפן, ואשתו היתה בוכה ומייללת על פתחי של גבאים כאחת העניות, אם אין קמח וכו', כן העידו חכמז"ל ואין אחר עדותן כלום.

ועל כולם גדלה התמיה מאד, הלא ידוע מה שנתחבטו התוס' והרא"ש בכתובות (דף ק"י ע"א) ובשו"ע אבהע"ז (סי' ע"ה סעי' ה') ובבית שמואל¹³¹ שם (ס"ק כ') ובפרישה שם, והתווכחות הוא בסתם אדם, אבל כת"ה ששמעתי כבר, היה לו חולי השועלבלוטשטארצי"ן, וכל הרופאים מסכימים פה אחד שהקיא לאיש כזה הוא מסוכן ר"ל מאד מאד, ואם איש כזה עושה פעולת ההקאה הוי כמאבד עצמו לדעת ח"ו, וזה ידוע ומפורסם לכל נחותי ימים שבשלשה ימים הראשונים שפורשים לים, כולם מקיאים שלשה ימים

¹²⁷ ראה הרחבה אודותיו בכרך ה'.

¹²⁸ רבי ארי' ליב ליפשיץ זיע"א - אב"ד ווישניצא בעל הספה"קים ארי' דבי עלאי.

¹²⁹ מכתב זה נכתב בשנת תקצ"ז (עוד טרם התנוצצות כתות הציונים וחובבי ציון).

¹³⁰ החוזה מלובלין זיע"א.

¹³¹ מנושאי הכלים על השו"ע אבן העזר, מביא שם את דעת התוס' של רבנו חיים כהן, תלמיד רבנו תם, ועיי"ש עוד דברי הט"ז, וכן דברי הפתחי תשובה שמשאיר את מצות ישוב הארץ בתנאי שלא יפרקו עול תו"מ וכן שלא יגיעו לידי עניות וד"ל.

רצופים, וא"כ איש כמוהו צריך נס גדול מאד, וכבר הזהירו חכמז"ל ואמרו
"אין סומכין על הנס", ומי הותר לו לסכן עצמו בסכנה גדולה מאד מאד,
וחלילה וחלילה הוי כמאבד עצמו לדעת.

ע"כ יניח ידו מזה, והחשקות שחשק לעלות לארצינו הקדושה, רק שהי' נמנע
מפני פחד ד' שלא יעבור מצות ה' "ושמרתם מאד לנפשותיכם" שאסור, הכתוב
מעלה עליו כאלו עשאה, ובפרט שכבר עשה פעולות לזה, בלקיחת הפאס, הרי
בודאי קיים מצוה של עלי' לארץ ישראל, ולא לסכן את עצמו ח"ו.

לפענ"ד ברור כשמש, ולי נראה ברור מפני הרפתקאות דעדו על עה"ק שנה אחר
שנה מהביזה שבזזו אותם וטמאו וכו' על ס"ת שבהיכל, ושנה זו מהרעשת
הארץ נהרגו בעו"ה לאלפים: **זה יראה שרצון השי"ת שכעת לא נלך מעצמינו
ומרצונינו לא"י, רק שנמתין שמישיח צדקנו יוליכנו לארצינו, וקרוב יום
ישועה בעזהשי"ת, כן נראה לפי שכלי בבירור לדעת.**

וזאת לדעת כי כל הצדיקים אינם מסכימים על עליותיו לאה"ק, ואני תמה על
כל הצדיקים וגאוני וחכמי ישראל, איך יוצאים ידי שמים, אם יניחו אותו
לסכן עצמו בסכנה גדולה ומזומנת, וכי דינא הכי אם ירצה אדם מישראל
לאבד עצמו ח"ו, ועיני ישראל רואים שיניחו אותו, הלא מחוייבים להתאמץ
בכל תוקף למחות בידו ולקיים נפש אחת מישראל, א"כ מחוייבים כל
הצדיקים וכל הגאונים לגזור עליו שלא יסכן עצמו, **ובכל מקום שיש חילול ד'
אין חולקים כבוד להרב.**

ובקשתי מכבוד הדר גאונו שיקרא האגרת הזאת בשומת לבו הקדוש והטהור,
ויסור ממנו ענין הנצוח, רק יחקור בלבו הטוב באמת, ובודאי יודה על האמת,
כי בדרך הניצוח, יודע אני כי ידיו רב לו, וקטנו עבה מאתנו, אבל ישתדל על
דבר אמת, אזי יאמר עליו, אשרי הדור שגדולים נשמעים לקטנים, ועלי יאמר
אשרי התלמיד שהרב שומע לו, ובמהרה יבוא משיח צדקנו וינהלנו לארצנו,
ויראו עינינו וישמח לבנו.

דברי חותנו המדבר בלב נשבר ונדכה מצפה לישועת ד' במהרה,

הק' משה טייטלבוים

וע"ע בדברי קדשם של: רבי שמואל ב"ר אורי שרגא פייבוש זיע"א, בית שמואל, סימן
עה ס"ק כ; המקובל רבי יהודה ב"ר שלמה הכהן זיע"א, אהלי יאודה על הרמב"ם,
הלכ' מלכים ומלחמותיהם פרק ה הל' ט; השל"ה הק' זיע"א, שער האותיות, עמק
הברכה, ס"י טז; רבי ברוך קאלומיטי זיע"א, אבק דרכים, דרוש גבר, חלק א'; רבי
אליהו הכהן מאיזמיר זיע"א, מדרש תלפיות אות י ענף ירושלים; רבי חיים פאלאג'י
זיע"א, ארצות החיים, שער י', אות ט"ו; רבי חיים פאלאג'י זיע"א, שו"ת נשמת כל חי,
יו"ד סי' מ"ט; רבי אלישע נסים ששון דנגור זיע"א, מעשה בית דין, סימן ח'; רבי
חיים ב"ר מנשה סתהון זיע"א, ספר ארץ חיים, חלק אבן העזר, סי' ע"ה, סע' ג'; כ"ק
האדמו"ר מחב"ד, רבי שלום בער ב"ר שמואל שניאורסאהן זיע"א, אגרות קודש, כרך
ד', אגרת תתקן, פיס' ז', עמ' קעט ואל"ף; כ"ק האדמו"ר ממונקטש, רבי חיים אלעזר
שפירא זיע"א, שו"ת מנחת אלעזר, חלק ה', סי' ט"ז (ונדפס ג"כ בספה"ק תקון עולם);
רבי יקותיאל וייס זיע"א, יפה וברה על חמש מגילות, פרק ב' פס' ז'; רבי צבי הירש
גראדזענסקי זיע"א, מילי דברכות, ברכות דף כ"ד ע"ב; כ"ק האדמו"ר מסאטמר, רבי
יואל טייטלבוים זיע"א, ויואל משה, מאמר ב', מסימן ס"ה עד סימן פ"ו; רבי נפתלי
הירצקא העניג זיע"א, שו"ת תפארת נפתלי, אבה"ע, סי' קכח; כ"ק האדמו"ר מצאנז-
קלויזענבורג, רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זיע"א, ספר שפע חיים, שנה י"א
(תשנ"ה) גליון נ, בעידן רעוא דרעוין פרשת ואתחנן, ה'תשל"ד; רבי מנשה קליין מנשה
הקטן זיע"א, שו"ת משנה הלכות, חלק ז, סימן רא; רבי מנשה פילפך שליט"א,
פרשת הכסף, צאי לך בעקבי הצאן, עמ' שצג-שצד; רבי שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב
ישראל קניבסקי שליט"א, דרך אמונה חלק א', הקדמה; רבי משה שטרנבוך שליט"א,
תשובות והנהגות, חו"מ, סי' תתק, עמ' תקפז-תקפט; רבי אליעזר כהן שליט"א, שו"ת

בעיה חינוכית שנוצרה בעקבות ציטוט לא מדויק מהמהרי"ט זיע"א

נוהגים בעלי הדעות המשובשות לטוען שמי שכתב דברי התוס' אינם דברי רבנו חיים הכהן זיע"א, והינם טוענים שמתבססים את דברי המהרי"ט זיע"א, חיו"ד, סימן כח

והנה פלא גדול מאוד, שהינם נוהגים להוסיף תוספת שאינה מופיעה שם כלל וכלל¹³², והיא טענה מאוד מקוממת והיא "תלמיד טועה"

אלא מה שכתב הוא
הגהת תלמיד היא ולא דסמכא היא כלל:

ועל כך יש מה להשיב באריכות גדולה מאוד על דבריהם הנ"ל... באימרה מסוג זה

קודם כל רואים שהמהרי"ט לא הוסיף טענה זאת... אז מי שהוסיף את הביטוי "תלמיד טועה" הינו בעצמו תלמיד טועה ומטעה ואין לדון אותו לכף זכות... כדברי קדשו של רבי יעקב לארבעבלים מליסא זיע"א לרב קאלישער

... בושתי וגם נכלמתי לשמוע בשם מהרי"ט כי דברי ר"ח בתוס' כתובות ק"י ד"ה הוא איזה תלמיד טועה כתבם ואני בחלישת זכרוני לא ידעתי באיזה תשובה כתב מהרי"ט דבר זה. **חי נפשי שאיזה תלמיד טועה המגשש בצהרים חשך כתב הדברים בשם מהרי"ט ולא תעלה לתלמיד רשע זה תעלה וארוכה...**

וגם אילו תלמיד כתבם אז ממה נפשך שהרי מדובר בחד מקמאי **וכן הוא מצטט את דעת רבו, רבנו חיים הכהן זיע"א**, וכי כל ציטוט של תלמיד שמוסר בשם רבו נפסול...

והדבר תמוה הוא מכיוון שלא מצינו שמי שחיבר את התוספות הנ"ל נאמר עליו שהוא 'תלמיד טועה', אחרי הכל דבריו הובאו בגמרא ולא חשב אף אחד מבעלי ההגהות כגון הב"ח או הגר"א להעיר שם הערה שיש שם טעות סופרים בתוס' דידן, ועוד שגם בעל פסקי התוספות זיע"א, סי' שפ"ח, מביאו להלכה

הר"ר חיים אמר דאין מצוה עכשיו לדור בארץ ישראל, ד"ה הוא:

או שמא יגידו בעלי הדעות המשובשות, שגם מי שחיבר את פסקי התוספות הינו "תלמיד טועה", ר"ל.

ואם כבר עסקינן טענת 'תלמיד טועה' הרי נוכל לבוא ולומר בפשטות שאם בגלל שתלמיד הוסיף משהו בדעת רבו שלא נכתבה נוכל לציין שגם כל כתבי הראי"ה קוק נכתבו ע"י תלמיד טועה...

שהרי אם נעשה השווה בין הספרים שערך בנו לעומת "שמונה קבצים" נמצא אינספור שינויים, עריכות ותוספות כיד המלך¹³³... ולכן היו נסיוניות מצד תלמידי צי"ה למנוע פרסומם של "שמונה קבצים", וישנם עוד הרבה כתבים של הראי"ה שלא מפרסמים

¹³² לא בדפוס: קושטאנדינה, ה'ת"א; ונציה, ה'ת"ה; פירדא, ה'ת"ס; לבוב, ה'תרכ"א
¹³³ ע"י במחקר חוג הראי"ה ועריכת כתביו של הרב קוק שנכתב ע"י מאיר מוניץ,

<http://www.daat.ac.il/daat/vl/tohen.asp?id=520>

התימה של המהרי"ט 'מצות התלויות בארץ'

מהרי"ט זיע"א, שו"ת מהרי"ט חלק ב, יו"ד, סימן כח

ומה שאמר שיש כמה מצות התלויות וכמה עונשין שאין אנו יכולי' להזהר בהם **דברי תימה הם שמי שירצ' לקנות לו קרקע בא"י יכול לקיי' כל מ"ע כגון לקט שכחה ופא' וכיוצ' בהם ומצו' ל"ת נמי יזהר בהם ומי מעכב על ידו** ועוד דכלאים וערלה איתנהו נמי בח"ל כדתנן הערלה הלכה והכלאים מד"ס.

ומכאן אנו למדים על רוח קדשו של רבנו חיים הכהן זיע"א, (ותלמידו 'הלא טועה' זיע"א), שראה הכיצד בארץ ישראל לא יקיימו מצות התלויות בארץ כראוי וכן ישנם פורקי עול תורה ומצות המעכבים לקיים מצות התלויות בארץ... ובפרט ב'היתר מכירה' שהתירו לעצמם בעניין שמיטת הארץ, ר"ל.

אבל כידוע שלא רק 'שבת הארץ' מחללים, אלא ג"כ 'שבת קדשנו'... וד"ל.

עוד מתלמידי רבנו תם שאמרו כך...

ועוד נשאלת השאלה וכי רק רבנו חיים הכהן זיע"א, אמר שקיים איסור לעלות לארצה"ק לעלות בזה"ז הלא ג"כ עוד מתלמידיו של רבנו תם זיע"א אמרו כדברים הללו...

רבי אליעזר ממץ זיע"א, ספר יראים, סימן שטו

לא ישבו בארצך. יוצרנו יודע לב האדם והזהיר בהיות יד ישראל תקיפה **שלא יניחו לשבת אנשים רשעים ומחטיאי אדם בארץ ישראל** דכתיב בפ' ואלה המשפטים "לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך ל"י אעפ"י שכל הענין אינו מדבר אלא בשבעה אומות כיון דכתיב פן יחטיאו אותך **לי למדנו שריבה כל המחטיאים** (א) תולדה אמרו חכמים [עירובין ס"ב א'] (ב) ובעובדי כוכבים עד שישכיר שמא ילמוד ממעשיו.

רבי אברהם אבא ב"ר אליהו שיף¹³⁴ זיע"א, תועפות ראם חלק ב'¹³⁵, הערה א'

כל המחטיאים. כ"כ הרמב"ם פ"י מהל' ע"ז ה"א¹³⁶ ועיי"ש בכ"מ אבל הסמ"ג לאוין מ"ט והראב"ד ס"ל שלא זוהו דוקא על

¹³⁴ יליד מינסק דליטא, ר"מ בבהמ"ד דח"ק פ"צ בק"ק מינסק יצ"ו

¹³⁵ וילנא, ה'תרנ"א

הסכמות מאת (ראה בחלק א'): רבי ירוחם יהודה ליב פרלמן 'הגדול ממינסק' זיע"א (רבה של מינסק); רבי אליהו דוד ראבינאוויץ 'האדר"ת' זיע"א; רבי שלמה הכהן זיע"א (מו"ץ דוילנא).

¹³⁶ רמב"ם זיע"א, יד החזקה, הלכות עבודת כוכבים, פרק י' הלכה א'

אין כורתין ברית לשבעה עממין כדי שנעשה עממן שלום ונניח אותם לעבוד עכו"ם שנאמר לא תכרות להם ברית אלא יחזרו מעבודתם או יתרגו ואסור לרחם עליהם שנאמר ולא תחנם לפיכך אם ראה מהם אובד או טובע בנהר לא יעלנו ראהו נטוי למות לא יצילנו, אבל לאבדו בידו או לדחפו לבור וכיוצא בזה אסור מפני

ז' אומות ועיין בחינוך ס"פ משפטים ובהגהת מל"מ שם ועיין גיטין מ"ה א' בפרש"י ופנ"י שם והרמב"ן בפ"י התורה דברים כ' י פ"י ג"כ דלא "ישבו בארצך" וגו' בז' אומות קאי ואפי' הם אם עזבו את אלהיהם מותרין לישב שם עיי"ש ודלא כמש"כ מהרש"ל בביאוריו לסמ"ג וראיתי בספר משנת חכמים סי' מ"ג ביבין שמועה שם שכו' דהרמב"ם שפסק דלא ישבו בארצך בכל האומות לשיטתו אזיל דפסק בפ"ג מהל' ח"ב דלא תתחתן קאי על כל האומות והיינו כר"ש דדריש טעמא דקרא ואייתר לי' כי יסיר לרבות כל המסיתין והה"נ בהך קרא דלא ישבו בארצך דריש דס"ל דדרשינן טעמא דקרא הטעם דפן יחטאו וגו' הוא אך למותר אע"כ **דאתי קרא לרבות כל המחטיאים ואף שאינו מז' אומות**. אבל לדעת רבינו הרא"ם ז"ל דביראים סי' כ"ז פסק דלא כר"ש עיי"ש בתו"ר אות י' וכ"כ ביראים סי' קל"ו ר"ש לטעמי' דדריש טעמא דקרא וק"ל כר' יהודה כו' ואפ"ה כ' כאן **כיון דכתיב "פן יחטאו אותך לי" למדנו שריבה כל המחטיאים איברא דבסי' ש"פ ס' היראים דק"ל כר' שמעון דסנהדרין כ"א א' והיא כשיטת רבינו סי' ר"מ דר"ש ור' יהודה הלכה כר"ש עיי"ש בביאורי ולפ"ז א"ש פסק היראים שבסי' זה.**

רבי אברהם אבא ב"ר אליהו שיף זיע"א, תועפות ראם חלק ב', הערה ב' השם חדש במחכ"ת נעלם ממנו גמרא זו דעירובין ס"ב א' והלו למרחוק בע"ז כ' ב' לא לבית דירה אמרו כו' עיין בדבריו ושגיאות מי יבין:

רבי אהרן וולקין¹³⁷ זיע"א, סביב ליראיו, סימן פו, ביאור אות א', דף נ ע"ב שלא יניחו לשבת אנשי עירם ומחטיאי אדם. מלשון זה משמע דלאו דוקא מאומות העולם **אלא אפי' רשעים ופושעי ישראל שהם מחטיאי הרבים נמי אסור**, ואע"ג דקרא ודאי בז' אומות מיירי מ"מ **כיון דתלה הטעם 'פן יחטאו' ריבה כל המחטיאים** וכמ"ש רבינו אח"כ, והנה הרמב"ם פ"י מהל' ע"ז כתב נמי דדין זה בכל האומות, והראב"ד השיג דהא קרא בז' אומות כתיב, אכן לדברי רבינו יש ליישב דודאי כל הפרשה בז' אומות כתיב אבל מטעם דפן יחטאו חלפי' לכל המחטיאים, אלא לפ"ז יקשה דהא הרמב"ם אוסר אפי' ישיבת ארעי ואפי' לעבור ממקום למקום לסחורה, ובעובר דרך ארעי לא שייך טעם ד'פן יחטאו', דדוקא ביושב בקביעות שייך לומר שמא ילמוד ממעשיו ולכן נראה דבאמת עצם הלאו בע"כ דמיירי בכל האומות דאי בז' עממים א"כ למה לן קרא דלא ישבו הא מוזהר בלא תחיה כל נשמה וכמו שהקשה הפנ"י בגיטין דמ"ה ובע"כ דקרא זה אבל העמים קאי:

שאינו עושה עמנו מלחמה במה דברים אמורים בשבעה עממין, **אבל המוסרים והאפיקורסין מ ישראל היה דין לאבדן ביד ולהורידן עד באר שחת מפני שהיו מצירים לישראל ומסירים את העם מאחרי ה' :**
¹³⁷ מתלמידיו המובהקים של הנצי"ב מוואלהיין זיע"א. ראה הרחבה אודותיו בכרך ו'.

רבי יצחק הוטנר זיע"א, פחד יצחק, אגרות וכתבים, מכתב נ"ז

ורואים אנו מכאן (עיין רמב"ם הלכות ע"ז, פ"י ה"א) **להדיא**
שלענין מחטיא את ישראל, האפיקורסים מישראל דינם
יותר חמור מהשבעה עממים. ומכיון שכתבה תורה על השבעה
עממים "לא ישבו בארצך פן יחטאו אותך ליי", אנו למדים קל
וחומר על המומרים מישראל, **שבדאי הם עומדים להחטיא**
את ישראל ושפיר קאי עליהו הלאו ד"לא ישבו בארצך :

רבי משה נ' מכיר ובית מדרשו

רבי משה ב"ר יהודה נ' מכיר¹³⁸ זיע"א, סדר היום, סדר תפילת עמידה

רפאנו. רפואה אחר גאולה. מפני שכל זמן שאדם עומד בגלות או בצער אינו עומד על צערו ועל חוליו מצרת עיקר השעבוד והגלות. אבל אחר שיצא מאפילת השעבוד לאור אזי מרגיש החולי והמכאוב, כמו שכתוב בזוהר בהרבה מקומות. ולזה אנו מתפללין לשמו יתברך שאחר שיגאלנו בקרוב ירפא את מכותנו ואת מכאובינו שיהיה רפואה שלמה מכל וכל שלא נצטער משום צד לא משעבוד ולא ממכאוב. ובהיותנו בגלות צריך להתפלל שיתן בנו כח ואזירות חיל לסבול עול הגלות וירפא מכאובנו ומכותינו המחליש את כחנו ואת גבורתנו. זאת ועוד צריך לכוין והיא עיקר הכוונה, לבקש מאת אלהינו ירפא אותנו רפואה שלמה כדי שנהיה מוכנים בריאים וחזקים לעסוק בתורה כראוי ולשמור כל המצוות כדן וכשורה. כי בהיותנו חולים או מדוכים ממכאוב אין בידינו לעשות המצוות כראוי. ומסיים בה, כי אל רופא נאמן ורחמן אתה. להיות כי הרפואה מאתו ובידו, כי בידו נפשות החיים והמתים ובידו נפש כל חי ומבלעדיו אין מוחץ ורופא. וזה שכתוב (שמות ט"ו, כ"ו) אני ה' רופאך. אני ולא אחר:

רבי משה ב"ר יהודה נ' מכיר זיע"א, סדר היום, סדר ההגדה וכוונתה

ואפשר דבעל המאמר ז"ל ראה ג' ענינים בפסוק הא' של בשורת השעבוד וג' ב' ה' של בשורת הגאולה וזה הכריחו שענין הכפל של ידוע תדע ה' על ענין ב' הבשורות כל א' על בשורה א' ומפני זה שינה הלשון בשניהם הא' נקט ידוע שהוא מקור להודיע ענין הבשורה הקודמת ותדע שהוא ענין על בשורת גאולתנו העתידה אחר זמן והג' ענינים שבפסוק הא' הוא גר יהי זרעך ה' בארץ לא להם הג' ועבדום וענו אותם והם הג' ענינים שרמז בענין ידע תדע כנגד הא' שאמר ידע שאני מפזרן הוא כנגד כי גר יהי זרעך דענין הגרות הוא שאין לו מנוחה במקום א' והולך מפה ומפה נע ונד ומטלטל הפך מהתושב שהוא מיושב במקום א' חזר ואמר בארץ לא להם להודיע צרה אחרת גדולה מזו שלא תאמר שאין הצרה כי אם בפזרן וא"כ יהי אפשר אפי' בארצותם שלא יהי להם מנוחה מצרת אחרים שיבאו עליהם ומפחד צרת' אינם שלווים ושקטים כראוי והם מתפזרים בכאן ובכאן אלא הצרה גדולה על זו שיהיו בארץ לא להם שאין מניחין אותם ברצונם ללכת למקום אחר

¹³⁸ רבי משה בן יהודה המכירי זיע"א - ממקובלי העיר צפת. עמד בראש ישיבה בעין זיתים, הסמוכה לצפת. אופייה, תקנותיה ומנהגיה של הישיבה, למדים מכמה איגרות שנשלחו לחוץ לארץ בבקשת סיוע כספי תוך שהן מתארות את סדרי הישיבה. ישיבתו פעלה בדומה לחבורות תלמידי חכמים אחרות, ופעלו לקירוב הגאולה על ידי מעשי תשובה וסיגופים (כמו החבורות של רבי שלמה אלקבץ, האר"י הק', רבי חיים ויטל ורבי אלעזר אזכרי זיע"א); אולם בניגוד לחבורות אלו שעיקר עיסוקן היה בפעילות של גילוי סודות ולימודם, חבורתו לקחה את צורת הלימוד המקובלת בישיבות הספרדיות והשתמשה בה כבסיס לפעילותה. בכתב היד מופיעות עשר תקנות. אחת התקנות המרכזיות הייתה קביעת משמרות של לומדים יום ולילה ללא הפסקה. תקנה זו אף הוזכרה באיגרות השונות. הלימודים כללו לימוד רצוף בלשון הקודש של משניות, זוהר, גמרא, מקרא, וכתבי ר"ף ורמב"ם. הלימוד נעשה בכוונה:

"לשם סוכת דוד הנופלת ולשם כל ישראל ושתיכון העטרה בירושלים".

בנוסף נקבעו תקנות שונות בענייני תפילה וברכות. התקנה האחרונה עוסקת בעלייה שבועית קבועה לקברו של התנא רבי יהודה בר אלעאי ע"ה, הסמוך לעין זיתים כדי להתפלל "בעד כל ישראל". כמו"כ חיבר את הספה"ק סדר היום שהיינו ספר הלכות-קבלי המתאר על פי ההקדמה, את "הסדר שיעשה האדם בימיו ובלילותיו, בשבתות ובמועדים, סדר כל השנה בשבתו בביתו ובלכתו בדרך, בשכבו ובקומו". הספר הודפס לראשונה בשנת ה'שנ"ט, על ידו חתנו של המחבר, רבי שלמה מור-דוד זיע"א, בעת ששהה בונציה בשליחות לגיוס כספים עבור ישיבת חותנו, ושוב בשנת ה'שס"ה, גם כן בונציה. הספר זכה למהדורות נוספות, והוא מהווה מקור למנהגים ולנוסחים שונים, בהם תפילת מודה אני שהוזכרה לראשונה בספר זה. בסוף הספר נדפס פירושו למשנת "בן חמש שנים למקרא" וביאור לספר קהלת.

אלא יעבדו אותם בארץ לא להם כמי שמעבד המשכון על חוב שיש בו כנגד זה אמר ב"ה ז"ל ידוע שאני ממשכון.

עוד הודיע לו הפ' צרה אחרת על שניהם והוא העכוב ועינו אותם שאע"פ שיעכבו אותם בארצם כמו משכון אפשר היה שיהיו מושלים בעצמם וברוחם לעשות כחפצם ורצונם ולזה הודיע לנו שלא יניחו מעצבם ומעבודתם אלא ועבדום אותם כנגד זה אמר ב"ה ז"ל ידוע שאני משעבדן וכו' והם ג' ענינים כסדר הפ' וכל אלו ענינים נמצאו בארץ מצרים הם היו מפוזרים אלה פה ואלה פה כי ארץ מצרים גדולה היא כאז"ל ת' פרסה על ת' פרסה ואף על פי שאמר הפ' רק בארץ גשן אשר שם בניי וכו' שנראה ששם היו כולם אפ"ה לא היתה גשן עיר א' ולא ב' מדינות ולא ד' אלא היו עיירות רבות בארץ גשן כדרך שהיתה ארץ מצרים חלוקה למדינות ועיירות שלא יתכן שתקבל עיר א' ואפ"ה גדולה שבגדולות ולא מדינה רבה וגדולה לכל אנשי מצרים הרבים והעצומים וכ"ש ארץ גשן לישראל שהיו ג' מאות רבוא לפחות למ"ד וחמושים א' מה' אלא ודאי היו בתוך עיירות רבות מעט כאן ומעט כאן ואפ"ה לא היו מניחין אותם המצריים לעמוד לבדן ובפני עצמן **כי יראים היו שמה ילחמו עמהם ועלו הם מן הארץ אלא היו עמהם שרים וגדולים שעבדו פרעה עם אנשי מלחמה כדי שלא ימרדו במלכות ואפ"ה בארץ מצרים היו מהם רבים כמו שנמצא בכמה מקומות למדקדק בהם והנה נתקיים בהם הפיזור** וטענה הב' שנתמשכנו א"צ ראייה שאפ"ה ב' מכות שהוכו עליהם היו מחזיקים בהם ולא היו מניחין אותם אלא מתוך הפחד הגדול שנפל עליהם ואמרו כולנו מתים.

השעבוד והעניי לפנינו הוא ויעבדו מצרים וכו' וימרדו וכו' וכאשר יענו וכו' ובפסוק הנזכר הבטיחנו על ענין גאולתנו ויש בו ג' ענינים ג"כ רומז לג' ענינים שרמז במלת תדע כדעת ב"ה ז"ל והם וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי הרי א' אחרי כן יצאו הרי ב'. ברכוש גדול הרי ג'. ואינם כסדר הא' אבל פתח במאי דסליק מיניה ידוע שאני משעבדן תדע שאני גואלן מן השעבוד רמז ב' מכות כמו שאמר דן אנכי ומתוך י' מכות אלו נגאלו מן השעבוד ולא ה' פוצה פה המצרי ליהודי עשה לי כך וכך כי חרדת אלהים נפלה עליהם כי אם ה' בידם איזה מעקש ומעבד הוא פרעה הרשע ומאת ה' היתה נסיבה לחזק את לבו להתעולל בו אבל לא מרצון עבדיו ועמו כמ"ש אליו הטרם תדע כי אבדה מצרים.

וכנגד הב' שהיו ממושכנים והמעוכבי ביד' כמשכון אשר הוא ביד אחר אמר ואחרי כן יצאו שיניחו אותם ע"כ לצאת ואפילו פרעה הרשע אמר קומו צאו מתוך עמי איני מעבד בכם עוד.

כנגד הג' שהיו מפוזרים ומטולטלים גרים בארץ אמרו יצאו ברכוש גדול ומתוך עשרם לא יהיו עוד גרים כמו שהיו אלא תושבים ומכונסים בארצותם ובטירותם וזה ה' אחר שקבלו התורה ועמדו במדבר בד' דגלים ושכינת אל על ראשם וכולם בלב א' היו ויסעו ויחנו כולם כא' ומשם באו לא"י ונתישבו כראוי עד שבנה להם ב"ה בימי שהע"ה נאמר בהם איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחריד א"כ בביאור דברי המאמר נתבארו הב' פסו' מכל ספקות שיש בהם אלא שיש לדקדק במ"ש ת' שנה שהרי לא ישבו אלא רד"ו שנה כמש"ה רדו שמה אלא שכבר תירץ רש"י ז"ל על זה בפ' ומושב בניי וגו' ושם הקושיא חזקה גדולה מזו מזכיר ישיבת מצרי' בפ' ת' שנה מה שלא היה הוא ז"ל מתרץ דלאו דוקא בארץ מצרי' אלא עם ישיבת שאר הארצות אחר גזירת בין הבתרים והם מן הדברים ששינו לתלמי המלך ואותו ענין נתרץ בא"ת ב"ש ונאמר שאין חוזר תיבות ת' שנה להאי דסליק מנייהו ועבדום וענו אותם שהרי לא נשתעבדו בהם כראוי ואפילו הרד"ו כפרש"י ז"ל אלא חוזרים לתחלת המקרא כי גר יהי זרעך וזה ודאי נתקיים בהם כי אפילו באבות נכתב בהם לשון גרות כמפוי בפ' :

רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז¹⁴⁰ זיע"א, שפת אמת¹⁴¹, דף י ע"א, ד"ה אמנם

אמנם כאשר בעונותינו שרבו ציון היא דורש אין לה, ופוק חזי שאלתך אשר שאלת. כאוב אשר לא בדעת ידבר. שהי נמשכת אחר דעות כמה טפשים ששמעתי אומרי. כי כל עיר ועיר מדינה ומדינה אשר גרים בה הן הנה כהיום אדמת קדש כערי ישראל ויהודה (וידעתי את מכאובם, כי זה נמשך להם לפי שרואים עצמן יושבים בהשקט ובבטחה, איש תחת גפנו ותאנתו, ובילדי הנכרים ישפיקו ואין מעכב בידם) לכן בכח הדמיון ההוא שמציירין בשכלם. כי במ בחר ה' ושבמעשים אלו הוא חפץ לפיכך הם מבקשים ליתן טענת פטור לעצמן מקרא דכתיב (בירמיה כ"ט פ"ד) כי כה אמר ה' וגו' לכל הגויל אשר הגליתי מירושלם בבלה. בנו בתים ושב ונטעו גנות ואכלו את פריה, כי הוא יודע את המחשבות אשר חושב על בני ישראל לבלתי ידח מהם נדח מחשבת שלום ולא לרעה לתת להם אחרי ותקוה ועוד שם (פי"ב) כתוב וקראתם אותי והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי אליכם. ובקשתם אותי ומצאתם כי תדרשנו בכל לבבכם ונמצאתי לכם נאם ה' וגו'. שפסוקי אלו הם המורים לפי שכלם. כי אין חפץ לה' בישיבת בני ישראל בארצות החיים ההמה עד שהוא ית' יקבץ נדחינו. **וגם מחזיקים דברי צפצופם באומרם רבותינו ז"ל שלש שבועות השביע הקב"ה את ישראל וכו'.** גם לרבו פשט הלעז שמלעזי הפסוק שבא בשאלתך בכל המקום אשר אזכיר את שמי כאילו היה כתוב בכל המקום אשר תזכיר את שמי. עוזר לדעת הנכזב הזה **להוציא זולל מיקר** :

ולאחר הקריאה נדייק בדברי קדשו... אך אציין קודם שלקמן אביא מדברי קדשו של יואליש זיע"א, אך מכיוון שהפיס' תהי ארוכה, ולא רציתי להחסיר שום אות או תיבה מדברי קדשו, קודם כל אציין הנקי שעולות ממה שכתב רבי משה חגיז זיע"א, ולאחר

¹³⁹ מפני אילוף נאלצתי להתחיל בחכמי צפת ת"ו ולא בחכמי ירושלים, למרות שקדושתה של ירושלים אין לה שני, הסיבה לכך שהתחלתי בצפת ת"ו בגלל שאחורני הראשונים ואו ראשוני האחרונים החלו פעילותם הענפה שם, החל ממרן קארו, הרמ"ק האר"י הק' ועוד זיעוועכ"א.

¹⁴⁰ רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז "המניח" זיע"א – נולד בשנת ה'תל"ב, בירושלים. אביו נפטר כשהוא עצמו היה בן שלוש שנים בלבד, ולכן קיבל את חינוכו מאבי אמו, רבי משה גלנטי זיע"א, (רבה של ירושלים ת"ו), ולמד בבית מדרשו. אחרי פטירתו של סבו בשנת ה'תמ"ט נותר בלי תומך, ויצא כשד"ר לאיטליה ומשם לאמסטרדם. בשנת ה'תנ"ד היה שד"ר במצרים. בשנת ה'תס"ד הדפיס בונציה את ספרו של זקנו "קרבן חגיגה", ואת ספרו של אביו, שו"ת הלכות קטנות. כמו כן הוסיף הערות לספר אחר של זקנו, "זבח השלמים", וכתב הקדמות לספרים רבים. בשהותו באמסטרדם החל את פעילותו הגלויה נגד שרידי השבתאים, בצאתו לעזרו של רבי צבי הירש אשכנזי "חכם צבי" זיע"א, במלחמתו נגד נחמיה חיון ימ"ש ובחשיפת שבתאות. בשל מעשיו אלו הוא נרדף באמסטרדם על ידי תומכיו של חיון ימ"ש, והוכרח לעזוב את העיר בשנת ה'תע"ד. כחלק ממאבקו בשבתאות ביקש לאסור את לימוד הקבלה, הן בארץ ישראל והן בחו"ל (תורת הקנאות, דף נד ע"ב). בין השנים ה'תע"ד-ה'תצ"ח ישב באלטונא, וסייע בידיו של רבי יעקב עמדין זיע"א במלחמתו עם הרמח"ל ורבי יהונתן אייבשיץ זיעוועכ"א. במלחמה נגד רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א היה היעב"ץ זיע"א הלוחם העיקרי והוא הצטרף אליו, ואילו במערכה נגד הרמח"ל זיע"א הוא היה הלוחם העיקרי, ומכתבו היה הראשון שהבעיר את המחלוקת. לאורך כל שנות המחלוקת כתב רבי משה חגיז חריפות בהן הוא תובע להשמיד את כתביו של הרמח"ל ולמנוע ממנו להפיץ את משנתו. נשא לאשה את בתו של רבי רפאל מרדכי מלכי זיע"א (אחותו של רבי חזקי' דה-סילוה זיע"א, בעה"מ של הספה"ק "פרי חדש").

חיבר את הספה"קים: **שפת אמת** – נגד פורקי עול שדברו נד ארץ ישראל (אמסטרדם, ה'תס"ז); **לקט הקמח** – פסקי הלכות על ארבעת חלקי השולחן ערוך, ואחר כך יחד עם השולחן ערוך ברוב מהדורותיו. לספר זה קיבל רבי משה הסכמות מרוב גאוני הסביבה, המשבחים ומרוממים את גדולתו. (נדפסו לראשונה באמסטרדם בין השנים ה'תס"ז-ה'תע"ט); **אלה המצוות** – על סדר תרי"ג מצוות, (אמסטרדם, ה'תע"ג); **אור קדמון** – עריכת בקשות ותפלות מהרדב"ז, ה"ש בן גבירול, רבינו בחיי ועוד, (וניציאה); **אגרת הקנאות** – דברי פולמוס נגד נחמיה חיון ימ"ש, כתשובה לעלון "קטש אמרי אמת" שפרסם בית הדין של הקהילה הספרדית באמסטרדם לזכותו של חיון ימ"ש (ברלין, ה'תע"ד); **מלחמה לה'** – מכתבים וחרמות על נחמיה חיון ימ"ש והנוהים אחריו מרבנים שונים, שליטת והוסיף (לונדון, ה'תע"ד); **עדות לישראל** – קובץ איגרות ודברי פולמוס נגד נחמיה חיון ימ"ש, בעריכתו (אמסטרדם, ה'תע"ד); **שבר פושעים** – ספר פולמוס נגד נחמיה חיון ימ"ש, אברהם מיכאל קרדווי ימ"ש, ושלמה אאיליון ימ"ש. בספר נדפסו גם מכתבי המלצה מרבני קהילות שונות שניתנו לו, רובם אושרו בידי ר' שלמה אאיליון ובית דינו לפני הפולמוס. (מהד"ק לונדון, ה'תע"ד); **למען דעת כל עמי הארץ** – מכתבי חרמות מרבנים שונים על נחמיה חיון ימ"ש ופולמוס על החיבור "הקולות יחדלון". נקרא גם בשם "לחישת שרף" (הנאו, ה'תפ"ו); **לקט הקמח על המשנה** – נדפס לראשונה בעיירה הבווארית וינדסבך (ונדסבך) ה'תפ"ו; **משנת חכמים** – על ארבעים ושמונה הקניינים שהתורה נקנית בהם, (ונדסבך, ה'תצ"ג); **שו"ת שתי הלחם** (ונדסבך, ה'תצ"ג); **צירור החיים** – הלכות יום-יומיות (ונדסבך, ה'תצ"ח); **פרשת אלה מסעי** – על ארץ-ישראל, ירושלים, בית המקדש והכותל המערבי (אלטונא, ה'תצ"ג); בשנת ה'תצ"ח חזר לארץ ישראל. לפי דברי החיד"א זיע"א ישב בצפת עד מותו, והאריך ימים עד למעלה מתשעים שנים, דהיינו אחרי שנת ה'תק"י. ויש המקדימים את תאריך פטירתו.

¹⁴¹ אמסטרדם, אלול ה'תס"ז

והנני מקוה שלא יקפיד עלי אותו צדיק ששמתי דברי קדשו אחרי דברי

א. אפשר יהי לומר שמדובר ב'משנה קדמיתא' מכיוון שזהו מספריו הראשונים ואלו ב'משנה בתרייתא' כגון בספח"קים 'שבר פושעים' ו'ואלה המצות' (ממה שמובא לקמן) ניתן לראות שכאן דרש שיש לשמור על 'איסור השבועות' ואסור לעבור עליהם.

שהרי כידוע שנאבק נגד השבתאות וענפי, חיזוק לכך ניתן להביא משותפו למאבק נגד הרמח"ל ורבי יהונתן איבשיץ מפראג זיעועכ"א, הלא הוא רבי יעקב ב"ר צבי אשכנזי מעמדין "היעב"ץ" זיע"א, שמצינו הרבה מדבריו שמדבר בגנות אלו העוברים על 'איסור השבועות', וד"ל.

בנוסף ראוי לומר שאילו הי' חי כיום, ורואה מי אלו שהקימו מדינה ג"כ הי' מצטרף למקהלת שבעד תורתנו הק'

ב. הטענה שלו היא נגד מי שמשמש ב'איסור השבועות' שלא כראוי, שהרי אין לו שום טרעניא על איסור השבועות הוא לא הפריכן כלל וכלל.

ועוד בסיום דברי קדשו הוא מסיים באמירה "....להוציא זולל מיקר", דהיינו שמאמרי הנביא וכן חז"ל הינם יקרים מאוד, אך ישנם אנשים שאינם מהוגנים שמשמשים בדברי הנביא ורז"ל לרעה ע"מ לעשות רעות לאומה הישראלית.

ג. כמוכן האיר באור יקרות כ"ק האדמו"ר מסאטמר, רבי יואל טייטלבוים זיע"א, ויואל משה, מאמר ב - ישוב א"י, פיס' קלא, עמ' שמב-שמג

והנה המהר"ם חגיז בספרו שפת אמת והוא קונטרס שחבר על השאלה שנשאל במה שהי' אז כת שדברו סרה על כל יושבי א"י כי יושבי א"י היו אז באמת צדיקים שמסרו נפשם על התורה"ק ועסקו שם בתורה"ק בדחקות ובעניות עד אין לשער והיו נשואות עיניהם אך אל השליחי דרבנן שנסעו לחו"ל לקבוץ אל יד להחיות נפשם של אלה העניים העוסקים בתורה ועבודת ה' במס"נ במקום הקודש, והכת הנ"ל מנעו בדבריהם הנכזבים ליתן אותה הצדקה הגדולה לעניי א"י ליד השליחי דרבנן משם באומרים שהדברים בא"י בזמן הגלות עוברים ציווי השי"ת אשר גזר היות אותה הארץ שממה מבלי יושב מבני ישראל ובהיות כן רצון השכינה נראה היות הדברים בה סורים ואדרבא ראויים למיסר העונש במקום עזר שתמיד נעשה להם עם כמה שלוחים, כהנה וכהנה דברו דברים שלא כדת כמבואר שם בלשון השאלה וגם בפנים הספר, והביא בתוך הדברים שם שהתרעמו גם על מה שמכריחים שם לישא אשה [וכפי הנראה היא אותה התקנה שהבאתי למלעה שעשו אז גדר וסייג שלא יהי רווק בא"י למען שמירת הקדושה שמה ולא יראה ולא ימצא שמה מי שעלול לבוא לידי איזה חטא כמו שהעתיקתי למעלה], והוציאו כמה עלילות שוא ושקר על אנשים יראים ועניים אומללים המוסרים נפשם על התורה"ק בא"י וירדו לחייהם של אלו אשר עיניהם נשואות אך אל השליחי דרבנן המחיים את נפשם בעת דוחקם המרובה והצדיקים שבכל אלו הדורות מסרו נפשם על הצדקה הגדולה הזו שעבור עניי א"י כנודע, וכבר נתבאר שגם בזמן הגלות שהגזירה להיות ישראל מפוזר ומפורד בכל ד' כנפות הארץ מ"מ בלי ספק שרצונו ית"ש שגם בא"י יהי חלק מישראל לעסוק שם בתורה ועבודת ה' ולקיים מצות התלויות בארץ. ואף שאנחנו לא נדע שורש נפשו של כאו"א והמקום הראוי אליו אבל אותן שזכו להיות חלקם בארץ החיים לעסוק שמה בתורה ומצות כרצון הבורא ב"ה וב"ש אשרי חלקם וחיוב עצום מאוד על בני חו"ל להחזיקם בכל האפשרי ובזה גם אנחנו מקיימים מצות התלויות

בארץ ויש לנו חלק בתורה ומצות וזהירות מן החטא הנעשה על ידם באה"ק, וכבר הארכתי בזה למלעה ואין צורך לכפול הדברים. ומה שהכניסו בתוך איסור השבועה גם מה שדברים איזה אנשים מישראל בא"י זה ודאי אינו אמת כלל כמו שנתבאר למלעה וז"פ, ומובן מה שהיטב חרה לו למהר"ם חגיז ז"ל על דברות קשות של האנשים הנ"ל נגד עניי א"י ובדין ובמשפט אמת שפך מרורות כ"כ על מוציאי דבה האלה שירדו לחייהם של העוסקים בתורה ובמצות מתוך הדחק באה"ק, ובפרט בימיו שהי' הרבה קדושה וטהרה ושמירת גדרי וסייגי התורה"ק בא"י ויושבי' כי הי' צורך השעה כאשר כתב בעצמו בהקדמה כי כל דברים הקשים אשר ידבר משה ועוד שנים רבות אם יגזור ה' עליו בחיים דבר ידבר בכתב ובע"פ כפי צורך השעה והמקום והנדון אשר למראה עיניו יראה עכ"ל. והרי שהעמיד בעצמו דברים דבר אך לפי צורך השעה שהי' אז. ולהלן יתבאר בארוכה גם מדברי הש"ס ששינו את לשונם בדבריהם לפי צורך השעה הנצרך אז בזמן ההוא.

ואוסיף עד דבר מה שלא הפעם הראשונה שדבר זה קרה אלא מצינו עוד שחזרו אותם סוג של אנשים שרצו למנוע מלתת לקופת רבי מאיר בעל הנס לאחזקת הצדיקים בארץ ישראל ת"ו דאז, גם מאת רבי אברהם ב"ר אלכסנדר כ"ץ זיע"א¹⁴²

אגה"ק מאדמו"ר כהנא קדישא נ"ע משי' תקס"ו... ועתה שיתו לבבכם לכל הדברים והאמת. וגדולה צדקה צדקת ארץ ישראל לקרב לבבם בלב טהור ורוח נכון יחדש בקרבם חדשים לבקרים רבה אמונתם לעשותם תורה וא"י קנין אחד. אכן יש ד' במקום הזה מה נורא, [ו]קדושתה למעלה, והעם היושב בה נשוא עון. וכל הנלוים אלי[נו] בשם ד' אלקים, יחד כולם יראי ד' וחושבי שמו. ואנכי הרואה גודל כח קדושת הארץ, ובעינינו ראינו את כל מעשי ד' כי נורא הוא, אשר עשה עמנו להפליא ברוב עידן ועידנין דחלפו עלן מיסודי הארץ, חבת הקודש מכשרת לקבל מאהבה. שמחת ד' עוזנו ומעוזנו עינינו אל ד' ויאר לנו. ואשרי המתקדשים והמטהרים להיות חלקם בחיים להיות מתומכי דאורייתא בארעא קדישא.

ועתה חזקו ואמצו לבבכם אם תעירו ואם תעוררו את האהבה. ואל ישימו לב לדברי נרגן מפריד אלון, הנותנים חתיתם בארץ החיים, מתכבדים בקלון לראות את ערות הארץ ויושבי', [גם] להרבות כבודם ולמעט כבוד שמים. וברצונם לעקור שור חזקת ישיבתנו בקודש, לאמר אין לנו עוד חלק ונחלה בארץ, עקרו שרשם מארץ חיים, אשר אמרו ללשונו נגביר שפתנו אתנו מי אדון לנו. בד' בטח לבי ובכח קדושת הארץ, שכל הרוצה להרוס יחרס, והארץ לעולם עומדת ויתרון ארץ בכל...

¹⁴² מובא מתוך לקוטי אמרים ח"ב מכתב מ"ג (מכת"י שהי' אצל כ"ק האדמו"ר ממנוקאטש, בעל הדרכי תשובה זיע"א), וכן עוד בספר חיבת הארץ דף ע"ג, ועוד בספח"ק אגרות בעל התניא ובני דורו, לרבי דוד צבי הילמן זיע"א (היתרפ"ו-ה'תש"ע), אגרת קד', עמ' קעט-קפ.

ובטעם למצות אלו עפ"י הפשט ראיתי לא"א הגאון המפורסם זלה"ה הולך בדרך ישרה שדשו בה רבים בתורה שהיתה כוונתו ית' **שנקנה בנפשותינו המדות טובות, והדעות אלהיות בהכרת החסדים ולהחזיק טובה עליהם ושלא להיות כפויי טובה זה לזה, ומינה נילף חיובנו אצלו ית' בק"ו שאדם דן מעצמו אם על המצריים שנשתעבדו בנו והטביעו בנינו במים, ורדפו אחרינו אל המדבר והאדומי שהחריב בתינו, ושרף את היכלינו, ועשו כל מה שביכולתם כדי שלא יזכר שם ישראל עוד, עכ"ו להיות שישבנו בארצם, ומפני שבשם אח נקרא הוא עשו אבי אדום ליעקב צוה תורה עליהם, שלא נתעב אותם ונשלם להם גמול טוב לקרובם אך לא לרחקם** וע"י הנביא נאמר דרשו את שלום העיר וגו' מכל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו דראוי לפתוח פתחא להאי גלותא, מהכא כי עבדים אנחנו, ובעבדותינו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי ארץ וים רחוקים, שבזמן הזה מלכי האדמה באדמה שישראל שרוים בקרב מלכותם יר"ה ובחסד אל מקבלים אותנו בסבר פנים יפות בחירות הנפש לשמור ולעשות ככל אשר צוה ה' אלהינו אותנו, בחקי תורתו הקדושה תורה שבכתב ושבע"פ ומגידה חכמי האמת והצדק ונוסף גם הוא שנותנין לנו חירות הגוף לסחור את הארץ כאחד מהם, שודאי ראוי להחזיק להם טובה ולהתפלל בעד שלותם שכרם הטוב יהיה אתם מאת אבינו שבשמים, וכך היא חובתנו מן התורה, וכך נאה לנו להכיר בטובתם וחסדם, כעל כל אשר גמלנו הי"ת על ידם, **וכל פתי שיאמין ויאמר הפך מזה הדבר שתורתנו מלמדת אותנו לרמותם ולגנוב את ממונם ולבקש רעתם ח"ו אינו אלא טועה והוא דרך הי"ת לא ידע**, כי צדיק ה' בכל דרכיו, והוא ותורתו הקדושה, הם המדריכים את בניהם בני ישראל, בדרכים ישרים, ונתן לנו חקים ומשפטים צדיקים, ובאהבתו אתנו לא היה לו לצוות לנו דברים זרים כאלו, **להבאיש את רחינו ביושבי הארץ, כדי שח"ו יאספו עלינו והכוננו, מהו הדרך הישרה שכל חכמי ישראל האמיתיים וראשי הקהלות דרכו ודורכים בה תמיד**, להדריך את העם בדרך הישר הזה, לבל יהיו נכשלים, ולעולם כל השתדלותם להסיר המכשולות מדרך הרבים שאם אמיתות זה היה נודע, ונגלה בבירור לעיני האומות, ודאי שלא היה עינם רעה נגד חכמי ישראל, והיו נותנין להם כל השליטה הנצרכת להעמיד הדת האמיתית, **שהיא המדרכת ומיעצת ישובו של עולם העליון והתחתון**, ואם איזה אויב ושונא מסגיר להמון הגוים דברים המתנגדים להאמת הזה, מובטחים אנו בחסד עליון ובראשיהם שופטים ושוטריהם, המה בחכמתם אשר חלק ה' להם, יכירו וידעו כי רוע לנו ושנאתו ומעוט אמנתו וחכמתו בעיקרי תורתנו, היא הגורמת לאותו עוכר ישראל¹⁴³ לדבר דברים אשר לא כן צוה תורה לישראל.

ולמה שטוענים שהתורה צוה לא תחיה כל נשמה, וכדומה לכתובים הללו, **טענה שאין בה ממש היא**, דלאו מכללה של תורה שבעל פה לבד אתמר לנו אלא בפירוש התורה אמרה **כי אין כל הכתובים הללו מדברים אלא על אותם הגוים משבעת העממים הצורים שלא קבלנו מהם שום טובת הנאה**, והיו מכעיסין לאדון כל הארץ הוא אדונינו אבינו שבשמי' בכל התועבות אשר היו עושים, ופוק חזי מאי דקמן שלמצרי ואדומי, אמרה תורה לא תתעב אדומי, לא תתעב מצרי, וכי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום, וכשהיו צרים עליה ונופלת בידי ישראל, **צוה התורה להניח רוח אחת מבלי מצור כדי שכל מי שירצה להמלט על נפשו, שילך לו דרך אותו הרוח שניתן לריוח והצלה כמבואר בהרמב"ם ז"ל, וקרבות החג בשבעים פרים יוכיחו היותינו מצווים להטיב ולא להרע, כי הק"ב חס על בריותיו, ואפילו על העצים צוה תורה לא תשחית את עצה, וכאלה רבות, למי שעינים לו לראות, ראה יראה כי יהיה מן הטעם שיהיה רצונו ית' אינו אלא שישראל עם קרובו ילכו באורחותיו הישרים כך שיתקדש שמו ברבים**, וכל רואיהם יכירום, כי הם זרע ברך ה', עד שאמרו בתלמוד ערוך על פסוק כספו לא נתן בנשך אפילו ברבית דגוי ואילו רבית הגוי היתה מצות חובה מן התורה, לא היו משבחין דבר זה שביטל מצות עשה שבה, ומה שבאה לכלל מנין הוא מהטעם האמור שם שאז ודאי בדבר אשר זדו עליהם, דלא נפלאה היא ולא רחוקה, ואשריו למי שלא בא לידי מדה זו, ומכל שכן לידי גזל, שבפירוש מוכח מן הגמרא ומפרשיה, שדעת אותם מרביתנו ז"ל שאמרו גזל הגוי

¹⁴³ כוונתו היא או לש"ץ ימ"ש או לחיון ימ"ש

אסור היינו מדאורייתא, דהכי קי"ל שגזל הגוי אסור, הן מטעם שהתורה אסרה אותו בסתימת הדברים לא תגנובו, וכדומה ולא פרשה כמנהגה לפרש שור רעהו וכיוצא, ועוד מטעם שהוא מבאיש את רחינו ביושבי הארץ והגונב מהם כמעט קרוב לודאי שנקרא רודף את ישראל, ועוד בה איסור חמור של חילול ה' שנצטוונו עליו ולא תחללו את שם קדשי, וכבר ידוע כי עון ח"ה חמור מאד, על שנאמר בו שאין לו כפרה עד שעת מיתה, לכן שמענה ואתה דע לך להזהר, ושמור נפשך מאד, כי לפעמים עשיית נבלה אחת או רואים שמאוסה לפני הק"ה יותר מכל העבירות החמורות שבתורה, כמו שריחוק עמון ומואב יוכיח, שריחוקם הי"ת עד עולם ע"ד אשר לא קימו אותנו בלחם וכמים שלא היינו נצרכי להם, ולמצרי ולאדומי לא ריחק עם היות שעשו לנו מה שעשו, ובכן אל יקל וימעט בעיניך לעשותו נבלה כזאת בישראל כי אם תחקור תמצא שגדולה היא בעיני המקום ובפרט מהנמשך ממנה ח"ו:

(והנה עתה כי זרח השמש על הארץ בשאלות ותשובות הגאון האמיתי הא"בד הישראלי גדול הדור והדרו מה"רר צב"י אשכנזי נר"ו מצאתי דאיתי שבתשובה כ"ו הולך ואור להוכיח במישור הדעת האמיתי הנז' למאן דאמר גזל הגוי מדאורייתא קא אסר עי"ש ושפתים ישק):

רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז זיע"א, שבר פושעים¹⁴⁴, הקדמה - בת קול יוצאת מהר חורב באגרת תימן שכתב הרמב"ם ז"ל לחזק את ישראל באמונת הדת ובש"ות הרשב"א ז"ל ובש"י בש"ל ול"אב, כי אתם ידעתם את אשר ישבנו במצרים, ואת אשר עברנו בקרב הגוים אהלי אדום וישמעאלים מואב והגרים, גבל ועמון ועמלק, פלשת עם יושבי צור, גם אשור נלוה עמם, היו זרוע לבני לוט סלה קרובים היו ונתרחקו, הרחק כמטחוי קשת, דרכו קשתם שקר ולא אמונה, בתרו את ישראל הרדיפוהו, מנוחה הדריכוהו, ויעברו בין בתריו, כת הכותים, השמרונים, הצדוקים והבייתוסים, [שמהם יצאו הקראים, שם כל הרשעים ירקב ימח ויסה ויכרת מארץ זכרם] וכל הרע אויב בקדש, תקע יתדותיו על תורתנו האמתית כי היא בית חיינו, ואת קדש ה' חלל, ובא אל אל נכר, אשר בקרבו, ישים אורבו, וארב לו, וקם לו, להסתיר שם פועלי און, ובקום עלינו אדם אדם ולא אל, אדם ולא גואל, אדם ולא מלך, לולי ה' שהיה לנו, אזי חיים, בלעונו, מלבד כי בעונותינו, אזי עבר על נפשינו, המים הזדונים, ונפשינו כצפור נמלטה, והפח נשבר, ואנחנו נמלטנו, בחמלת ה' אותנו, והננו עבדים לה' אלקינו, הקרוב אלינו, בכל קראינו אליו, לא נסוג אחור ממנו, ובשמו נקרא, לעתות בצרה, זו היא ליעקב, צרות אחרונות, המשבחות ומזכירות את הראשונות, ויהי היום חדשות אני מגיד, ויבואו בני האלהים, להתיצב על ה', ויבא גם השטן בתוכם, לחלק עלינו את השוים, ולעורר עלינו את הנרדמים, לכן אמרתי שמעו לי אדברה ויהיה לי, אפתח שפתי ואענה:

בבית ישראל ראיתי שערוריה, שני משחיתים, זה יעט אל השלל, וזה הנפש צודה, וישטחו להם שטוח בבית ובשדה, האחד היה שבתי צבי המסית המפורסם, אשר כבודו בקלון המיר, וכלפיז אש בעמיר, היה לבני ישראל בשנת תכ"ו לפ"ק כי באותו פרק החל הנגף ועמדו כמעט כל ישראל, על הסכנה, וכפשע בינם ובין המות, חלילה, להיות נידונים כמורדים, ומפירי השבועה, שהשביע הק"ה את ישראל, בשעה שגלו בין אהלי אדום וישמעאלים, ולולי ה' שהיה לנו, בעבור שמו הגדול, אשר נקרא עלינו, אזי חיים בלעונו, זכר לדבר המאורע הרע הזה, אשר הרע אויב בקדש, תמצאהו בספר דבר שמואל, באגרת הקנאות שכתב הגאון החסיד נאמן שמואל אבוהב וב"ד ז"ל, העלו קצתן של אלה הדברים הרבנים המופלגים בני החסיד הנזכר ה"י, בסי' שעה ושע"ו עיין עליו כי טוב, זכרה ה' להם לטובה ולברכה:

¹⁴⁴ אמשטרדם (אמסטרדם), ה'תע"ט

רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז זיע"א, משנת חכמים, המעלה הכ"ד בקבלת היסורין באהבה, ס"י תרסג, עמ' קכו

נחזור לענין שאנו בו לקבלת היסורין מאהבה הוא סימן אהבה ויראה להי"ת • **ומאחר שאדם יודע דמאהבת ה' אותנו מתחלה ועד סוף המשיך עלינו עול הגלות והיסורין • כדי להטיב אחריתנו • ונקבל שכר כולם כמ"ש במאמר שמות השבטים** אשר להנאת המועיל אעלה פה קצת מדברי שם, עם היות כי האמת עד לעצמו כדאיתא בזוהר ח"ג דקי"ד ע"ב פ"ה ואם בחקתי תמאסו וגו' (ר' יוסי פתח מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו • כמה חביבין ישראל קמי קב"ה • דקב"ה בעי לאוכחא להוי ולדברא להו בארץ מישור • כאבא דרחים לבריה • ומגו רחימו דיליה לגביה • בעא לדברא ליה בארץ מישור דלא יסטי לימינא ולשמאלא • הה"ד כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בן ירצה • ומאן דלא רחים ליה קב"ה • וסאני ליה • סליק מיניה תוכחת • סליק מניה שרביטא):

רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז זיע"א, משנת חכמים, המעלה הכ"ד בקבלת היסורין באהבה, ס"י תרפ"ח, עמ' קלא

ולהיות כי אין כוונתנו בתוחלת ביאת המשיח **חלילה לנקום נקם ולשלול ב?** **ולהיות שרים שליטים כדי להשפיל את שאר האומות**, ולאכול ולשמוח כמו **שבדעת ההמונים**¹⁴⁵, רק כוונתנו בתוחלת זה, ותפלתנו עליו שיקויים, אינו אלא כדי שעל ידו של משיח האמתי ובאמצעותו, נדעה נרדפה לדעת את ה' אלהינו בלב שקט, ופנוי ללמוד התורה כהלכתה • ולשמור כל המצוות בשלימות הווייתן • כדי להיות זוכין אל התכלית המבוקש שהוא חיי העולם הבא, שהם החיים הנצחיים, ושיתקדש ויתגדל שמו יתברך בין העמים, וידעו כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו • והיינו לעם אחד לעבוד את ה' אלהינו שכם אחד:

רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז זיע"א, משנת חכמים, המעלה הכ"ד אות תשי"ג

ובכלל אזהרה זו להיות שומע חרפתו ולא ישיב, דהרי שיבא גוי אחד מהשפלים וירוק בפניו ויבזה אותו בדברים קשים, לא יאמר גוי שפל הוא, כי נכבד ודאי לא עושה זה, אם כן ימצאנו לבו לקום כנגדו ולהשיב לו, חלילה מלעשות זאת, אלא יסבול ממנו ויתודה על חטאיו, שהם הגורמים, כי גוי שפל יהי' רודה את בנו של מקום, דכמה צער מגיע לאביו שבשמים על כך, ויאמר אתה תענה ה' אלקי, כי מאתך היתה זאת להטיב לנו באחריתנו, דעהו והארץ במוסר אל תרף.

רבי משה ב"ר ישראל יעקב חגיז זיע"א, משנת חכמים, המעלה הי"ז במיעוט סחורה

לכן השומע ישמע והחדל יחדל וישא ברכה מאת ה' כי הוא הזן ומפרנס לכל ומטיב לכל, ויבטח האיש הישראלי באלהיו כי אין מעצור לפניו ית', להכין לו פרנסתו בהיתר ולא

¹⁴⁵ דהיינו אלו בעלי הדעות המשובשות, שלא זכו לשמש תלמידי חכמים, אלא ששמשו כמותם, וככל הנראה מפורסמים של שקר...

באיסור בנחת ולא בצער, **בתנאי קודם למעשה שלא יהיה דוחק את השעה, כי הוא ית' עיני כל אליו ישברו, והוא נותן להם את אכלם בעתו בעת הראוי ונכון לפניו ית' ודעהו:**

רבי יחיאל די מונטילץ¹⁴⁶ זיע"א, מאמר למילה¹⁴⁷

...ובזכות המילה עולה למקום שחוצבה, שנא' מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה, וס"ת יהו"ה, רוצה לומר שבזכות זה עולה למקום שחוצבה, וזוהי לראות השכינה, ובוודאי עושה צביונו, **וזה פירוש הפסוק שהקב"ה משביע לנשמות שנקראו בנות ירושלים בצבאות וגו', שהיא המילה כמו שפירשנו, אלה דברי הצעיר יחיאל די מונטילץ:**

אבל ידוע ש'מילה' היא אחד מה'חפצא' שבה השביענו ה' יתברך, אם ח"ו נעבור על איסור השבועות

רבי רפאל יצחק זרחיא אזולאי¹⁴⁸ זיע"א, מתוך הסכמתו לספה"ק 'שער יוסף' לבנו החיד"א

אם לכה אמיץ כחי הנני עומד היום וכפי פרושות השמים בעד שארית הנמצאה את בנך את יחידך אשר אהבת אם תעירו ואם תעוררו את האהבה, נגוע מוכה אלהים ומעונה אין מרחמים בדין להכות באגרוף ורקיקה מק"ו ורבה העזובה, ונבחר מות מחיים

ספור מפלא ונורא של נסיון "להביא את המשיח" בהפצרת תפלות ותחנונים עם כוונות נוראות וצורפי שמות הקדש ויחודים עלאיים על ידי שלושה תרשישי ומצוקי ארץ, המקבלים האלקים הצדיקים הקדושים: מן הרש"ש הקדוש זיע"א, מן החיד"א זיע"א והמקבל האלקי רבי חיים די לה רוזה זיע"א, והענש הנורא שקבלו עליהם מן השמים על שנסו "לדחוק את הקץ":

בשנת תקי"ג היתה נראית ירושלים עיר הקדש כירושלים של מעלה. גדושה היתה בגדולי תורה וקדושי עליון הבקיאים בכל מקמני התורה ובאדירי חכמת הקבלה אשר כל רז לא אגיס להו.

הצפינה וההשתוקקות באותה שנה לביאת המשיח והגאולה גברו והלכו. באותה שנה נכר היה שהרש"ש הקדוש נמצא בסערת נפש גדולה ובכל הזדמנות דבר בהתרגשות עצומה כי שנה זו היא שנת התגלות משיח צדקנו. "תקי"ג - 513 בגימטריא 'השחר' - 513 המרמז על שחר הגאולה, וכן 'ונבנתה' בגימטריא - 513 - עיר על תלה".

¹⁴⁶ רבי יחיאל די מונטילץ זיע"א - מחכמי איטליה ולאחר מכן עלה לירושת"ו, חי בתקופת רבי יעקב בירב זיע"א.
¹⁴⁷ מובא מתוך פירוש רבנו עובדי' מברטנורא זיע"א למגילת רות (אלטונה, ה'תקס"ח), דף כח ע"א (קשה לומר שהמאמר הנ"ל הודפס ג"כ בדפוס הראשון (ויניצאה, ה'שס"ה) מכיוון שבעלי המאמרים הנ"ל מתחילת האחרונים.

¹⁴⁸ רבי רפאל יצחק זרחיא אזולאי זיע"א - נינו של המקובל רבי אברהם אזולאי זיע"א, דור חמישי לאנוסי ספרד שעלה מהעיר פאס, מרוקו והתיישב בחברון. התחתן עם בתו של המקובל האשכנזי רבי יוסף בייאלר זיע"א, (שעלה לירושלים בעליית רבי יהודה החסיד מפולין). אביו היה הראשון לציון, רבי אברהם בן דוד יצחקי זיע"א, אביו של החיד"א.

בתחלה נגש הרש"ש הקדוש לפעלה עצומה ונוראה ובחר י"ב גדולי תורה מחכמי ומקבלי הישיבה, "ישיבת המקבליים" שלו, שהם היו גדולי תלמידיו המבחרים ביותר: הגה"ק רבי יום טוב - המהרי"ט אלקאזי זיע"א, מרן רבנו חיים יוסף דוד אזולאי - החיד"א זיע"א, המקבלי האלקי רבי חיים די לה רוזה זיע"א, הגה"ק רבי יצחק מזרחי זיע"א, הגה"ק רבי אברהם סנאוויטזי זיע"א ועוד גדולי עולם וצדיקי אמת, כשהם חותמים על "כתב התקשרות" והוא כתב התחייבות של "אחדות מחלטה - קשר של אהבת אמת וערבות הדדית" בין רבם הגדול הרש"ש לבנים.

כל אחד ואחד מי"ב תלמידים אלו נבחר על ידי הרש"ש הקדוש בקפידה רבה כיון שהם צריכים להיות כנגד י"ב שבטי ישראל. זאת כדי שפעלתם ותפלתם תעלה ותשמע בשמי שמים ובכך יכשירו ויזכו את כל כללות עם ישראל - על י"ב שבטיו - שהיו מוכנים וראויים לגאולה השלמה ולביאת משיח צדקנו.

לאחר מכן בחר הרש"ש פעם שניה מבני חבורה קדושה זו בשני תלמידיו הבכירים ביותר: מרן החיד"א זיע"א והמקבלי האלקי רבי חיים די לה רוזה זיע"א, והכניסם בסוד הענינים מכבשונו של עולם ומסר להם סדרה של צומות ותעניות, טבילות במקוה טהרה, פנויות וצורפי שמות הקדש ויחודים נוראים.

שלשתם החלו בהטהרות והזדככות מיחדת לקראת המעשה הגדול להביא את המשיח.

באותה שנה לפתע מזג האויר החרפי הקדים לבוא והיה סוער ומשנה ביותר, הקור היה עז מאד, יותר מהרגיל בכל שנה והעבי של שכבת השלג בירושלים לא נמדד בסנטימטרים אלא התנשא לגבה של מטרים שלמים.

אותה שנה היתה משפעת בשטפונות של גשמים ובכמיות אדירות של סופות שלגים שיצרו בתדירות גבוהה וכסו את ירושלים ואת ההרים הסמוכים לה בגובה רב.

והנה במשך כמה שבועות היו שלשתם שרויים בסדרות של תעניות של שלושה ימים וצופים ובכל לילה היו יוצאים שלשתם לאחר חצות, באמצע הלילה, אל ההרים הקפואים מחוץ לחומות ירושלים ועורכים שם בערמות השלג "גלגולי שלג עם פנויות", ואחר כך טובלים מאות טבילות עם יחודים קדושים במקוה טהרה, כשהם מרבים בשבועות אלו בכל מיני סגופים, פרישות, הטהרות והזדככות כדי לזכך את הגוף וגשמיותו.

ליל ד' בשבט באותה שנה נקבע להיות הלילה הגדול והגורלי שבו גמרו בדעתם בהחלטה נחושה להכריח את השכינה הקדושה להוציא את מלך המשיח מהיכלו העליון ולהביאו ביד חזקה לגאל את עם ישראל ואת העולם כלו.

באותו לילה נפלה אימה וחרדה גדולה על ירושלים, כשלפתע החל להשמע קול רעש גדול של רעמים משנים וברקים חזקים במיוחד, כשבחוץ השתוללה סופת שלגים נוראה ונדמה היה כי איתני הטבע עומדים להחריב את העולם ולהכריעו.

והנה באישון לילה ואפלה יצאו שלשת הצדיקים - הרש"ש, החיד"א ורבי חיים די לה רוזה - אל הקור הנורא והקפוא, ועלו יחדו בהחבא אל עלית הגג של ישיבת "בית אל".

בתחלה שעה ארצה הרהרו בתשובה, שמא יש בידם איזה שמץ של חטא דק מן הדק, וטהרו וזככו את לבם מכל שמץ וסיג של מדה רעה, חס ושלום. ואז החלו להרעיש ארץ ומלאה בזעקות ובבכיות נוראות כשהם מפצירים בכל כחם בתפלות, בקשות ותחנונות להביא לסיומה של גלות חשוכה זו ושיתגלה עתה משיח בן דוד.

פני השלושה להטו באש של מעלה, כשמקיף אותם אור עליון מהפנויות והיחודים העלאיים כשכל גופם הכחוש והמיסר מרעיד בסלודין מהדבקות העצומה והנוראה.

והנה לאחר כל זה עברו לשלב המעשי והתחילו הוגים בפיהם השבעות לכל מלאכי עליון ושמות קדש הידועים להם וכך העפילו לפסגות גבוהות והתעלו לדרגה נשגבה של התפשטות הגשמיות ורק פסע היה בינם לבין כלות הנפש ממש אל שרשה כשנשמתם